

Kentsel/Kamusal Mekânda Yaşlı Olmak: Mersin Kenti Örneği

Şule Küçükdağ

YÜKSEK LİSANS

Mimarlık Anabilim Dalı

Nisan 2025

Kentsel/Kamusal Mekânda Yaşlı Olmak: Mersin Kenti Örneği

Şule Küçükdağ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği Uyarınca

Mimarlık Anabilim Dalı

Bina Bilgisi Bilim Dalında

YÜKSEK LİSANS TEZİ

olarak hazırlanmıştır.

Danışman: Prof. Dr. Ayşen Öztürk

Nisan 2025

ONAY

Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **Şule Küçükdağ**'ın YÜKSEK LİSANS tezi olarak hazırladığı “Kentsel/Kamusal Mekânda Yaşlı Olmak: Mersin Kenti Örneği” başlıklı bu çalışma, jürimizce lisansüstü yönetmeliğin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek oybirliği ile kabul edilmiştir.

Danışman : Prof. Dr. Ayşen Öztürk

İkinci Danışman : -

Yüksek Lisans Tez Savunma Jürisi:

Üye: Prof. Dr. Ayşen Öztürk

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Terane Mehemedova Burnak

Üye: Doç. Dr. Başak Kalkan

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Fatma Tümsek

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Prof. Dr. Ayşen Öztürk danışmanlığında hazırlamış olduğum “Kentsel/Kamusal Mekânda Yaşlı Olmak: Mersin Kenti Örneği” başlıklı Yüksek Lisans tezimin özgün bir çalışma olduğunu; tez çalışmamın tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallarına uygun davrandığımı; tezimde verdiğim bilgileri, verileri akademik ve bilimsel ilke ve kurallara uygun olarak elde ettiğimi; tez çalışmamda yararlandığım eserlerin tümüne atıf yaptığımı ve kaynak gösterdiğimi ve bilgi, belge ve sonuçları bilimsel etik ilke ve kurallara göre sunduğumu beyan ederim.

Bu tez çalışmasında anket yönteminin uygulanması Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri İnsan Araştırmaları Etik Kurulu’nun 12.12.2024 tarih ve 2024-15 sayılı kararı ile yapılmıştır. 09/04/2025

Şule KÜÇÜKDAĞ

İmza

ÖZET

Kentlerin 21.yüzyılda hızla dönüşen yapısı ile birlikte artan yaşlı nüfusun kentsel yaşama katılımı kritik bir tartışma alanı haline gelmiştir. Kentsel değişim ve dönüşümler, yaşlı bireylerin kentsel mekânlardaki hareketliliğini ve sosyal hayata katılımını etkilemektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) verilerine göre, 2050 yılında dünya nüfusunun %22'sinin 60 yaş üzerinde olacağı öngörülmektedir. Türkiye'de ise TÜİK (2023) verileri, 65 yaş üstü nüfusun %10,2'ye ulaştığını ve bu oranın 2030 yılına kadar %12,9'a çıkacağını göstermektedir. Bu demografik değişimler "yaş dostu kent" kavramını öne çıkarmaktadır. Yaş dostu kentler; erişilebilirlik, sosyal katılım, sağlık hizmetleri ve fiziksel çevrenin yaşlıların ihtiyaçlarına göre optimize edildiği yerleşimlerdir. Yaş dostu kentler, belirli bir yaş grubunun değil, tüm kent sakinlerinin yaşam kalitesini yükselten tasarım parametrelerini içermektedir. Bu çalışma, Mersin kentinde yaşlıların kamusal mekân deneyimlerini WHO'nun 8 temel yaş dostu kent kriteri (açık alanlar, ulaşım, konut, sosyal katılım vb.) çerçevesinde analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Türkiye'de özellikle kıyı kentleri sunduğu yaşam olanakları ile yaşlıların çoğunlukla emeklilik dönemlerinde tercih ettiği kentsel mekanlardır. Mersin kenti de bu anlamda TÜİK verilerine göre yaşlı nüfusun yoğun olduğu önemli bir kıyı kentidir. Bu çalışma, Mersin kenti özelinde yaşlı bireylerin kentsel/kamusal mekânlardaki erişilebilirlik, konfor ve katılım sorunlarını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma kapsamında WHO'nun "Yaş Dostu Kentler" kriterleri ve "Evrensel Tasarım" ilkeleri çerçevesinde, yaşlıların kent yaşamına entegrasyonunu kolaylaştıracak fiziksel ve sosyal düzenlemelerin belirlenmesi hedeflenmiştir. Mersin'in yaşlı nüfusunun kentsel mekânlarda karşılaştığı engelleri ortaya koyarak, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir kentleşme için yol haritası sunulmaktadır. Gelecek çalışmalarda, farklı kentlerle karşılaştırmalı analizler yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: aktif yaşlanma, yaş dostu kent, evrensel tasarım, kentsel erişilebilirlik, Mersin kıyı kent

SUMMARY

With the rapidly changing structure of cities in the 21st century, the participation of the increasing elderly population in urban life has become a critical area of discussion. Urban change and transformations affect the mobility of elderly individuals in urban spaces and their participation in social life.

According to the World Health Organization (WHO), it is predicted that 22% of the world population will be over the age of 60 in 2050. In Turkey, TÜİK (2023) data shows that the population over the age of 65 has reached 10.2% and this rate will increase to 12.9% by 2030. These demographic changes highlight the concept of "age-friendly city". Age-friendly cities are settlements where accessibility, social participation, health services and the physical environment are optimized according to the needs of the elderly. Age-friendly cities include design parameters that increase the quality of life of all city residents, not a specific age group. This study aims to analyze the public space experiences of the elderly in Mersin city within the framework of WHO's 8 basic age-friendly city criteria (open spaces, transportation, housing, social participation, etc.).

Coastal cities in Turkey are urban spaces that the elderly mostly prefer during their retirement periods due to the living opportunities they offer. In this sense, Mersin is an important coastal city with a dense elderly population according to TÜİK data. This study aims to examine the accessibility, comfort and participation problems of elderly individuals in urban/public spaces in Mersin city. Within the scope of the study, it is aimed to determine the physical and social arrangements that will facilitate the integration of the elderly into urban life within the framework of WHO's "Age-Friendly Cities" criteria and "Universal Design" principles. A roadmap is presented for an inclusive and sustainable urbanization by revealing the obstacles that Mersin's elderly population encounters in urban spaces. In future studies, comparative analyses with different cities are recommended.

Keywords: active aging, age friendly city, universal design, urban accessibility, Mersin coastal city

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenim sürecimde derslerimde ve tez çalışmamda, danışmanlık ederek beni yönlendiren ve her türlü olanağı sağlayan değerli danışmanım Prof. Dr. Ayşen Öztürk'e sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca tüm hayatım boyunca, eğitim sürecimde ve tez çalışmam sırasında beni her zaman destekleyen ve sabır gösteren sevgili annem Meryem Küçükdağ'a, çalışma sürecimin çeşitli aşamalarında destek olan ve gerekli yardımı sağlayan sevgili ablam Uzman Sosyolog Rabia Küçükdağ'a teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	vi
SUMMARY.....	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvi
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. MATERYAL VE YÖNTEM.....	3
3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI.....	8
4. KENTSEL/ KAMUSAL MEKÂN	11
4.1. Kentsel Mekân Tanımı	11
4.2. Kamusal Mekân Tanımı.....	18
4.3. Kamusal Mekân Aktiviteleri.....	21
5. SAĞLIKLI YAŞLANMA, AKTİF YAŞ ALMA	24
5.1. Yaşlılık Tanımı	24
5.2. Aktif Yaş Alma ve Sağlıklı Yaşlanma	26
6. KENTSEL/KAMUSAL MEKÂN VE YAŞLILIK İLİŞKİSİ	30
6.1. Sağlıklı Kent	30

İÇİNDEKİLER

Sayfa

6.1.1. Sağlıklı Kent Tanımı.....	30
6.1.2. Sağlıklı Kent Parametreleri.....	31
6.2. Yaş Dostu Kent	33
6.2.1. Yaş Dostu Kent Tanımı.....	33
6.2.2. Yaş Dostu Kent Parametreleri.....	34
7. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	40
7.1. Mersin Kenti Hakkında Bilgiler.....	40
7.2. Mersin Kentinin Gelişim Süreci	41
7.3. Mersin Kenti Fiziksel Analizi	45
7.4. Sağlıklı Yaşlanma Bağlamında Mersin Kenti: Anket Çalışması.....	65
8. SONUÇ VE ÖNERİLER	90
KAYNAKLAR DİZİNİ.....	96
EK AÇIKLAMALAR.....	102
Ek Açıklama-A: Anket Çalışması Etik Kurul İzni	102
Ek Açıklama-B: Alan Çalışması Anket Formu.....	103

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
2.1. Yöntem Akış Şeması.....	4
2.2. Yöntem Şeması.....	5
2.3. Yöntemsel Açılım.....	6
2.4. Anket İçeriği.....	7
4.5. Lynch'in 5 temel görsel algılama ögesi	14
4.6. Kent Bileşeni: Yollar	15
4.7. Kent Bileşeni: Kenarlar/Sınırlar	16
4.8. Kent Bileşeni: Bölgeler	16
4.9. Kent Bileşeni: Düğüm/Odak Noktaları	17
4.10. Kent Bileşeni: İşaret Ögeleri.....	17
4.11. Mekân Kalitesi ve Aktivite İlişkisi	23
5.12. Yaşlılık Kavramı Sayısal Sınıflandırması	25
5.13. Ülkemizde Yıllara ve Yaş Grubuna Göre Nüfus	26
5.14. 65 yaş üstü nüfus projeksiyonu	27
5.15. Aktif Yaşlanmanın Belirleyici Faktörleri	29
6.16. Yaşlı Dostu Çevre/Kent Modeli	35
6.17. Yaşlı Dostu Şehir Değerlendirme Başlıkları	36
7.18. Mersin Konumu.....	40
7.19. Mersin İli Cinsiyete Göre Yaşlı Nüfus Verileri.....	41

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sekil

Sayfa

7.20. Mersin Kentinin Fiziksel Gelişimi Şematik Anlatımı.....	42
7.21. Hermann Jansen 1938 Mersin İmar Planı.....	42
7.22. Mersin'in 1930'lu yılların sonundaki silueti.....	43
7.23. Mersin kent silueti	43
7.24. 1963 İller Bankası Planı	44
7.25. 1976 yılına ait bir hava fotoğrafında Mersin	44
7.26. Mersin kentinin mekânsal gelişimi	46
7.27. Anketler doğrultusunda öne çıkan bölgeler	47
7.28. Kentte ana ulaşım yollarını gösteren harita	49
7.29. Merkez bölgede öne çıkan ulaşım akslarını gösteren harita	50
7.30. Mersin Ana Ulaşım Aksları	50
7.31. Ana Sınır Ögeleri	52
7.32. Ana Bölge Unsurları	54
7.33. Kent imgesinde öne çıkan bölge bileşenleri	55
7.34. Ana Odak-Düğüm Bileşenleri	58
7.35. Mersin İli Odak-Düğüm Bileşenleri	59
7.36. İşaret Ögeleri	61
7.37. İşaret Ögeleri Dağılımı-Akdeniz-Tarihi Kent Merkezi	62
7.38. İşaret Ögeleri Dağılımı-Yenişehir	63

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sekil

Sayfa

7.39. Anket Çalışması İçeriği	66
7.40. Yaş Dostu Kent Tasarım Parametreleri	63

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge

Sayfa

7.1. Mersin Ana Ulaşım Aksları Fotoğrafları	51
7.2. Kent Ana Sınır/Kenar Ögeleri	53
7.3. Mersin İli Bölge Bileşenleri	57
7.4. Kent Odak/Düğüm Bileşenleri	60
7.5. İşaret Ögeleri Dağılımı-Yenişehir	64
7.6. Katılımcıların cinsiyet dağılımı	67
7.7. Katılımcıların yaş dağılımı	67
7.8. Katılımcıların demografik bilgileri sayı ve oranları	68
7.9. Katılımcıların meslek dağılımı	69
7.10. Katılımcıların fiziksel analiz dağılımı	70
7.11. Katılımcıların doğum yeri, kentte yaşam süresi ve nedeni dağılımı	71
7.12. Mersin’de yaşamaktan memnunluk durumu	72
7.13. Kentte evden çıkma nedeni	73
7.14. Yaş ve evden çıkma sıklığı ilişkisi	74
7.15. Yaş ve kent içi yürüyüş süreleri ilişkisi	74
7.16. Kentsel alanların hoş ve temiz çevre sunma durumu	76
7.17. Açık alan-meydan-park düzenlemelerinden memnuniyet durumu	77
7.18. Sahil düzenlemelerinden memnuniyet durumu	78
7.19. Kaldırım ve yolların yürümeye uygunluk durumu	79

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge

Sayfa

7.20. Alışveriş mekânı ve çarşı düzenlemelerinden memnunluk durumu	80
7.21. Yeterli kamu tuvaletinin bulunma durumu	81
7.22. Kamu tuvaletlerini kullanma sıklığı durumu	82
7.23. Yeterli kent mobilyası olma durumu	83
7.24. En çok kullanılan kamu yapıları	84
7.25. Yer-yön tarifinde en çok kullanılan imgeler, binalar	85
7.26. Yer-yön tarifinde en çok kullanılan imgeler, meydanlar	86
7.27. Yer-yön tarifinde en çok kullanılan imgeler, yollar	87
7.28. Yer-yön tarifinde en çok kullanılan imgeler, heykeller	88
7.29. Yer-yön tarifinde en çok kullanılan imgeler, alışveriş mekanları	89

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ**Kısaltmalar****Açıklama**

BM

Birleşmiş Milletler

DSÖ

Dünya Sağlık Örgütü

TDK

Türk Dil Kurumu

TÜİK

Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Kentler toplumsal bakımdan benzerlik göstermeyen bireylerin oluşturduğu, farklı yaş grupları ve fiziksel özelliklere sahip bireyleri barındıran yerleşmelerdir. Kentsel/kamusal mekânlar geçmişten günümüze birtakım düzenlemeler ve iyileştirmelerle ile değişim geçirip yenilenerek kümülatif bir planlama süreci içermektedir. Yapılan tüm bu düzenlemelerin farklı birçok disiplin aracılığı ile iyileştirilmesi ve düzenlenmesi günümüz kent mekânlarında, nitelikli birçok mekânların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Kentler sadece mekânsal ve yapısal dizilimler ile tanımlanan soyut bir nesne olmanın çok ötesinde toplumsal bir olgudur. Modernizm başta olmak üzere baskın planlama ideolojileri kamusal mekâna, yayalaşmaya ve özellikle kent mekanının kent sakinleri için bir buluşma yeri olmasına yeterli önceliği tanımamıştır. Kentler bugün artan nüfusa cevap verebilmek için, hızla değişim ve dönüşüm geçirirken, farklı yaş grupları ve fiziksel özelliklere sahip bireylere yönelik kentsel düzenlemeleri, göz önüne almamaktadır. Bu da özel gereksinimi olan bireylerin, kent içerisinde bağımsız ve konforlu bir şekilde bir yerden bir yere gidebilmesini ve kentsel donatılardan yararlanmasını kısıtlamaktadır. Bu durumda özel gereksinimleri olan bireyler için geliştirilen kent mekânı tasarlama yaklaşımlarını ortaya çıkarmıştır. Nüfus projeksiyonları ile artan yaşlı nüfus göz önüne alındığında bu durumdan en çok etkilenen gruplardan biri olan yaşlıları odak alan yaş dostu kent kavramı önem kazanmıştır.

“Kentsel Mekânda Aktif Yaşlanma”, “Yaş Dostu Kent” ve “Sağlıklı Kent” kavramları üzerinden, yaşlı bireylerin kentsel-kamusal mekanları kullanımını Mersin kenti üzerinden analiz etmek ve analiz sonuçlarından kentlerde aktif yaşlanma parametrelerini geliştirmek bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır. Çalışmada aynı zamanda, Dünya Sağlık Örgütü’nün tanımına göre ele alınan yaşlı bireylerin, kentsel/kamusal çevrenin, kamusal mekanların fiziksel ve duyuşsal olarak değerlendirilmesi ile yaş dostu kent kavramını literatür taraması ile değerlendirilmesine ek olarak kentsel mekana kullanıcı katılımının da dahil edilmesi holistik yönü de vurgulamaktadır.

Çalışmanın temel sorusu, kentsel/kamusal mekanların yaş dostu kent kavramı kriterleri kapsamında hangi niteliklere sahip olması gerektiğidir. Bu sorunun yanında, çalışmanın amaçları;

- Kentsel mekânların aktif yaşlanmaya olanak verecek düzenlemelerin neler olabileceğinin tespiti,
- Kentsel/kamusal mekânın fiziksel yapısı, kullanım biçimi ve donatıları ile, kullanıcı / mekân ilişkisi bağlamında kurulan etkileşimin derecesinin analizi,
- Kullanılan kentsel, kamusal mekânların, “yaş dostu” kavramı doğrultusunda tasarlanmasının kullanım sıklığına etkileri nelerdir?

Bu sorulara yanıtlamak amacıyla tez kapsamında, öncelikle yaş dostu kent ve sağlıklı kent literatür araştırması yapılmıştır. Türkiye’de özellikle kıyı kentleri sunduğu yaşam olanakları ile yaşlıların çoğunlukla emeklilik dönemlerinde tercih ettiği kentsel mekanlardır. Mersin kenti de bu anlamda yaşlı nüfusun yoğun olduğu önemli bir kıyı kentidir. TÜİK (2024) verilerine göre nüfusu 1.954.279 olan Mersin kentinde 65 yaş üzeri yaşlı nüfus sayısı 212.680 kişi olarak yaşlı nüfusun toplam nüfustaki payı 10,9 olarak Türkiye genelinde 8. sırada yer alarak yaş dostu kent kavramının kentteki önemi ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma, Mersin kenti özelinde yaşlı bireylerin kentsel/kamusal mekânlardaki erişilebilirlik, konfor ve katılım sorunlarını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada Mersin kenti özelinde analiz ve anketler yapılmıştır. DSÖ Yaşlı Dostu Şehirler ve Topluluklar Küresel Ağı’nın gerektirdiği kriterleri gerçekleştirmek amacıyla 2018’de ağı katılan Mersin kenti bu kriterlerin değerlendirilmesi açısından örnek olarak seçilmiştir.

2. MATERİYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın ana materyalini, Mersin kenti fiziksel öğelerinin Lynch'in in okunabilirlik ve imgelenebilirlik analizi ve yaş dostu kent parametrelerinin Mersin kenti için tespiti için yapılan anket verileri oluşturmaktadır (Şekil 2.1.).

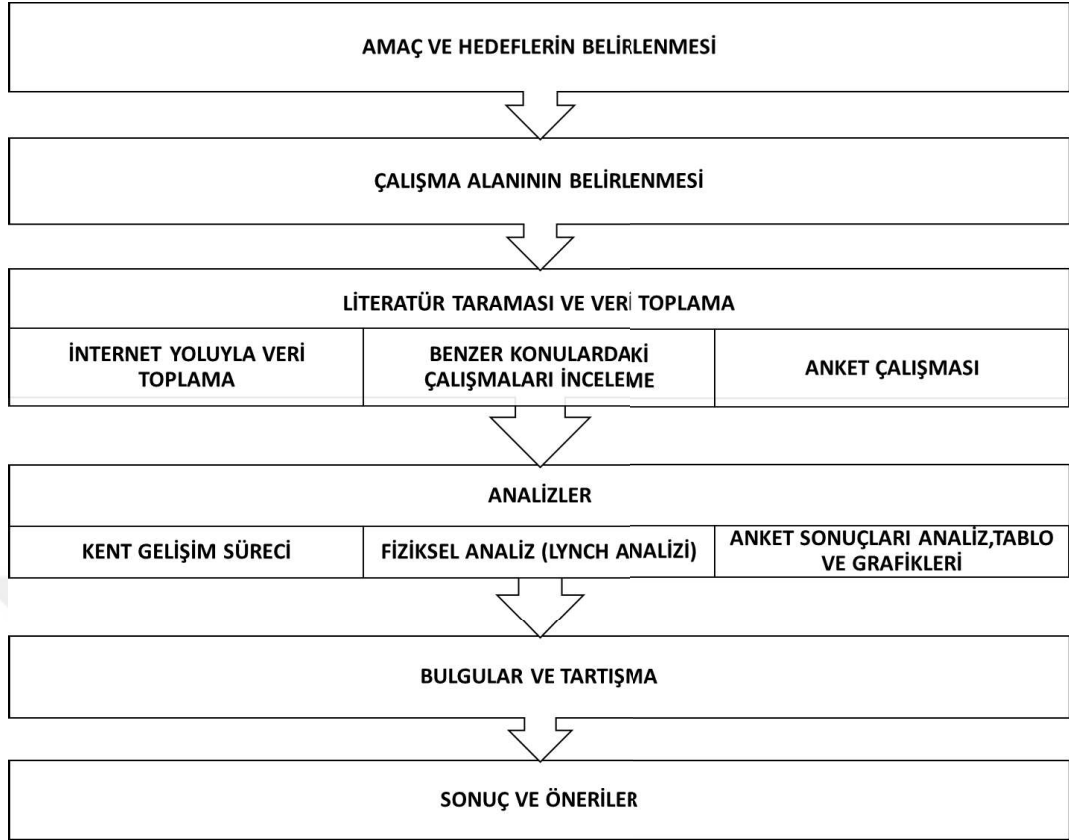
Bu çalışma kapsamında, kentsel yapı okuması yapılırken, Kent İmgesi adlı kitapta Kevin Lynch tarafından belirtilen kimlik, yapılaşma, deneyimleme ve imgede var olma kavramları arasındaki bütünlük ele alınmıştır (Lynch,1960). Kentsel yapıyı analiz etmek için, Kevin Lynch'in Kent İmgesi kitabında kullandığı kavramsal çerçeve temel alınmıştır. Lynch, insanın kenti/mekânı yatay düzlemde yani göz hizasında deneyimlediği dış çevreyi tasvir ederken kent elemanlarından hangilerinin kullandığını ve bunun kent deneyiminde etkilerini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu kentsel imgeler 5 başlık altında ele alınmaktadır.

Bunlar:

- Kenarlar/Sınırlar (edges),
- Yollar (paths),
- Bölgeler (districts),
- Düğüm/Odak Noktaları (nodes),
- İşaret Öğeleri (landmarks) olarak gruplandırılmaktadır.

Bu kategoriler kentin mekânsal karakteristiğinin çözümlenmesinde kullanılacaktır. Çalışmadan elde edilen veriler belirlenen kavramsal çerçeve ve kategoriler doğrultusunda “Nitel Araştırma/ Betimsel Analiz Yöntemi” ile analiz edilecektir.

Betimsel analiz yönteminde ilk olarak belirlenen konu başlıklarına ait veri kaynakları taraması, literatür taraması ile, araştırmaya katkı sağlayacak çalışmaların bir dosyası oluşturulacaktır. Literatür taraması, google akademik, ulusal/uluslararası tez merkezleri, üniversite kütüphanelerinin veri tabanları ve ulusal/uluslararası üniversite kütüphanelerinin veri tabanlarının detaylı arama kısımları kullanılarak gerçekleştirilecektir. İkinci aşamayı ise literatür taramasını destekleyecek ve yorumlanmasını sağlayacak anket/görüşme verileri oluşturacaktır (Şekil 2.1.).

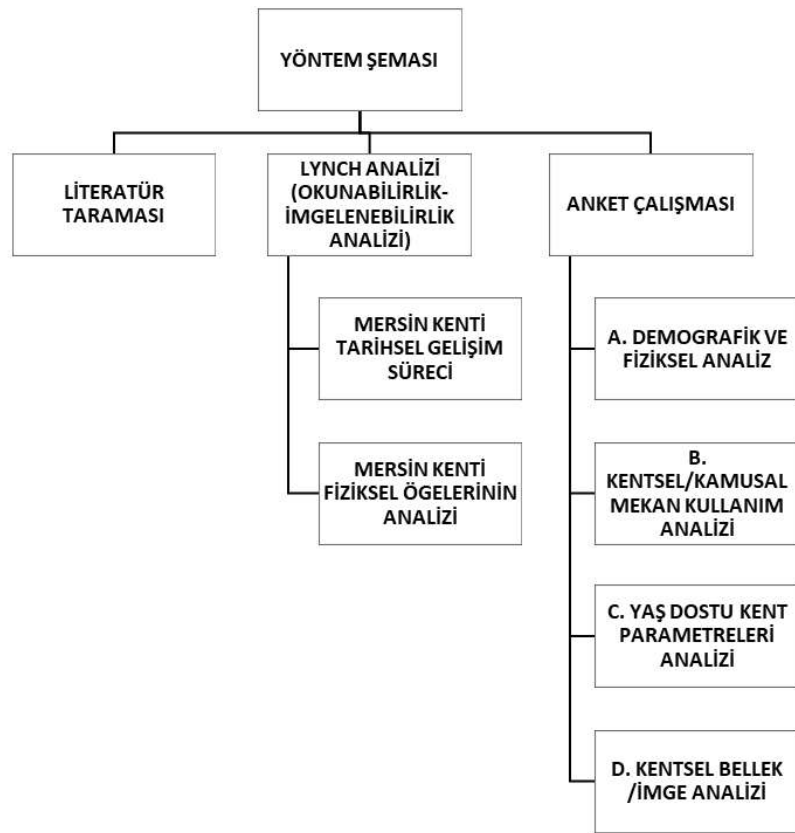
Şekil 2.1. Yöntem Akış Şeması

Metodoljik yaklaşım içerisinde farklı birçok yöntemi de barındırmaktadır. İlk olarak Mersin kentinin toplumsal ve fiziksel bileşenlerinin tarihsel gelişim sürecinde değişimi ve değişen kent belleği ile Lynch'in imgelenebilirlik ve okunabilirlik analizi ile kentin günümüzdeki fiziksel öğelerinin tespiti yapılmıştır. Daha sonra tespit edilen fiziksel yapı ve öğeler yaş dostu kent bağlamında değerlendirilmek üzere parametreler belirtilmiştir.

Bunlar;

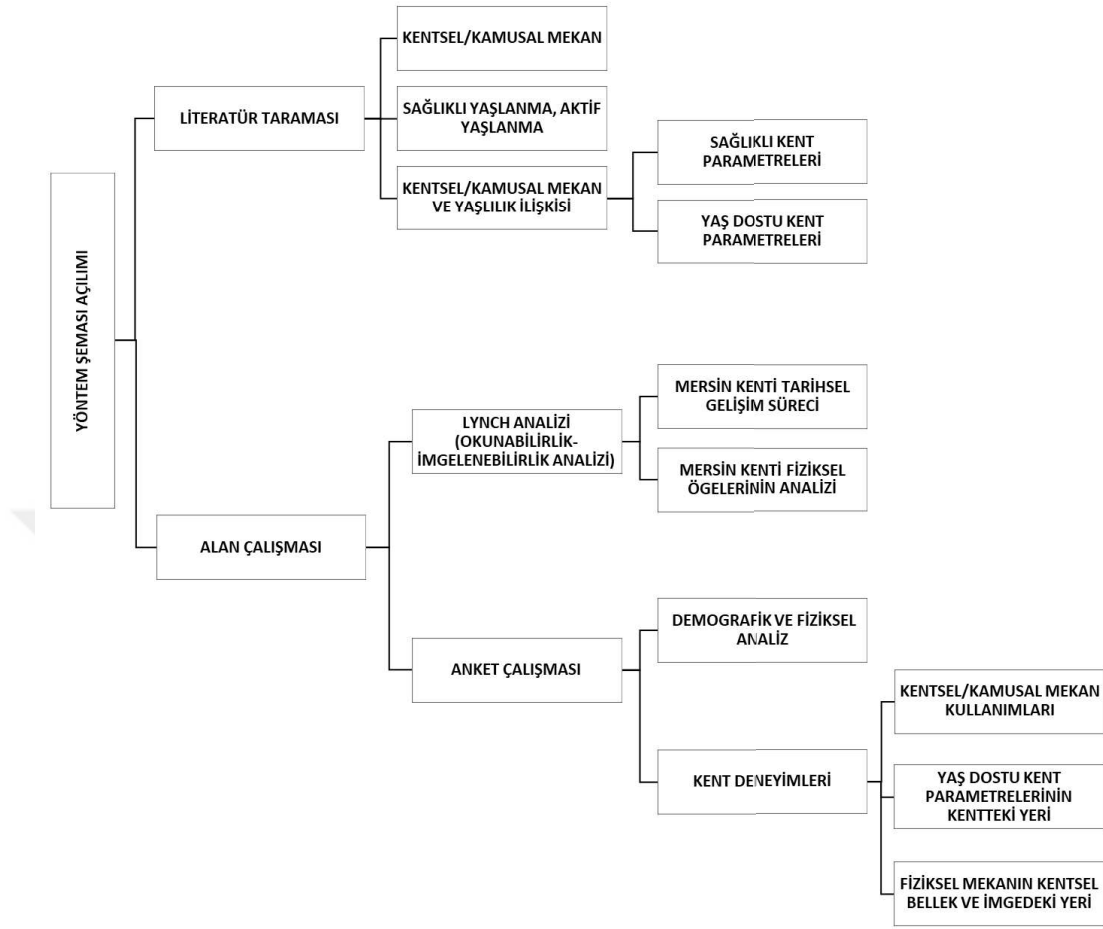
- Dış mekan ve binaların konforu,
- Vatandaşlık görevini yerine getirme ve işgücüne katılım,
- Bilgi edinme ve iletişim,
- Konut,
- Sosyal katılım,
- Ulaşım,
- Toplumsal yaşama dâhil olma ve toplumun yaşlıya saygısı,
- Toplum desteği ve sağlık hizmetleridir.

Üçüncü olarak Mersin kentinin yaş dostu kent parametreleri bağlamındaki kentlideki yeri anket sorularıyla belirlenmeye çalışılmıştır. Bütün bilimsel araştırmalar incelenmek için kuşkusuz bir veri bilgisine ihtiyaç duymakta ve bu ihtiyaç duyulan veriler ise araştırma evreninin içerisinde mevcuttur. Ancak araştırmacının tüm evreni tamamen incelemesi mümkün olmayacağından dolayı, veriler araştırma evrenini temsil ettiği düşünülen bir bölüm olan örneklemden elde edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmanın söylem evrenini ise Mersin’de yaşayan 65 yaş üstü yaşlı bireyler oluşturmaktadır. Örneklemini ise Mersin’de yaşayan 25 kişi oluşturmaktadır (Şekil 2.2.).

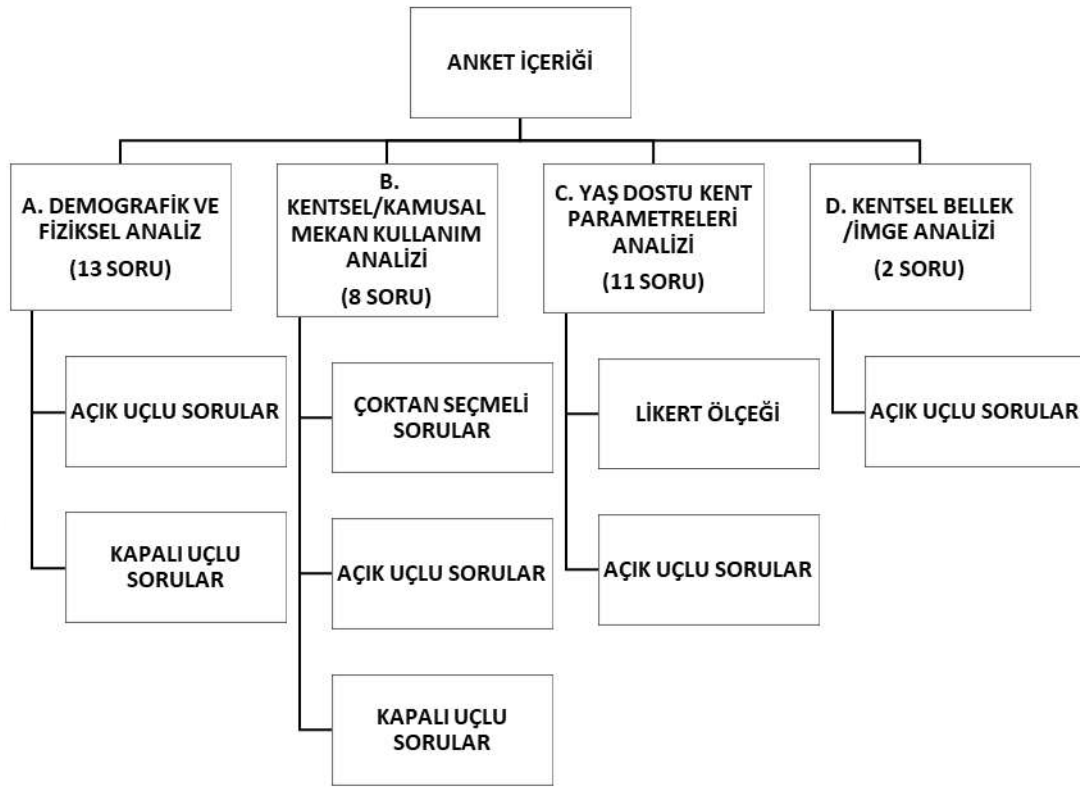
Şekil 2.2. Yöntem Şeması

Çalışmada Mersin kenti özelinde yaşlı bireylerin deneyimleri kentsel ve kamusal mekânlardaki erişilebilirlik, konfor ve katılım sorunlarının anket yoluyla tespiti amaçlanmıştır. Ankete katılan 25 kişinin profili; 65 -75 yaş aralığı 20 kişi ve 75 yaş ve üzeri 5 kişi olarak belirlenmiştir. Hedef kitlenin bu aralıkta seçilmesindeki en temel sebeplerden biri 65-75 yaş aralığındaki bireylerin kenti aktif kullanması ve 75 yaş ve üzerindeki kişilerin ise dışarı çıkma sıklığının azalmasıdır. Katılımcılarla görüşmeler tarafımdan Mersin’de yüz yüze gerçekleşmiştir (Şekil 2.3.).

Şekil 2.3. Yöntemsel açılım

“Kentsel/Kamusal Mekânda Yaşlı olmak: Mersin Kenti Örneği” yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanan anket 4 bölümden oluşmaktadır. Demografik ve fiziksel durum analizi üzerine 13, kentsel/kamusal mekân kullanım analizi üzerine 8, yaş dostu kent parametreleri analizi üzerine 11 olmak üzere durum tespit sorusu, kentsel bellek/imge unsurlarının belirlenmesi için hazırlanan 2 sözel/yazınsal aktarım sorusu olmak üzere 34 sorudan oluşmaktadır (Şekil 2.4.).

Şekil 2.4. Anket İçeriği

Kentsel mekân kullanımını analiz etmek için oluşturulan anket sorularının kavramsal çerçevesini, Mersin için Kevin Lynch tarafından “Kent İmgesi” kitapta değinilen yerleşim yerlerinin farklı niteliklerini barındıran bölgeler, bu bölge ögesinin tanımlanmasını sağlayan sınır/kenar unsurları, ulaşımı sağlayan yol ögesi, mekânsal olarak toplanma ve dağılmayı sağlayan odak ve düğüm noktaları, bilhassa simge ve anıt olma özelliği gösteren yapılar / işaret öğeleri belirlenerek oluşturulmuştur (Lynch, 1960). Durum tespiti sağlayacak sorularda, günlük aktivitelerinde yaşlı bireylerin kentte hangi bölgeleri deneyimlediklerini ne sıklıkla o alanda bulunduklarını, ulaşım alternatifleri, tercihleri ve süreleri, kentin olanaklarını ve deneyimsel konforu ile Mersin kentinin dünden bugüne değişim gösteren kentsel bellek ve imajı gibi sorular sorulmuştur. Kentin çoğunlukla deneyimlenen bölgelerinin, kullanım amaçlarının ve memnuniyetlerinin sıklık derecelendirilmesinde 5’li Likert Ölçeği kullanılmıştır. Geçmişte var olan, varlığını devam ettiren ya da bugüne ait kent belleği öğelerinin belirlenmesinde ise sözel soru biçimi kullanılmıştır. Son olarak bu çalışmada Etik Kurul başvurusundan önce hiçbir veri toplanmamıştır.

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Kent; insanların kendine özgü bir şekilde var olabilecekleri bir toplum düzeni içinde yaşadıkları yer olarak karşımıza çıkmaktadır (Manavoğlu, Ortaçeşme, 2015). Kentin bir parçası olan kamusal mekânlar; dinamik, sürekli değişen ve dönüşen bir yapıya sahiptir. Kamusal mekânlar, o mekânı kullanan kimselerin ihtiyaçlarına demokratik bir şekilde cevap verebilmelidir. Bu cevaplar genellikle o mekandaki kullanıcıların öncelikli ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalıdır. Aynı zamanda da konformist, kentsel katılıma uygun ve keşfedilebilir bir şekilde olmalıdır (Carr vd., 1992).

Kentsel mekânlar; aktörlerin birbirleri ile iletişimlerinin yanı sıra çevreleri ile de iletişimlerini artırmak, yaşam kalitesini her yönden geliştirmek için kurgulanmış ya da kendiliğinden oluşmuştur (Atabek, 2002).

‘Dış mekan ile kent yaşamı arasında karşılıklı etkileşim vardır. Kent mekanındaki yaşamın artması da sosyal etkileşimi arttırmayı sağlar (Gehl,2010)’.

Kentler; fiziksel yönüyle kurgulansa da sokaklar toplumsal ilişkilerin kurulduğu mekanlar olarak tanımlanmaktadır (Appleyard, 1981; akt Beyazıt E., 2007).

Toplumsal ilişki ve sosyalleşmenin merkezi olan kentsel/kamusal mekanlar herkes için deneyimlenebilir/erişilebilir olmalıdır. Bu bağlamda toplumların giderek yaşlı hale gelmesi ile genelde hükümetler ve özelde yerel yönetimler yaşlılara yönelik konut, sağlık bakımı, istihdam, sosyal koruma ve altyapı gibi konularda yenilikçi kamu hizmetleri ve politikalar tasarlamaları önemli hale gelmiştir (United Nations, 2015).

Fizyolojik yaşın ilerlemesi ile birlikte bireyler bedensel değişimlerin yanı sıra psikolojik ve zihinsel bir takım değişimler içerisine girmektedir. Yaşlılık ile birlikte meydana gelen fizyolojik birtakım gerileme durumları engelliliği de yanında getirmektedir (WHO, 2007). Yaşlanma ile ortaya çıkan ihtiyaçlar ve buna cevap veremeyen mekanlarla kenti deneyimleyemeyen bireylerin kamusal alandan soyutlanmasına yol açmaktadır.

“... Ülkelerde yaşlı nüfusun neredeyse % 80’i kent mekanlarında yaşamaktadır. Bu sebeple demografik değişime uyum sağlayan altyapı ve kentsel mekân üretme ihtiyacı doğmuştur. Kentsel çevre tüm insanları etkilediği gibi yaşlıları da etkilemektedir, bu sebeple kentin yaşlıları nasıl daha fazla destekler hale getirilebilmesi konusu gündeme gelmiştir” (Beard and Petitot, 2010: 428 akt. Kalınkara, 2017).

Hızlı bir şekilde yaşanan nüfus ile kentler toplumsal ve ekonomik birçok değişme geçirmiş olduğundan dolayı da kentsel mekanların bu değişmelere ayak uydurması hususu da zorunlu hale gelmiştir (Poon, 2015: 1-5).

“Aktif yaşlanma” son zamanlarda önem ve farkındalık kazanan bir kavram olarak öne çıkmaktadır. Yaşlılık dönemi boyunca yaşlıların ekonomik, kültürel ve sosyal faaliyetlerde aktif bir şekilde rol alma sürecini tanımlamakta (Caner vd., 2013); yaşlılıkta yaşam kalitesini artırmak için katılım, sağlık, ve kent içi güvenlik olanaklarının verimli bir şekilde planlanmasını esas almaktadır. Aktif yaşlanma aynı zamanda sağlıklı bir hayat sürdürme isteğini, yani bireylerin zayıf ve bakıma muhtaç olduğu yaşlarda da yaşam kalitesini artırmayı hedeflemektedir (Tutal ve Üstün, 2009).

İnsanların yaşadıkları ve bulundukları çevrelerin, hayatlarının sadece belirli dönemlerinde rastlayacağı zorluklar ve engelleri bertaraf edebilmelerini sağlayacak kısmi, parçalı çözüm önerileriyle değil, bahsedilen yaşam alanını tüm yaşam süresi boyunca, yer değiştirme zorunluluğunda kalmadan, değişen fiziksel veya psikolojik durumlarda, bağımsız bir şekilde deneyimleyebileceği şekilde planlanma gerekliliği kuşkusuz bir şekilde önem teşkil etmektedir. Mekân kullanımını etkileyen öğeler, sosyal ilişkiler, kamusal ortam ve çevreleri ile iyi ilişki kurabilmeleri ile ilgilidir. Bu faktörler temelde kentsel mekân tasarımında bütünü oluşturan parçalardır ve bütüncül olarak ele alınırken evrensel tasarım kavramı çerçevesinde tasarlanarak yaşlıların hayatını pozitif yönde etkileyerek bu alanları deneyimlenebilir kılmaktadır (Kaya vd., 2008).

Küresel yaşlanma sorunu başta BM gibi bir çok uluslararası kuruluşun gündemine girerek onları harekete geçirmiştir. İlk olarak 1982 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Viyana’da, ikinci olarak 2002’de Madrid’de gerçekleştirilen Dünya Yaşlanma Toplantıları’nda dünya gündeminde Yaşlanma/ yaş alma kavramına dikkat çekilmeye

alışılmıştır. Bugünden iki bin elli yılına kadar neredeyse iki milyarı bulacak olan 65 yaş üstü bu gruba yönelik; konut, toplumsal katılım, sosyal ilişkiler gibi konularda altyapı çalışmalarına başlanmış ve çeşitli iyileştirmelerin yapılması için harekete geilmış ve bir takım kararlar alınmıştır (UN, 2024). Tüm bu kararlar neticesinde ülkeler yaşlı nüfusu gündeme alan bir örgütlenme biçimi geliştirmek mecburiyetinde kalmıştır. Bu bağlamda, Yaşlı Dostu Toplum ve Yaşlı Dostu şehir kavramları ortaya çıkmıştır. DSÖ tarafından 2006 yılında kabul edilen bir program olarak, Yaşlı Dostu şehir” kavramı, toplumlarda aktif yaş alma ve sağlıklı yaşlanmayı destekleyen bir çaba olarak öne çıkmıştır (WHO, 2024).

4. KENTSEL/KAMUSAL MEKÂN

4.1. Kentsel Mekân Tanımı

Kentsel mekân fiziksel boyutla sınırlandırılmış olup, nesnelerin ya da yaşayan şeylerin çevresinin tanımlandığı ve sınırlandırıldığı bir alan olarak tanımlanabilir. Fiziksel bir boyutla sınırlandırılmış, üç boyutta var olan bir boşluk olmanın ötesinde kentsel/kamusal mekânı tanımlı hale getiren dördüncü bir boyut vardır. Bu da kullanıcı ilişkisi, yaşanan ve yaşayan mekân olarak anlamlandırılabilir.

İnsanlık tarih boyunca mekânı sadece yaşanan yer olarak sınırlandırmamış aynı zamanda kendi yaşamına katmıştır. Mekânı yere ait olmak aidiyet kavramı üzerinden kendi için yaratmıştır. Bu bağlamda mekân sadece fiziksel bir kavramın ötesinde bir kavram olarak öne çıkar. Mekân ile kullanıcı-insan-halk arasında sürekli bir etkileşim söz konusudur.

Mekân, “İnsanı bulunduğu çevreden belli bir ölçüde ayırıştıran aynı zaman da da içerisinde bulunarak eylemlerini gerçekleştirmesine ve sürdürmesine elverişli boşluk” olarak tanımlanmaktadır (Hasol, 1990, p.305). Hasol’un tanımına göre mekânı, bireyin içerisinde var olarak bir eylemi gerçekleştirdiği yer olarak özetlenebiliriz.

Gür ise mekânı “... insan ilişkilerinin ve bu ilişkilerin meydana getirdiklerinin içinde var olduğu, sınırları içine alan örgütlenmenin yapısına göre sınırlandırılan boşun olarak tanımlar. “Mekân, insanların birbiri ile olduğu gibi insanın nesneyle ve nesnenin nesneyle olan aralıklarının, uzaklıklarının ve ilişkilerinin, özetle etrafımızı çevreleyen boşunun geometrik bir betimlemesidir” (Gür,1996, p.34).

Norberg Schulz, mekân kelimesinin bünyesinde çok fazla anlamı olabileceğini belirtmiş, günümüze kadar bu sözcüğün ele alınışı incelenerek, matematiksel olarak mevcut ve algısal olarak var olan mekân kavramlarına dikkat çekmiştir (Norberg-Schulz, 1971). Yücel ise (1981) mekânı, fiziksel mekânın kendisinin dışında bir nesne veya deneyimle var olduğunu, insanlar için esas olan mekânın, toplumsal hayatını sürdürdüğü, toplumca

benimsenmiş kültürel şema ve deneyimlere olanak sağlayacak biçimde kavranan varlığını oluşturan mekân olarak tanımlamaktadır.

Bu mekânsal tanımlamalara bakıldığında mekân yaşamın geçtiği toplumsal bir olgu ve fiziksel mekân olmak üzere iki grupta değerlendirilmektedir. Mekân; kullanıcısıyla ilişkisinin, etkileşiminin sonucunda kişide bıraktığı duygusal edinimler ve deneyimler sonucunda algılanabilmektedir. Mekân kavramının önemi; zaman ve insan boyutunun mekândan ayrı bir şekilde soyut olarak düşünülememesine dayanmaktadır. Kentin bir parçası olan kamusal mekanlar da dinamik, sürekli değişen ve dönüşen bir yapıya sahiptir. Kamusal mekânlar, mekânı kullananların ihtiyaçlarına demokratik bir şekilde cevap verebilen bir özellikte olmalıdır. Bu ihtiyaçlara cevap verirken ise öncelikli kimselerin gereksinimlerini göz önünde bulundurarak onların kentsel mekânlara katılmalarını ve bu mekânları keşfetmelerini olanaklı kılmalıdır (Carr vd., 1992).

Fiziksel olarak var olan boşluk, insanların bulundukları veya çevrelerindeki bina içinde, dışında birbirleriyle ve bu mekânlarla kurdukları etkileşimli ilişkilerle mekân tanımlanır, dış mekânda ise yapıların hem birbirleriyle hem de diğer unsurlarla olan ilişkilerinin oluşturduğu bu mekâna “kentsel mekân” adı verilmektedir (Usta, 1995).

Kentsel mekânlar; peyzaj alanları, yollar, ağaçlar, yapılar vb. unsurlar ile sınırlanırken aynı zamanda bu boşluk ve zaman içinde sınırlandırılarak kavranan mekân, okunabilirliği ve deneyimlerler doğrultusunda var olmakla birlikte ayırt edilebilmektedir. Karmaşıklığın çözümlenebilmesi için çevreden gelen verilerin, deneyimlenmesi ve yorumlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Kentsel mekanların tümünde geçmişten günümüze devam eden birçok düzenleme süreci hâkim olmuştur. Bu durumda özellikle farklı disiplinlerinde iş birliği ile günümüzde nitelikli kentsel mekanların oluşmasına katkı sağlamıştır. Kentler sadece mekânsal ve yapısal dizilimler ile tanımlanan soyut bir nesne, 2 boyutlu yollar, meydanlar sokaklar tasarımının çok ötesinde toplumsal bir olgudur. Kent ile insan arasındaki ilişki karşılıklıdır. Yaratılan çevre kent sakinini etkilerken kent sakini de kenti tekrar biçimlendirir. Bu ikili ilişkide toplumsal bakımından benzerlik göstermeyen bireylerin farklı fiziksel, psikolojik ve sosyal gereksinimlerinin mevcudiyetini karşılayabilecek mekânların planlanması yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi bakımından

oldukça önem teşkil etmektedir. Kentsel mekânın üretimi ve kullanımında bütün kent sakinlerinin söz sahibi olması gereklidir (Harvey, 2013).

Yerleşim yerlerinin insan özüne uygun çevreler sunmak üzere tasarlanması, bireylerin sağlıklı biçimde yaşamlarını sürdürmelerine, aktivitelere olanak sağlamasına ve kendilerini geliştirmelerine ve mekânda var olabilmelerine hizmet etmesi önem teşkil etmektedir.

Kent kavramının farklı kaynaklarda farklı tanımlamalarına rastlamak mümkündür. Kent; insanların kendine has bir düzen içinde yaşadıkları yerdir. Ancak geniş bir perspektifte ekonomik, yönetsel, sosyal olmak üzere birçok ölçütü de içerisinde barındırdığından dolayı farklı ve daha geniş tanımlamalar yapılmaktadır (Manavoğlu ve Ortaçşme, 2015).

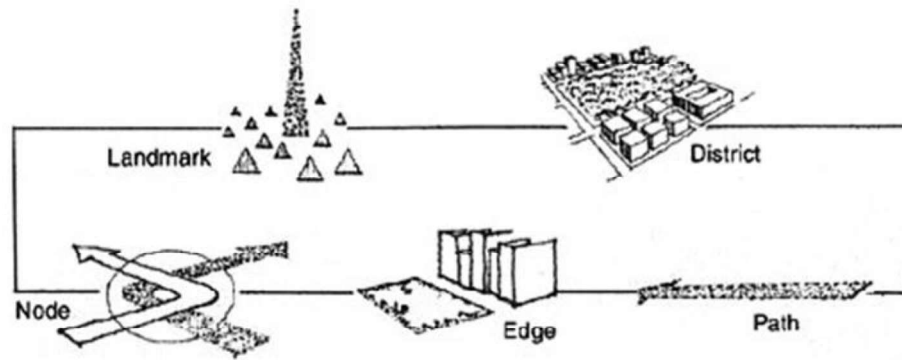
“Kent, sürekli olarak toplumsal gelişim içinde olan ve kentlinin barınma, ulaşım, yerleşme, istihdam, dinlenme, sosyalleşme, deneyimleme ve eğlenme gereksinimlerinin karşılandığı... yerleşme birimi” olarak Kentbilim Terimleri Sözlüğünde Prof Dr. Ruşen Keleş tarafından tanımlanmaktadır (Keleş,1998).

Louis Wirth ise kenti, “Toplumsal açıdan birbirinden farklı insanların oluşturduğu yoğun ve geniş nüfuslu ve sürekliliği olan bir yerleşme” şeklinde tanımlamıştır (Pahl, 1965, akt. Alacahan,2021). Öte yandan Reiss ve Hatt (1957), yerleşim alanı olarak kenti, toplumdaki farklılıkları içerisinde barındıran buna karşı bu farklılıklara toleranslı, çevresiyle öznel ilişki kurduğu gibi çevresiyle de ilişkili olan kamusal hareketlilik sağlarken, bu hareketlilikte davranışların dolaylı denetimi gibi özelliklere dayandırarak tanımlamıştır (Alacahan,2021).

"Kent ve kentsel mekân" kavramları, sadece fiziki yerleşim yeri olmanın dışında, toplumsal, ekonomik ve kültürel etkileşimlerin yoğunlaştığı bir mekân olarak tanımlanır. İnsanların yaşadığı, çalıştığı, sosyalleştiği ve farklı faaliyetlerde bulunduğu bir alan olarak değerlendirilir. Bu bağlamda kent, bir dizi fiziksel yapının (binalar, yollar, parklar vb.) yanı sıra, insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli sosyal, ekonomik ve çevresel olmak üzere çeşitli tüm unsurları da içerisinde barındırmaktadır. Kent, fiziki yapısı, binalar ve binalar arasındaki mekanları (kamusal mekânları) ve üzerinde yaşayan insanlarla somut bir kavram olarak var olabilir. Kentin fiziksel yapısı, fiziki yapının biçimi, elemanları benzerlik gösterirken bu yapının yaşayan insanlar tarafından ilişkilendirilmesi ve algılanması kenti

farklılaştırarak soyut bir boyut olarak karşımıza çıkar. Rapoport bunu, “Kentleri fiziksel olarak var eden tanımlayan elemanların aynı olduğunu fakat anlamsal olarak tanımlayan yapısal şemaları ve bunların ilişkilienmeleri farklılık gösterir” şeklinde açıklar (Rapoport,1977).

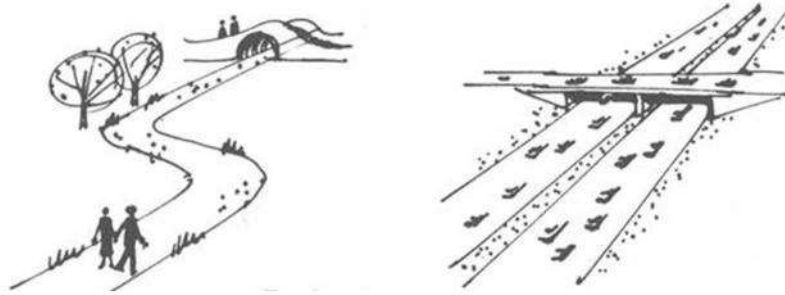
Kevin Lynch (2010) ise, kentte yaşam sürdürmenin gerçekte bir imgede var olma olduğunu vurgular. Kentin öğeleri olan caddeler, köprüler, yapılar, yollar ve birçok mekânsal kurgunun algılanmasında bireysel olarak değişiklik göstermesi yani öznel yorum içermesi, içinde yaşanan kentin karakteri hakkında bilgiler vermektedir. Her insanın zihninde yarattığı kent figürü, imgesi aynı değildir. Kentlerin görünüşleri ve bireylerin zihinlerindeki imgeler hakkında sorular oluşturur. Kentsel yapıyı kentsel imajın bir parçası olarak ve yapıyı oluşturan bu imaj kavramı ile açıklamıştır. Lynch, kentsel mekânın akılda kalıcı olmasını öne çıkarmakta, fiziksel çevrenin bir bütün olarak ele alınması gerektiğini yani kimlik ögesini ve yapı bütünlüğünü vurgulamaktadır. Kentte, hiçbir şey sadece kendiliğinden var olamaz. Kentin deneyimlenebilir olması ve varlığı çevresiyle bağlantılı olmasıyla ilişkilidir. Kendisini oluşturan olaylar, deneyimlerle algılanabilir. Lynch kenti, nesne olarak gerçek dünyada var olan bir olgu iken, imge olarak kişinin duyuşal ilişkiler sonucunda algıladığı ve bunun sonucunda nesnenin zihninde oluşturduğu temsili, imaj olarak tanımlar. Kentin fiziksel olarak yollar, sınırlar, odak noktaları gibi fiziksel olarak tanımlarken bu fiziksel kurgunun algılanabilmesi, okunabilmesi için çevresel öğelerin imaj ile şekilleneceği ve bütünlük kazanacağını vurgular. İnsan, yaya olarak yatay düzlemde göz hizasında deneyimlediği çevreyi betimlerken hangi kent öğelerinden yaralandığını açıklamaya çalışmış ve kentlerin fiziksel yapısını ve zihindeki yerini Şekil 4.5.’te gösterilen beş temel görsel algılama ögesi ile anlatmaktadır. Kentsel yapıyı; yollar, sınırlar, kesişim noktaları, Nirengiler ve bölgeler olmak üzere beş gruba ayırmaktadır.

Şekil 4.5. Lynch’in 5 temel görsel algılama ögesi

Fiziksel özellikler temel alınarak oluşturulan kent imgesinin birbirinden farklı 5 bileşeni kent karakterini ve mekânsal yapısını oluşturan imaj öğeleri olarak tanımlanır.

- **Yollar (Paths)**, kenti deneyimleyenlerin tekrar eden kullanım senaryoları ve imkanları ile bağlantılı olarak deneyimledikleri unsurlardır. Bunlar şekil 4.6’da gösterildiği gibi; yaya yolu, sokak, demiryolları ve kanallar olabilirler. Kentin tanınmasıyla bağlantılı olarak farklı önem seviyesine sahip olan yol öğeleri, bireylerin imgesinde baskın olarak yer alır. Kent insanlar tarafından hareket halinde iken gözlemlenir ve bu rotada yer alan çevre unsurları da algılanır ve bütünle birlikte bağdaştırılır. Yol öğesinin algılanması ve baskınlığında farklı etmenler vardır. Özel bir kullanımın yoğunlaştığı durumda o yer, aks, caddenin önem derecesi artabilir ya da özel cephe karakteristikleri, bitkilendirme detayları, kentin özel oluşumlarına yakınlık da yolun tanımlanmasında önem taşır. Bu gibi etmenler, yol öğesinin tek başına varlığı ya da yol boyunca kentin başka bölgelerinin görünürlüğü birbiri ile bağlantılıdır. Sadece bundan dolayı dolayısıyla, tek başına yolların önemi kavranabilir.

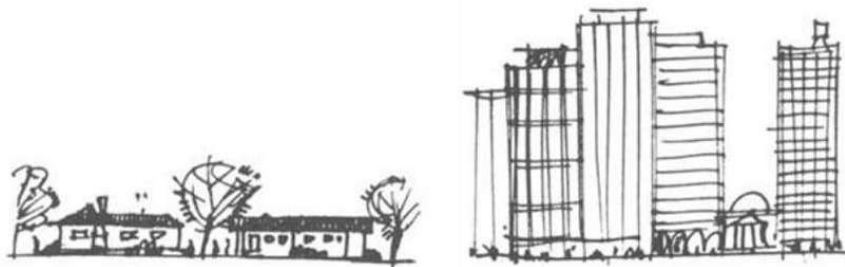
Şekil 4.6. Kent Bileşeni: Yollar

- **Kenarlar/ Sınırlar (Edges)**, kenti deneyimleyen bireyler tarafından ulaşım aksları gibi algılanmayan lineer unsurlardır. Şekil 4.7.’de gösterildiği gibi iki bölge arasında sınır görevi görür. Devamlılığı doğrusal olarak parçalara böler. Bu öğeler koordinat eksenlerinden çok, yanal referanslar gibidirler. Kenar öğeleri kişilerin yön bulabilmek için kullandığı unsurlardandır. Bunlara; kıyılar, gelişme bölgesi sınırları ve duvarlar ve iki bölgeyi birleştiren bağlantı alanları örnek gösterilebilir. Kamusal kullanım alanlarını ayıran aynı zamanda bir arada tutma özelliği bakımından önemlidir.

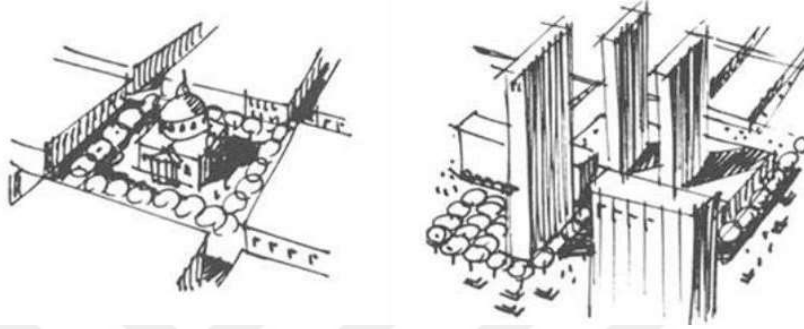
Şekil 4.7. Kent Bileşeni: Kenarlar/Sınırlar

- **Bölgeler (Districts)**, iki boyutlu mekanlar olarak ayırt edilen bölgeler ve kentin orta-büyük ölçekli alanlarını tanımlar. Kentsel eylem alanlarıdır. Deneyimleyen birey, psikolojik olarak bu alanların içine girdiğinde bölge karakteri bakımından kendini hissettirir. Bölge içerisinde bulunduğu zaman betimlenmesi kolay, fakat dışarıdan da algılanabiliyorsa dışsal referans olarak da kullanılabilir. Yön bulmak için kullanılmalarının yanında, bölgeler, kentin yaşamsal olarak deneyimlenmesinde önemli bir unsur olarak karşımıza çıkar. O an bulunulan konumda etrafa bakıldığında; yollardan, bina tipolojisine, alanın mekânsal karakteristiği gibi etmenlerden bölgenin nerede bulunduğu karakteristik özellikler neticesinde tahmin edilebilir. Ticari fonksiyonun yoğun olduğu, meydan ve bir heykelin bulunduğu spesifik betimleme unsurları ile akla gelen şehir merkezinde olma düşüncesi olacağı gibi konutlar ile çevrili bir yerde konut bölgesi, gürültülü ve tek katlı imalathane ve fabrikaların bulunduğu yerde ise sanayi bölgesi olarak algılanan bölge öğeleri algıda farklılaşabilir (Şekil 4.8.).

Şekil 4.8. Kent Bileşeni: Bölgeler

- **Düğüm/Odak Noktaları (Nodes)**, kentlilerin toplanma, buluşma mekânı olan noktalardır. Şekil 4.9.'da gösterilen meydanlar, yapı önündeki geniş boşluklar bu kapsama dahil edilir. Odak noktalar bireyin kente giriş sağlayan stratejik noktalardır. Kentin akılda kalıcı olduğu önemli yerlerdir. İnsanların kesişme, birleşme ve dağılma noktaları olarak tanımlanır.

Şekil 4.9. Kent Bileşeni: Düğüm/Odak Noktaları

- **İşaret Ögeleri (Landmarks)**, kentliler için dışsal ögeler olarak ayırt edilen noktasal referans sağlayan öge olarak tanımlanır. Ancak, harici bir unsur olduğu için deneyimleyen kişi bu oluşumun içinde yer alamaz. Bu öge çoğunlukla kolay algılanan ve betimlenen fiziksel oluşumdur. Kullanımları olasılıklar arasından tercih edilen seçimlere bağlıdır. İşaret ögelerinden bazıları, imgelerde yer alan yerel özellikte tanımlanırken, bazıları ise herhangi bir bölge içerisinde bulunurken ya da bir aks üzerinde alanı deneyimlerken bile görülebilir nitelikte olabilir, bazıları ise Şekil 4.10.'da gösterildiği gibi daha yüksekte birçok açıdan görülebilir bir öge olarak yön belirlemek için kullanılabilir.

Şekil 4.10. Kent Bileşeni: İşaret Ögeleri

Lynch okunaklı kenti bu beş bileşeni kolayca ayırt edilebilen ve gruplaştırılabilen olarak tanımlar. Öğeler, kent ölçeğinde çevrenin görüntüsünü sunan ham materyallerdir. Tatmin edici ve doyurucu bir form oluşturabilmek için bir arada değerlendirilmesi gerekmektedir. Boyutlarıyla ön planda olan bölge ögesi, çok sayıda yol, kesişim noktası ve işaret ögesini de içerisinde bulundurarak tüm öğeleri bir araya getirir bununla birlikte birbiri ile ilişkisini sağlar. Tüm öğeler bölgeyi imgede yapılandırıp zenginleştirerek bütünün kimliğini güçlendirir.

Kent bütününe ele alınması ve algılanması üzerine Jan Gehl, “İnsan İçin Kentler” adlı kitabında kentin insan boyutu, duyular, ölçek, yaşam dolu/sağlıklı kent parametreleriyle ilişkisini öne çıkarmıştır. Kente araçlar yerine insanlar dahil edilirse aynı zamanda insan faaliyetlerine olanak sağlayan mekânsal düzenlemeler yapılırsa kentte yaşamın destekleneceği ve gelişme göstereceğini belirten Gehl (2010), insanları kent mekânında durup oyalanmaya ve yürümeye ikna ederek kentin deneyimlendiği ve imgede var olduğu belirtmiştir. Gehl’e göre bir kentin en cezbedici unsuru insanlardır. Kent planlaması için insanlar öncelik unsurudur. B da tasarımda en önemli etkenlerden biri olan insan ölçeğini önemli kılar Gehl, kentlerin bireyler için tasarlandığını ve bu tasarlanmanın başlangıç noktasının ise insani hareketlilikler ve insan duyuları olduğunu söylemektedir. Aynı zamanda kentsel mekanlardaki etkinliklerinde insanların biyolojik temelli birtakım davranışları ve onların iletişimleriyle olduğuna vurgu yapmaktadır. Gehl’e göre insan ölçeğinde sınırlı mekân, engeller, gürültü, kirlilik, trafik vb. kent sakinleri için tipik bir manzara haline geldiği zaman yayalaşma fırsatları azaltırken, aynı zamanda kent mekanının toplumsal, kültürel işlevlerine engel niteliğindedir. Mekân, yayalaşmaya ve özellikle kent mekanının kent sakinleri için bir buluşma yeri olmasına yeterli önceliği tanınmalıdır.

4.2. Kamusal Mekân Tanımı

Kamusal mekân, kentli için planlanan ya da zamanla kendiliğinden oluşmuş ve benimsenmiş kamunun/halkın rahatça deneyimleyebileceği, katılım sağlayabileceği yaşam alanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumdaki tüm bireyleri kapsayan ortak kullanıma açık olan park, bahçe, meydan, vb. mekanlar kamusal mekânlara örnek gösterilebilir.

Kamusal mekân, mekânsal ve fiziksel boyutlarıyla öne çıkmakla birlikte sosyal, psikolojik ve kültürel boyutlara sahip bir kavramdır. Kentin yaşanabilir ve deneyimlenebilir mekân olarak herkes tarafından faydalanabilir olmasında kamusal mekân kavramı öne çıkmaktadır. Kamusal mekân kavramı fiziksel ve mekânsal olarak tanımlamanın yanında sosyal bileşenleri de içerisinde barındırır. Kamusal mekânlar; yaşayanların yaşam kalitesini artırmak, bireylerin hem kendi aralarında hem de çevreleriyle olan iletişimi geliştirmek için planlanıp kurgulanan ya da kendiliğinden şekillenen mekânlardır (Atabek, 2002). Kamusal mekân kavramı kentin yaşanabilirliğinde öne çıkan önemli bir unsurdur.

“Kamusal” kelimesinin etimolojik kökleri Antik Roma’ya kadar uzanmaktadır. Latincedeki “populus” (halk) kelimesinden türeyen “kamusal” sözcüğü kamuya ait, umumi, herkese açık anlamına gelmektedir. Kamu sözcüğü, “halk hizmeti gören devlet organlarının tümü”, kamusal alan kavramı ise “kamuya ait, kamu ile ilgili işlerin yapıldığı yer” olarak TDK tarafından tanımlanmıştır [URL 1]. Kamu kelimesinin sözlük anlamları incelendiğinde sözcük halk ve devlet olarak, iki kelimeyle bağlantılıdır. Halkın, kentlinin rahat bir şekilde deneyimleyeceği tüm alanların kamusal mekân olarak adlandırılması mümkündür. Başka bir deyişle kamusal mekânlar halkın rahatça deneyimleyebileceği mekânlardır.

Kamusal kavramı sözlük anlamlarının yanında birçok disiplinin araştırma konusudur. Her disiplin, kamusal alan kavramını kendi önceliklerine ve odak kavramlarına göre farklı açılardan ele almıştır. Bu disiplinlere örnek olarak siyaset bilimleri; kamusal alan hakları ve demokratikleşmeye odaklanırken, beşerî bilimler aidiyet duygusu, yer, hukuk; mülkiyet ve erişime, sosyoloji ise insani etkileşimler gibi kavramlarla kamusal alan kavramını tanımlamaktadır. Tüm disiplinlerin odak noktalarına göre kamusal alanı ele alış biçimi farklılık gösterdiği için bu kavram için tek bir tanım oluşturulamamaktadır. O halde kamusal alanın mekânsal gereksinimleri nelerdir?

Kentin bir parçası olan kamusal mekanlar da dinamik, sürekli değişen ve dönüşen bir yapıya sahiptir. Kamusal mekandaki kullanıcı faaliyetleri kamusal alanın temel kurallarından beslenmektedir. Başka bir taraftan bakıldığında kamusal alan ilkelerinin tamamı ise kamusal mekân tasarımında söz sahibidir.

İlhan Tekeli'ye göre kamusal alanı ele aldığımızda, herkes için bir görünür olma aynı zamanda ve birbiri ile iletişim kurma temas etme mekânı olmakla birlikte kamusal alanların insanları birleştirme özelliğini vurgulamaktadır (Tekeli, 1999).

Arendt ise kamusal alanı ortaya çıktığı ortam ve toplumu bir arada tutan dünya ve bu dünyanın “herkese açık” oluşu açısından irdelemiş ve aynı zamanda eyleyerek ve konuşarak kamusal alanda tezahür etmek ve bu tezahür sahasının koşulu olan insani çoğulluk, kamusallığın en temel özelliği olarak öne çıkarmıştır (Arendt, 1994).

Kamusal mekân kavramında mekânı tek başına ele aldığımızda sözlük anlamı olarak bir kimsenin, bir şeyin bulunduğu, bir eylemin gerçekleştiği yer olarak tanımlanır. Mekân sınırlandırılmış bir alan eylemin gerçekleştiği boşluktur ve bu durumda mekânın tek başına var olamayacağı durumu ortaya çıkmaktadır. Mekân sınırları belirlenmiş ve bir amaç doğrultusunda, fiziki olarak birden çok bağlantı içermesinin yanında kullanıcı tarafından bir imge aidiyet duygusu oluşturarak deneyimlenmediği sürece yer haline gelemeyeceği göz ardı edilemez. Mekân boş bir alanı tanımlar ve kendisine kültürel ve bölgesel farklılıklar doğrultusunda kişinin zihninde oluşan imge ile anlam yüklenerek var olur ve yer haline gelir.

Yaşadığımız çevrede var olan, gördüğümüz mekanlardan önünden geçtiğimiz, seyahat ettiğimiz mekânlara kadar olan her yer gündelik yaşamın yani sosyal hayatımızın gerçekliğinin bir parçasıdır. Yollar, şehirler, okullar, evler ve daha birçok şeyin salt fiziksel varlığı şehirleri anlamlı kılmaya yetmez. Farklı bireysel özellikler, farklı fikirler mekanlara anlam kazandırarak kentsel mekanların sosyal olarak inşa edilmelerini sağlamaktadır. Farklı fikirler ile analiz edildikçe mekân sosyal birçok tabakaya sahip bir yer haline gelerek kamusal alanı oluşturmaktadır (Madanipour, 1999).

Kamusal mekân kalitesi ile kent yaşamı arasında karşılıklı etkileşim vardır. Mekân kalitesindeki artış tercihe bağlı etkinliklerde artış sağlarken ekinlik düzeyindeki artış ise sosyal etkinlikleri önemli ölçüde arttırır. Bu paralellikte mekânın bizi etkilediği görüldüğü gibi kullanıcının da kamusal mekân oluşumuna etkisinin olduğu belirtilebilir. Kamusal mekân sosyal, kültürel, psikolojik vb. çok boyutlu bir kavramdır ve yaşamdan kentliden ayrı düşünülemez. Kamusal mekânlar bireylerin içerisinde varlığını sürdürdüğü topluma karşı duydukları ait olma duygusu ile, onun için planlanıp kurgulanan mekânları özgürce

kullanabilmesine ek olarak sosyal iletişimi ve toplumsal hizmetleri de sağlamaktadır (Sözen ve Tanyeli, 1986).

Schulz'un da belirttiği gibi, kamusal alan bir “karşılaşma yeri” yani insanların birbiri ile iletişim kurabilecekleri ve birbirine yakınlaşabilecekleri bir tür küçük ölçekli sosyal dünya olarak tanımlanabilir. Kentin en önemli mekânı olan kamusal mekânlar, kentteki bütün nüfusun ortak kullanımına ait alanlar olarak tanımlanır. Bu mekanlar kent içerisindeki aktörleri rastlantısal ve istemsiz olarak birbirleri ile karşılaştırarak sosyal ve kültürel aktivitelerini doğal bir sosyal ortamda sağlayacakları, iletişim kurabildikleri ve fikir alışverişinde bulunmalarına zeminler hazırlayabilen mekanlardır.

4.3. Kamusal Mekân Aktiviteleri

Kamusal mekânlar, toplumsal bağların güçlenmesi, demokratik katılımın artması, kültürel çeşitliliğin korunmasına olanak sağlayan aynı zamanda kişilerin iletişim kurabileceği ve sosyal aktiviteleri gerçekleştirecekleri alanlar olması açısından önemi büyüktür. Kamusal mekânlarda yaşam önemli cazibe unsurudur. Kentte yaşamın akması insanların varlığı ile doğru orantılıdır. İnsanlar; mekân seçimlerindeki kararları nerede fazla kalabalık nerde daha çok görülüp izlenebilecek bir şey varsa oraya doğru yönelmektedir.

Gehl'e göre (2010) kent insanı, her zaman yoğun devir daimin olduğu sokak, cadde ve mekanlarda bulunmayı tercih ederler. Çünkü insan ve insani sosyal aktiviteler, diğer insanları da oraya çeker. Yaşam dolu bir kentin ihtiyaç duyduğu şey, insanları kendine davet edebilecek iyi kent mekânları ve bu mekânları kullanacak insan topluluğudur. Mekanlar kentte yaşamı teşvik edici olarak kurgulanmalıdır.

Kent yaşamının kapsamı ve karakteri kamusal mekânının niteliğinden büyük ölçüde etkilenmektedir. Kamusal mekânın kalitesi ile kent yaşamı arasında karşılıklı etkileşim vardır. Kentsel kamusal açık alanlardaki çevre elemanlarının nitelikleri ve bu mekanlarda gerçekleşen aktivitelerin türleri, çevresel kalite ile doğrudan ilişkilidir. Lang'e göre (1994) herhangi bir kamusal mekân kalitesi, gerekli aktiviteler ve estetik karakteri için ne kadar iyi fizyolojik destek sağladığının karmaşık bir fonksiyonudur. Temel kaygı, çevresel elemanlar, fiziksel etmenler, kent mobilyaları, aydınlatmanın özellikleri ve aktivitelerin çeşitliliğini

karşılama durumuna bağlıdır. Kamusal mekanlar sportif aktivitelerinden, dinlenme ihtiyacına, çeşitli etkinliklerden, çocuk yetiştirmeye kadar birçok sebeplerden kullanılır (Woolley, 2003).

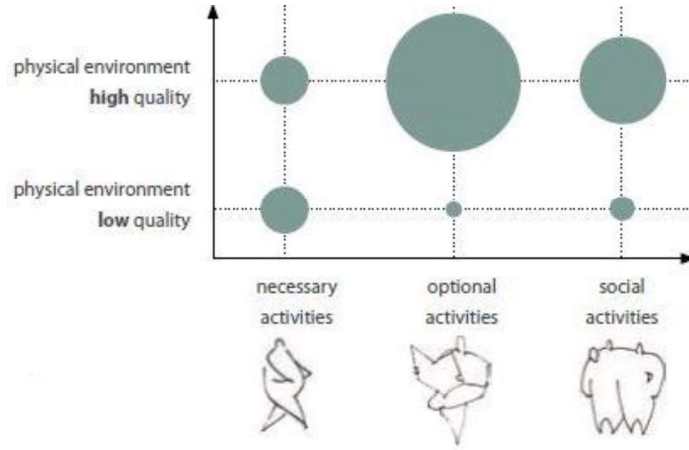
Kentsel/kamusal mekân yaşamını oluşturan aktiviteleri Gehl (2010), 3 başlıkla ele alır. Bunlar; Zorunlu, tercihli ve sosyal aktivitelerdir.

- **Zorunlu Aktiviteler:**

Günlük yaşamımızda karşımıza çıkan, yaşamımızı sürdürmek için gerekli tüm aktiviteleri kapsar. Kullanıcının herhangi bir seçim yapması mümkün olmamakla birlikte, günlük yaşamını sürdürmek için zorunlu olarak dahil olduğu kamusal mekandaki aktivitelerini kapsar. Zorunlu aktivitelere; iş için çalışmaya, okula, randevuya gitmek, istasyon ve durak gibi kent ulaşım mekanlarını kullanmak gibi durumlar ile açıklayabildiğimiz zorunlu aktivitelerde, dış çevreye bağımlılık minimum düzeydedir. Kişilerin seçim yapma şansı olmadan her türlü koşulda bu aktiviteleri gerçekleştirme durumundadır.

- **Tercihli Aktiviteler:**

Zaman ve bireysel istekle birlikte, bu aktivitelerin gerçekleşmesi için uygun fiziksel mekânın gerekliliği öne çıkmaktadır. Tercihe bağlı etkinlikler rekreasyonel amaçlarla koşullar iyiye gerçekleşen etkinliklerdir: gezintiye çıkmak, kenti ya da manzarayı deneyimlemek, yürüyüş yapmak, oturmak, güneşlenmek vb. bu aktivitelere örnek olarak verilebilir. Şekil 4.11.'de gösterildiği gibi kamusal mekânın olumlu özellikleri, isteğe bağlı aktiviteleri arttırıcı rol oynar. Mekân kalitesi kişileri o mekânda vakit geçirmeye iter. Ancak bu bulunan dış mekân zayıf veya olumsuz özelliklere sahip ile vakit geçirme yerini sadece zorunlu aktivitelere bırakır; çünkü bireylerde bir an önce eve gitme isteği içerisinde.

Şekil 4.11. Mekân Kalitesi ve Aktivite İlişkisi (Gehl,2010).

- **Sosyal Aktiviteler:**

Diğer bireylerinde bulunurluğunu gerektiren konuşmalar, kutlamalar, çocukların oynaması gibi, insanların birbirini görmesini ve duymasını sağlayan aktiviteler sosyal aktiviteler olarak adlandırılabilir. Pek çok durumda zorunlu ve tercihli aktivitelerin sonucu olarak ortaya çıktıklarından ‘sonuç aktiviteleri’ olarak da adlandırılabilirler. Bir kamusal mekânın fiziksel özelliği, o mekânda oluşan aktiviteleri Şekil 4.11.’de gösterildiği gibi etkilemektedir. Eğer kentsel mekân içinde barındırdığı bireylere pozitif fiziksel etki veriyorsa o mekânda isteğe bağlı aktivitelerin sıklığı artacaktır. Ancak negatif bir etki hâkim ise o kamusal alanda tercihe bağlı sosyal aktiviteler azalacak sadece zorunlu aktiviteler yer alacaktır. Yani kamusal mekân çekiciliğini kaybetmiş olacaktır. Sosyal aktiviteler, kendiliğinden oluşan ve ortaya çıkan aktivitelerdir. Dış mekân kalitesindeki artış, aktivite çeşitliliği tercihe bağlı etkinliklerde artış sağlar. Etkinlik düzeyindeki artış ise sosyal etkinlikleri önemli ölçüde artırır.

Kent yaşamı desteklenirse, kent mekânındaki tüm sosyal etkinlik biçimlerini güçlendirecek şartlar sağlanır. Kent mekânındaki yaşamın artması da sosyal etkileşimi arttırmayı sağlar. Yaşam dolu, güvenli, sürdürülebilir ve sağlıklı kentlerde, kent yaşamının ön koşulu iyi yürüyüş olanaklarıdır. Yaya yaşamının güçlendirilmesi ile çok sayıda sosyal ve rekreasyonel aktivite ve alan kendiliğinden ortaya çıkar.

5. SAĞLIKLI YAŞLANMA, AKTİF YAŞ ALMA

5.1. Yaşlılık Tanımı

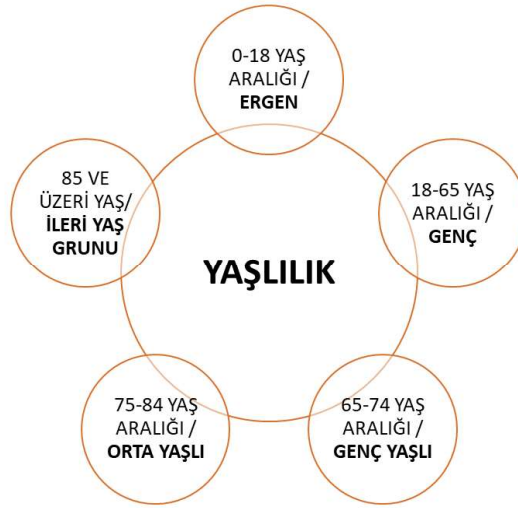
İnsanlık için kaçınılmaz bir evre olan yaşlılık kavramı olarak anne karnında daha dünyaya gelmeden başlayan, büyüme sürecinin bir devamı ve gelişme sürecindeki son durak olarak kabul edilen bir kavramdır. Yaşlılık dönemi, fizyolojik ve psikolojik olmak üzere pek çok değişimlerin ortaya çıkması ile bireyin genetik yapısı ve çevre arasındaki etkileşimin en üst düzeyde gerçekleşmesi olarak tanımlanabilmektedir (Pekcan, 2000).

Genel olarak bakıldığında ise zaman içerisinde değişen çevresel koşullara ve şartlara uyum sağlama potansiyellerinin azalmasına neden olan biyolojik, psikolojik ve sosyolojik bir araya gelerek birbirlerini etkilemeleri sonucu yaşlılık bireylerin denge kurma yeteneklerinin azaldığı bir dönemi de ifade etmektedir (Gönen ve Kalınkara, 1987).

Yaşlılık döneminde; boy kısalması, uzanma mesafelerinde azalma (Karataş,1992); kronik rahatsızlıklarda artma, duyu organlarında, refleks ve davranışlarda yavaşlama, kemiklerde ise kireçlenme ve erime meydana gelmektedir (Koca, 1997). Bu anatomik yapı ve fizyolojik fonksiyonlarda meydana gelen çeşitli değişiklikler bireyin günlük yaşam aktivitelerini gerçekleştirmesinde zorluklara neden olmaktadır.

Fiziksel özelliklerin yanı sıra yaşlılıkta; hafıza kaybı, konuşma düşünme becerilerinde yavaşlama, zaman ve mekân algısında bozulma, yargılama, holistik düşünme gibi bilişsel işlevlerde de birçok değişiklik ve gerileme görülebilmektedir (Durak, 2012).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yaşlılık kavramını, biyolojik olarak aşamalı bir şekilde moleküler ve hücreler olarak deformasyon sonucunda fizyolojik olarak hareketlerin kısıtlanması, bireysel kapasitenin azalması ve hastalık riskinin artması olarak tanımlamaktadır (WHO, 2015). Yaşlılık, Şekil 5.12’de gösterildiği gibi, DSÖ tarafından; 65-74 yaş arası genç yaşlı, 75-84 yaş arası orta yaşlı, 85 ve üzeri ileri yaş grubu olarak 3 başlıkta değerlendirilmiştir. “65 yaş ve üzeri” birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de “yaşlı nüfus” olarak kabul edilmektedir (WHO, 2002).

Şekil 5.12. Yaşlılık Kavramı Sayısal Sınıflandırması

DSÖ'nün sayısal sınıflandırmasındaki kıstaslara rağmen; yaşlanma geniş bir kapsama sahiptir. Yaşlılık aynı zamanda kültürel etkenlerle de şekillenen ve değişiklik gösteren bir kavramdır. Yani yaşlılık kişisel özellikler, cinsiyet, çevresel koşullar, sosyo ekonomik ve politik süreçlere göre farklılık gösterebilmektedir. Yaşlılık kavramı daha çok biyolojik bir dönemi kapsarken, yaşlanma kavramı devam eden bir süreci ifade etmektedir. Yaşlanma en geniş kapsamıyla kronolojik, fizyolojik, biyolojik, psikolojik ve sosyal yönleriyle değerlendirilen bir olgudur (Akdemir vd., 2007).

Yaşlanmanın sınıflandırılması Akdemir'in belirttiği gibi aşağıdaki kıstaslar doğrultusunda yapılabilir (Azak ve Belir, 2020):

- **Kronolojik yaşlanma;** doğumdan ölüme tüm süreçleri kapsar.
- **Fizyolojik yaşlanma;** yaş almak süreci ile görülen işlevsel ve yapısal birçok değişimleri ifade eder.
- **Biyolojik yaşlanma;** Kronolojik yaşın ilerlemesi ile birlikte bedende görülen değişimler, canlılığın yitirilmesi ve temel işlevleri yerine getirmede zorlanma sürecini ifade etmektedir (Erdoğan Mergen vd., 2016).
- **Psikolojik yaşlanma;** Kronolojik yaşın ilerlemesi sonucunda yaş alan bireylerde algılama ve öğrenme süreçlerinde zorlanmayı, karmaşık kompleks problemlerin çözümünde zorlanmayı ve kişiliği ile alakalı durumlarda ortaya çıkan farklılıkları anlatırken, uyum sağlama becerilerinin de azalmasına vurgu yapar (Görgün Baran, 2005).

- **Sosyal yaşlanma;** bireylerin fizyolojik olarak güç ve becerilerinin azalması ya da hepten kaybolması ile birlikte; beklenti ve statülerini değiştiren durumdur. Aynı zamanda sosyal olarak bir gruba veya topluma entegre olamama durumudur (Kalinkara, 2011).

Yaşlanma sürecinin yukarıda bahsedilen boyutları önceden de bahsedildiği gibi bireysel farklılıklara yani kişiden kişiye değişkenlik göstermektedir. Aynı zamanda bu sürecin doğal ve kaçınılmaz bir sonucu olarak kabul edilen değişimlerin yavaş ve hızlı olması da sosyal aktivite seviyelerinde önemli rol oynamaktadır (Akan, 2017).

Yaşlılık ile ilgili genel bir tanım yapıldığında; zamana bağlı olarak doku ve organların görevlerini yerine getiremedikleri, kişinin fiziksel ve ruhsal açıdan düşüş yaşadığı, başkalarına bağımlı olma durumunun öne çıktığı, bedensel zayıflıklar nedeniyle değişen çevreye uyum kabiliyetinin azaldığı ve uyum sağlamanın problem teşkil ettiği bir süreçtir.

5.2. Aktif Yaş Alma ve Sağlıklı Yaşlanma

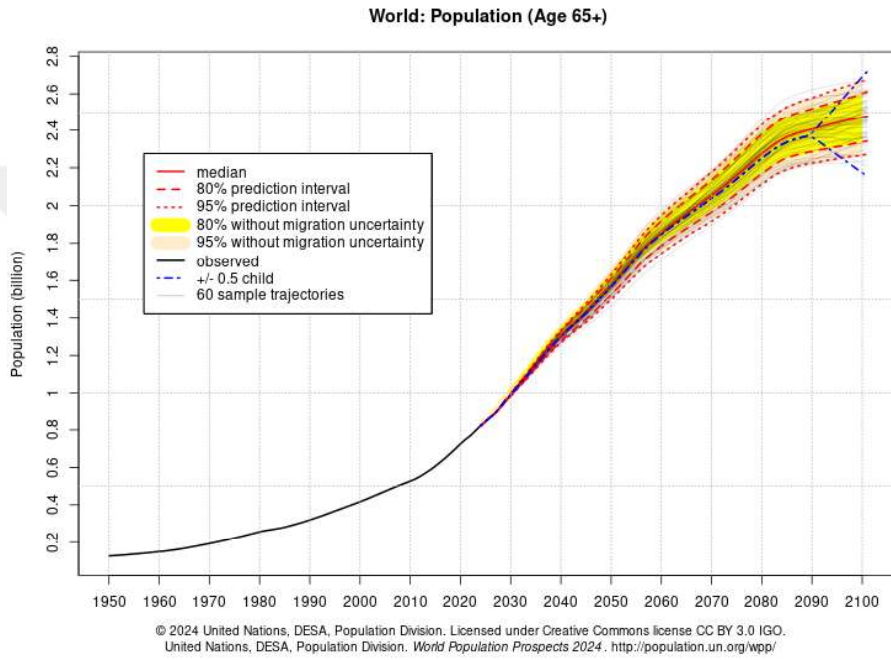
Bilim ve tıp alanındaki gelişmeler doğrultusunda hastalıkların teşhis ve tedavisindeki ilerlemeler göz önüne alındığında bir insanın ortalama olarak yaşam süresi dünya çapında artış göstermiştir. Bu durum yaşlı nüfusun giderek artmasına neden olacaktır. Şekil 5.13'te gösterilen TÜİK verileri göz önüne alındığında ülkemizde yaşlı nüfus olarak tanımlanan 65 yaş ve üzeri yaş grubundaki nüfus oranının 2018 yılında %8,7 iken, 2023'te %10,2, 2040'da %16,3, 2060'ta %22,6 ve 2080'de %25,6 olacağı öngörülmektedir.

Yıl	Toplam	0-14	15-64	65+	Oran (%)		
					0-14	15-64	65+
2018	81 867 223	19 203 792	55 500 077	7 163 354	23,5	67,8	8,7
2023	86 907 367	19 601 384	58 438 033	8 867 951	22,6	67,2	10,2
2040	100 331 233	19 333 893	64 623 369	16 373 971	19,3	64,4	16,3
2060	107 095 998	18 126 086	64 727 126	24 242 787	16,9	60,4	22,6
2080	107 100 904	16 813 783	62 873 761	27 413 359	15,7	58,7	25,6

Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Şekil 5.13. Ülkemizde Yıllara ve Yaş Grubuna Göre Nüfus (URL-2)

Dünya ölçeğinde ise Şekil 5.14.'te verilen 65 yaş ve üzeri Birleşmiş Milletler nüfus projeksiyonu incelendiğinde de ülkemizde olduğu gibi yaşlı nüfus olarak tanımlanan grubun giderek arttığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu da aktif olmayan bağımlı nüfus olarak tanımlanan bu grubun kentsel mekân ve çevresini engelsiz, erişilebilir bir şekilde deneyimlemesine aynı zamanda toplumsal hayatın içinde aktif yaşlanmayı sağlayabilmesine olanak sağlayan mekân planlamalarını öne çıkarmaktadır.

Şekil 5.14. 65 yaş üstü nüfus projeksiyonu (URL-3)

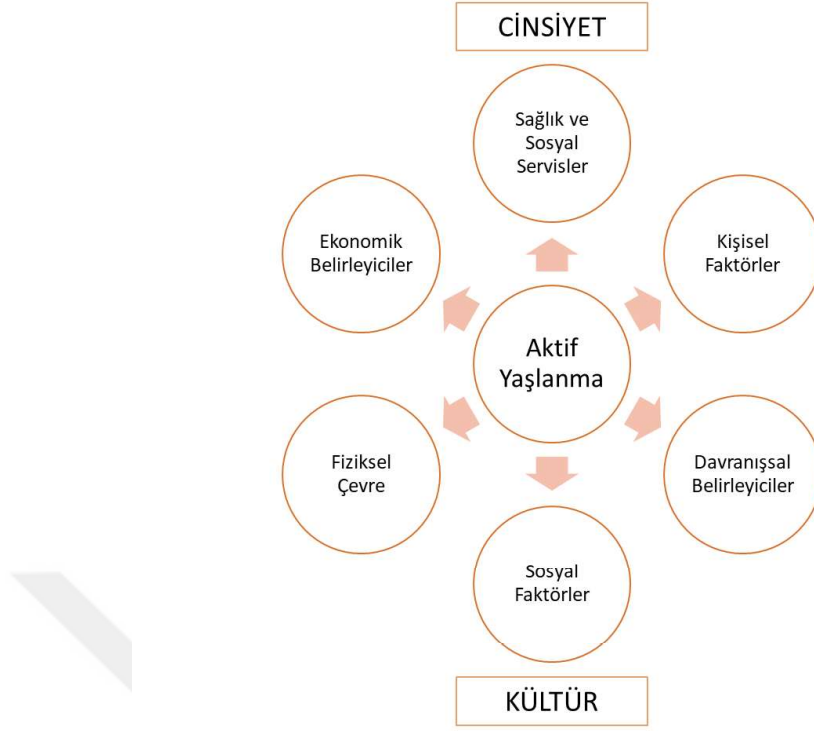
Toplumsal yaşlanma olgusu ve insan ömrünün uzaması ile yaşlanan nüfusun artması bakım, sağlık ve sosyal birçok ihtiyacın karşılanmasını yanı yaşam kalitesinin artırılabilmesi konusunu gündeme getirirken artan yaşlı nüfusun ekonomik ve sosyal yüklerinin de azaltılması konusu günümüzde önemli hale gelmiştir. Bu noktada yaşlanan bireylerin sorunları devletlerin, yasa/politika yapıcılarının üzerine çalıştığı temel konulardan biri olarak öne çıkmıştır. Bu doğrultuda birçok uluslararası kuruluş ve araştırmacı bireylerin yaşlılık dönemlerinde olabildiğince uzun süre bağımsız ve aktif bir yaşam sürmelerinin bireysel ve toplumsal faydalarına dikkat çekmiştir. Bu amaçla DSÖ tarafından “aktif yaşlanma”, “sağlıklı yaşlanma” gibi kavramlar geliştirilmiştir.

Aktif yaşlanma kavramı köklerini sosyal gerontolojinin aktivite teorisinden beslemektedir. Bu teori, geri çekilme teorisine tepki olarak 1961’de Robert Havighurst tarafından geliştirilmiştir. Toplumdaki yaşlıları pasif, üretken olmayan yani işe yaramaz bir grup olmaları nedeniyle toplumdan soyutlanmaları gerektiğini savunan geri çekilme teorisinin tersine aktivite teorisi yaşlı kimselerinde toplumda aktif bir şekilde bulunmaları gerektiğini temel alır. Aktivite teorisine göre yaşlılık döneminin mutsuz bir dönem olarak adlandırılmaması için bireylerin toplumsal yaşamda aktif kalmaları gerekmektedir (Tufan, 2016).

DSÖ’ ye (2002) göre “aktif yaşlanma” kavramı, yaş alan bireylerin yaşam standartlarını ve kalitelerini de geliştirmeye olanak sağlamak için ortaya çıkan ihtiyaçlarını iyi bir şekilde karşılayabilmelerini sağlama sürecidir. “Aktif” ifadesiyle anlatılan yalnızca çalışma ve iş yaşamında var olmak değil, hayatın tüm alanlarında sürekli olarak var olabilmeyi içermektedir. Bu kapsamda, hasta ve/ya düşkün yaşlılar, emekliler toplumsal yaşamın tüm alanında sağlıklı bir şekilde katılım sağlayabilecektir. “Sağlık” sözcüğü ile anlatılan ise sadece fiziki anlamda sağlık olamamakla birlikte, aynı zamanda sosyal ve psikolojik iyi olma durumunu içermektedir. Yine bu bakış açısıyla birlikte aktif yaşlanma kavramı; yalnızca bedensel sağlığı ele alan politikalarla değil, psikolojik olarak da sağlıklı ve toplumsal ilişkileri güçlendirmeyi amaçlayan politika ve programları da kapsamaktadır. Bu politikaların hayata geçirilmesi doğrultusunda bireyler yaş aldıkça kendi kendilerine ve çevrelerine yetebileceklerdir (Akyıldız ve Akbaş, 2020). Yani aktif yaşlanma fiziksel gerileme, ruhsal çöküş ya da fiziksel-psikolojik kayıplara değil yaşlı bireylerin toplumda üstlendiği aktif rollere odaklanmakta olduğundan dolayı daha bütüncül bir yaklaşımdır.

Bauman vd. (2016) ise aktif yaşlanmayı uzun yıllar boyu bağımsız ve üretken yaşamı sürdürebilme, kronik hastalıkların azalması, sosyal yaşamın içerisinde olmaya devam etmek için işlevsel ve bilişsel kapasitenin geliştirilmesi olarak tanımlamaktadır. Bu bilgilerden yola çıkarak aktif yaşlanma, sağlıklı ve üretken yaşlanmayı da içeren bütüncül bir kavramdır denebilir (Taş vd., 2023).

DSÖ (2002) aktif yaşlanma kavramının belirleyicilerini kategorize etmiş olup ve bu Şekil 5.15’te gösterilmiştir. Bunlar; bireysel belirleyiciler, sosyal belirleyiciler, davranışsal belirleyiciler, ekonomik belirleyiciler, sağlık, fiziksel çevre ve sosyal hizmetlerdir.

Şekil 5.15. Aktif Yaşlanmanın Belirleyici Faktörleri

Bu bağlamdan yola çıkarak aktif yaşlanma kavramı yaşlıların yalnızca fiziki olarak kamusal alanda yer almalarını, iş gücüne katılmalarını ifade etmekle kalmamaktadır. Bu kavram aynı zamanda yaşlılık konusunda daha geniş bir perspektiften bakarak bireylerin toplumsal ve kültürel katılımı ile de ilgilenmektedir. Bireylere yaşlanma süreçleri boyunca her anlamda fırsat eşitliği sunmakta ve insan onuruna yakışır hak temelli bir söylem geliştirmeyi temel almıştır (Çuhadar, 2020).

Bu kavramın önem kazanması ile birlikte Avrupa Birliği tarafından 2012 yılı “Aktif Yaşlanma ve Kuşaklararası Dayanışma Yılı” olarak kabul edilmiş olup bu konu hakkında bilinç oluşturmak ve alan araştırmalarını hızlandırmak amaçlanmaktadır. Yaşlanma ile belirgin hale gelen sosyal hayata katılım, sağlık, ekonomik sorunlar, bağımsız bir şekilde yaşamını sürdürebilmek için öncelikle koruyucu daha sonra önleyici ve destekleyici tedbirler sağlayabilmeyi amaçlayan tüm çalışmalar aktif yaşlanma üzerine yapılan çalışma kapsamına dahil edilmektedir.

6. KENTSEL/KAMUSAL MEKÂN VE YAŞLILIK İLİŞKİSİ

6.1. Sağlıklı Kent

Kentler yaşanılan çağa ayak uydurma sürecinde, kentlinin sosyal ve fiziksel ihtiyaçlarına cevap verebilmelidir. Nüfus oranındaki artış ile birlikte kent yaşamının iyileştirilmesi önem kazanmaktadır. Bu bölümde sağlıklı kent kavramının tanımı, yaşlanma ile ilişkisi ve parametreleri ele alınacaktır.

6.1.1. Sağlıklı Kent Tanımı

DSÖ sağlık kavramını; hastalık ve sakatlığın olmaması aynı zamanda zihinsel, sosyal, fiziksel ve toplumsal açıdan tam iyilik hali olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlamada bahsi geçen iyilik hali sağlık disiplininde ve diğer disiplinlerde değişik anlamlar içermektedir. Bu sebeple sağlık kavramı bireysel ve toplumsal özellikleri barındırdığından dolayı sağlık dışındaki diğer disiplinlerde de açıklanması gerekmektedir. Sağlıklı bir kentte öncelikle kent sakinlerinin temiz hava, su, gıda ve barınma gibi temel gereksinimlerini sorunsuz bir şekilde karşılayabiliyor olması önem teşkil etmektedir. Tüm bu temel fiziksel gereksinimlere ilave olarak, kentin bedensel, psikolojik ve sosyal açıdan da sağlıklı ortam şartlarını destekleyen hizmetleri yaşayanlarına sunuyor olması beklenir.

Yaşam kalitesi bireylerin fiziksel sağlıklı olma hallerinin, toplumsal sağlıklı olmalarının ve ihtiyaçların karşılanabilir bir çevrede yaşamalarının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin yaşam kalitesi, mutluluğu ve huzuru kentsel huzur ve yaşam kalitesinden ayrı olamayan birbiri ile devamlı etkileşim içerisinde. Sağlıklı kent, kentsel yaşam kalitesi için oldukça önem taşımaktadır (Başaran, 2008).

Edwards ve Tsouros (2008), kentlilerin fiziki aktivitelerinin artırılması yolunda fırsatlar sunan; sosyal ve mekânsal kullanımı artırmayı hedefleyen kenti “sağlıklı kent” olarak tanımlamışlardır.

DSÖ tarafından 1977 yılında Cenevre Dünya Sağlık Asamblesi'nde görüşülerek, 1985 yılında Avrupa Bölge Ofisi'nin Kopenhag toplantısından sonra uygulanmaya başlanan Herkes İçin Sağlık stratejisi kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar, fiziksel çevre ve toplum sağlığı ilişkisinin anlaşılmasını sağlamıştır. Herkes İçin Sağlık stratejisi ve hedefleri sağlıklı kent kavramını gündeme getirmiş ve DSÖ'nün Avrupa'da uyguladığı sağlık politikalarının geliştirilerek, yaşanabilir ve sağlıklı çevrelerin oluşturulması önemsenmiştir. Bu gelişmeler sonucunda 1987 yılında DSÖ tarafından sağlıklı kentler geliştirmek, kentler arasında iş birliği ile kentte yaşayanların fiziksel, psikolojik ve çevresel konforlarını arttırmak ve daha fazla kenti yaşanabilir ve sağlıklı kılmak amacıyla "Sağlıklı Kentler Projesi" başlatılmıştır (Dikmen, 2020).

1984 yılında DSÖ tarafından açıklandığı şekliyle sağlık; "Bireyin veya grubun, bir yandan beklentileri ve güvenlik ihtiyaçlarını gerçekleştirme; diğer yandan ise çevreyi değiştirme ve onun üstesinden gelme kabiliyetinin derecesidir. Sağlık, bununla birlikte, yaşamak için bir araç değil günlük yaşamın kaynağı olarak görülür; bu fiziksel kapasitelerin yanı sıra sosyal ve kişisel kaynakların vurgulandığı pozitif bir kavramdır." (Başaran, 2008).

Sağlıklı Kent, sakinlerinin fiziksel, zihinsel, sosyal ve çevresel sağlıklarını iyileştirmeyi hedefleyen bir şehir ya da yerleşim yeridir. Bu kavram, Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) önerileri doğrultusunda geliştirilmiş ve insanların yaşam kalitesini artırmayı amaçlayan bir yaklaşımı temsil eder. Sağlıklı kentlerin temelinde, sürdürülebilir kalkınma, eşitlik, kapsayıcılık ve toplumsal refah yer alır. Sağlıklı kentler, sadece hastalıkların önlenmesiyle değil, aynı zamanda bireylerin sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sürebilmeleri için gereken altyapıyı aynı zamanda kamusal hayata eşit bir şekilde katılımı sağlamaya odaklanır.

6.1.2. Sağlıklı Kent Parametreleri

Sağlıklı bir kentin öncelik kent sakinlerinin temiz hava, su, gıda ve barınma gibi yaşam için temel gereksinimleri sorunsuz bir şekilde karşılayabiliyor olması önem teşkil etmektedir. Tüm bu temel fiziksel ihtiyaçlara ek olarak, kentin bedensel, sosyal ve psikolojik açıdan da sağlıklı ortam şartlarını destekleyen hizmetleri yaşayanlarına sunuyor olması beklenir.

Bu doğrultuda sağlıklı kent parametreleri, bir şehrin sakinlerinin fiziksel, zihinsel, sosyal ve çevresel sağlıklarını destekleyecek şekilde tasarlanmasını ve yönetilmesini sağlayan temel ölçütlerin sağlanmasını amaçlar. Bu parametreler, şehirlerin sağlıklı bir yaşam ortamı sunmasını hedefleyen Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve benzeri kurumlar tarafından tanımlanmıştır.

Sağlıklı kentlerin temel parametreleri aşağıdaki gibi sıralanmış olup kentsel/kamusal alanda kentliler için mekânsal olarak öne çıkan kavramlar açıklanmıştır.

○ **Fiziksel Çevre Parametreleri**

- **Hava Kalitesi:** Düşük seviyede hava kirliliği, temiz hava,
- **Su ve Kanalizasyon Hizmetleri:** Temiz suya erişim ve etkin atık su yönetimi,
- **Yeşil Alanlar:** Parklar, bahçeler, yürüyüş ve bisiklet yolları gibi doğal yaşam alanlarının yeterliliği,
- **Konut ve Barınma:** Güvenli, sağlıklı ve yaşanabilir konutlar,

○ **Sağlık ve Hizmet Parametreleri**

○ **Sosyal ve Toplumsal Parametreler**

- **Toplumsal Kapsayıcılık:** Sosyal eşitlik, topluluklar arası dayanışma ve ayrımcılığın önlenmesi,
- **Güvenlik:** Düşük suç oranı ve güvenli yaşam ortamı,
- **Kültürel Zenginlik:** Kültürel etkinliklere ve mirasa erişim,
- **Toplumsal Katılım:** Yerel karar alma süreçlerine halkın aktif katılımı,

○ **Ekonomik Parametreler**

○ **Çevresel Sürdürülebilirlik Parametreleri**

○ **Ulaşım ve Hareketlilik Parametreleri**

- **Toplu Taşıma:** Etkili, güvenilir ve çevre dostu toplu taşıma sistemleri,
- **Yayalaştırma ve Bisiklet Yolları:** Yaya dostu ve bisiklet kullanımını teşvik eden altyapı,
- **Trafik Güvenliği:** Güvenli ve düzenli trafik yönetimi,

○ **İyi Yönetişim ve Planlama Parametreleri**

o **Eğitim ve Farkındalık Parametreleri**

Sağlıklı kentlerin tüm bu temel parametreleri bir arada çalıştığında, sağlıklı bir kent yaratma ve sürdürme konusunda önemli bir temel oluştururken parametrelerde değinildiği gibi sadece fiziksel sağlık değil, aynı zamanda sosyal, çevresel ve ekonomik refah da sağlanır.

6.2. Yaş Dostu Kent

Küresel nüfus projeksiyonları dikkate alındığında yaşlı nüfus oranındaki artış öne çıkmakta olup bununla birlikte yaş dostu kent kavramı da giderek daha önemli hale gelmektedir. Bu bölümde yaş dostu kent kavramının tanımı, yaşlanma ile ilişkisi ve parametreleri ele alınacaktır.

6.2.1. Yaş Dostu Kent Tanımı

Yaş dostu bir kent, aktif yaşlanma parametrelerini destekleyen politikalar, hizmetler, ortamlar ve yapılar sağlayarak yaşlı bireylerin yaşam kalitesini ve refahını mümkün kılmaya olanak sağlar. Bu kavram, barınma ve ulaşımdan sosyal katılım ve sivil katılıma kadar sayısız alt başlıkları bir araya getirerek bireylerin topluma uyum ve katkı sağlamalarını teşvik eder.

Küresel yaşlanma hızı ve öngörülleri Birleşmiş Milletler ve uluslararası pek çok kuruluşu harekete geçirmiş olup BM tarafından ilki 1982 yılında Viyana’da, ikincisi 2002 yılında Madrid’de yapılan Dünya Yaşlanma Toplantıları’nda tüm ülkelerin dikkati yaşlanma olgusuna çekilmiştir. Nüfus projeksiyonunda 2050 yılında sayısı iki milyarı bulacak olan 65 yaş üzeri yaşlı bireyler (bkz. Şekil 5.14.) olarak adlandırılan gruba yönelik konut, gelir, kuşaklararası dayanışma, sosyal ilişkiler, toplumsal katılım, güvenlik, bakım gibi konularda altyapı çalışmalarına başlanması ya da var olan altyapıların iyileştirilmesi, ülkeler ve bölgeler arası ortak çalışmaların yapılması konularında çeşitli öneri kararlar ve planlamalar oluşturulması yaş dostu kent kavramı ile amaçlanmıştır. Bu doğrultuda “Yaşlı Dostu Şehir” olgusu, DSÖ tarafından 2006 yılında kabul edilen bir program olmakla birlikte kentsel/kamusal mekânların tüm yaş grupları için daha yaşanılabilir hale getirilmesini,

sağlıklı ve aktif bir şekilde yaş almak için uygun fiziksel ve sosyal ortamların oluşturulmasını amaçlayan uluslararası bir çabadır.

‘Yaş Dostu Kent’ kavramı, tüm yaşlı bireylerin kentsel mekân içinde aktif olmasını ve aktif yaşlanmaya olanak sağlayacak bir çevrede bulunmasına olarak tanımlamaktadır. Aktif yaşlanma, aktif olma durumu sadece fiziksel olarak aktif olma ya da ekonomik iş gücüne katılım olarak görülmemekte, BM tarafından yaşlı ilkeleri ve evrensel insan haklarına dayanarak, bağımsız yaşam, katılım, bakım, kendini gerçekleştirme ve itibar olarak belirlediği temel prensiplere göre, bireylerin sosyal, kültürel, dini, ekonomik ve birey olma durumu ile ilgili her türlü katılımını ve çevresinde aktif rol alabilme durumunu kapsamlı bir şekilde ele alır (Tatal ve Üstün, 2009).

Yaş dostu kent yaratma olgusu, yaşlılara kent içinde dışlanmadan herkes gibi, topluma entegre bir şekilde, yaşamlarını aktif devam ettirebilecekleri, yaşanılabilir ve erişilebilir bir ortam sağlayarak sosyal katılım ve bireyler arası iletişimi desteklerken mekân ve yaşam kalitelerini arttırmak amacıyla planlanan bir çalışma olarak öne çıkmaktadır. Farklı bir tanımda ise yaş dostu kent kavramı, aktif yaşlanma süreçleri için olanak tanıyan, yaşanabilir, temiz ve güvenli bir çevre olarak ifade edilmiştir (Aslan, 2015).

Yaş dostu kentler; düşük maliyetli, uygun ulaşım ve güvenli imkanları sunan mekânlar olarak tanımlamıştır (Tamkoç ve Bilgin, 2020).

Tüm bu tanımlara göre yaşlı/ bağımlılığı olan bireylerdeki artış, yaşamlarını devam ettirecekleri konut ve çevresinin yaşlı bireylere göre düzenlenme ihtiyacının her geçen gün arttığını gösterdiği gibi, bu değişim ve dönüşümün sadece fiziki ihtiyaçlara cevap verecek şekilde ele alınmaması gerekliliği; yaşadığı mekâna duyduğu aidiyeti sarsmadan, güvenli, hayatlarını kolaylaştıracak mekanlara dönüştürülmesi gereken kompakt bir yaklaşımı desteklemesi gerekmektedir.

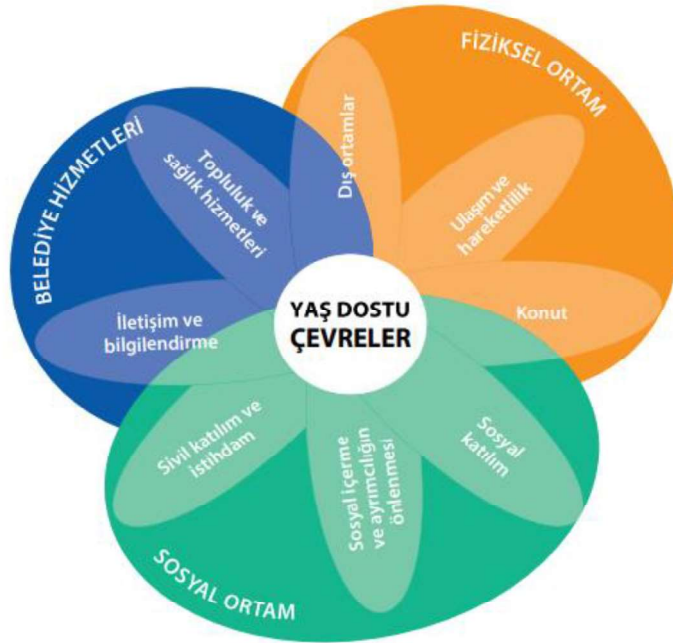
6.2.2. Yaş Dostu Kent Parametreleri

Yaşlı bireylerin, bağımsız bir şekilde kentsel/kamusal mekânda ve toplumsal hayatta varlığını sürdürebilmesi için kapsayıcı ve sürdürülebilir yaşam alanlarını gerekliliği öne

çıkılmaktadır. Yaş dostu kent kavramını da bu gereklilikten yola çıkarak üretilmiş bir kavram olup yaşlıların aktif katılımına ve sağlıklı yaşlanmasını destekleyen hizmet ve planlamaları kapsayan ortamlar oluşturmayı amaçlar.

Aktif yaşlanma kavramını sağlamak için bireylerin sağlıklı ve güvenle yaşamasına olanak sağlayan çevreyi tanımlayacak yaş dostu kent bileşenleri DSÖ tarafından sekiz başlık altında toplanmıştır (WHO, 2007). Bunlar Şekil 6.16.'da da gösterilen;

- Dış mekânlar ve binalar,
- Vatandaşlık görevini yerine getirme ve işgücüne katılım,
- Bilgi edinme ve iletişim,
- Konut,
- Sosyal katılım,
- Ulaşım,
- Toplumsal yaşama dâhil olma ve toplumun yaşlıya saygısı,
- Toplum desteği ve sağlık hizmetleridir (WHO, 2007).

Şekil 6.16. Yaşlı Dostu Çevre/Kent Modeli (URL-4)

Kentsel açıdan toplumun yaşlı dostu kent olma derecesini değerlendirebilmek amacıyla DSÖ tarafından Şekil 6.16.'daki bileşenleri değerlendirme başlıkları hazırlanmıştır. Kentsel/kamusal mekânların analizi için Şekil 6.17.'de ise değerlendirme başlıkları gösterilmiştir.

Dış Mekânlar ve Binalar

1. Kamuya açık alanlar temiz ve memnuniyet verici olmalıdır.
2. Yeşil alanlar ve dış mekânlardaki oturma elemanları yeterli sayıda, bakımlı ve güvenli olmalıdır.
3. Kaldırımlar iyi durumda olmalı, engeller olmamalı ve tamamen yayalar için ayrılmalıdır.
4. Kaldırımlar kaymaz özellikte olmalı, tekerlekli sandalyeler için gerekli genişlik bırakılmalı ve yola inen dikey bordürleri bulunmalıdır.
5. Yaya geçişleri sayıca yeterli olmalıdır, farklı güçlük ve özür durumları olan insanlar için güvenli, kaymaz işaretlerle işaretlenmiş, görsel ve işitsel açıdan yeterli donanıma sahip olmalıdır ve yeteri kadar geçiş süresi verilmelidir.
6. Sürücüler yaya geçitlerinde ve yaya yolu taşıt yolu kesişmelerinde yayalara yol vermelidirler.
7. Bisiklet yolları, kaldırımlardan ve diğer yaya yollarından ayrılmış durumda olmalıdır.
8. Dış mekânlardaki güvenlik; yeterli sokak aydınlatması, polis devriyeleri ve toplumsal eğitim gibi önlemlerle birlikte desteklenmelidir.
9. Hizmetler bir arada konumlanmış ve erişilebilir düzeyde olmalıdır.
10. Yaşlı insanlar için düzenlenmiş ayrı müşteri hizmetleri düzenlemeleri olmalıdır; farklı sıra sistemleri, yaşlılara özel gişeler gibi.
11. Binalar (kamu ve umumi) dışarıdan ve içeriden iyi işaretlendirilmiş olmalı, yeterli sayıda oturma yeri ve tuvalet, erişilebilir ve güvenli asansörler, rampalar, korkuluklar, merdivenler ve kaymaz koridor kaplamaları bulunmalıdır.
12. Dış ve iç mekândaki tuvaletler sayıca yeterli, temiz, iyi bakımlı ve erişilebilir olmalıdırlar.

Ulaşım

1. Toplu taşıma ücretleri sabit, açıkça belirtilmiş ve ödenebilir olmalıdır.
2. Toplu taşıma güvenilir, sık, geceleri, hafta sonu ve tatillerde de işliyor olmalıdır.
3. Tüm kentsel alanlar ve hizmetler toplu taşıma ağı içinde olmalı, belirgin ve tanımlı güzergâhlar izlenmeli, araçların durumu iyi olmalıdır.
4. Araçlar temiz, bakımlı, erişilebilir olmalı, aşırı kalabalık oluşmamalı ve araçlarda öncelikli oturma yerleri bulunmalıdır.
5. Engelli kişiler için özelleşmiş ulaşım şekilleri mümkün olmalıdır.
6. Sürücüler duraklarda iniş ve binişleri kolaylaştırmalı, herkes oturana veya inene dek araçları hareket ettirmemelidir.
7. Duraklar ve istasyonlar uygun yerlerde konumlanmalı, erişilebilir, güvenli, temiz olmalı, iyi aydınlatılmış, işaretlendirilmiş, korunaklı olmalı ve yeterli sayıda oturak bulunmalıdır.
8. Kullanıcılara güzergâhlar, hareket saatleri ve özel ihtiyaçlarındaki olanaklar ile ilgili olarak tam ve kolay erişilebilir şekilde bilgi verilmelidir.
9. Toplu taşıma yetmediği zamanlarda gönüllü ulaşım hizmetleri hali hazırda bulunmalıdır.

Şekil 6.17. Yaşlı Dostu Şehir Değerlendirme Başlıkları (Caner vd., 2013)

10.	Taksi hizmetleri erişilebilir ve ödenebilir olmalı, sürücüler yardımsever ve nazik olmalıdır.
11.	Yollar bakımlı, iyi drenaja sahip ve iyi ışıklandırılmış olmalıdır.
12.	Trafik akışı iyi düzenlenmiş olmalıdır.
13.	Yollarda, sürücülerin görüşünü kapayacak şekilde engeller olmamalıdır.
14.	Trafik işaretleri ve kesimler görünebilir olmalı ve iyi yerleştirilmelidir.
15.	Tüm sürücüler için sürücü kursları veya sürücü pratiğini artırıcı kurslar teşvik edilmelidir.
16.	Otopark ve sürücü dinlenme alanları güvenli, sayıca yeterli ve uygun biçimde yerleştirilmiş olmalıdır.
17.	Özel ihtiyaçları olan kişiler için öncelikli otoparklar ve sürücü dinlenme alanları uygun olmalı ve bunlara saygı gösterilmelidir.
Konut	
1.	Hizmetlere ve toplumun geri kalan kısmına yakın, güvenilir alanlarda yeterli ve ödenebilir konut stoku bulunmalıdır.
2.	Evde bakım hizmetlerinin yeterli ve ödenebilir olmalı, destekleyici hizmetler mevcut ve elverişli olmalıdır.
3.	Konut iyi ve sağlam inşa edilmiş olmalı, her türlü hava şartlarına ve doğal tehditlere karşı güvenli ve rahat bir ortam sağlamalıdır.
4.	İç mekânlar ve bina yüzeyleri hareket için kısıtlayıcı olmamalı, tüm iç mekânlar ve koridorlar hareket kabiliyeti açısından uygun olmalıdır.
5.	Konut tadilat olanakları ve gereksinimlerin sağlanması uygun ve ödenebilir olmalı ve bunları sağlayanlar yaşlıların ihtiyaçlarından haberdar olmalı ve bunları anlamalıdır.
6.	Kamu ve özel kiralık konut stoku temiz, iyi, bakımlı ve güvenilir olmalıdır.
7.	Kırlı, zayıf, engelli yaşlı kişiler için yeterli ve ödenebilir konut olmalı ve bunların hizmetleri yerel imkânlarla sağlanabilmelidir.
Sosyal Katılım	
1.	Çeşitli etkinlik ve aktiviteler için buluşma/bir araya gelme mekânları uygun şekilde konumlanmış olmalı, erişilebilir, iyi ışıklandırılmış ve kamu ulaşım ağının kolayca ulaşabildiği yerlerde olmalıdır.
2.	Bazı zamanlarda yaşlı insanların bir araya gelecekleri etkinlikler düzenlenmelidir.
3.	Aktiviteler ve etkinlikler yalnız veya refakatçi ile katılıma uygun olmalıdır.
4.	Aktiviteler ve çeşitli programlar ödenebilir düzeyde olup, gizli veya ekstra maliyetleri olmamalıdır.
5.	Aktiviteler, olaylar hakkında erişilebilirlik imkânları ve ulaşım imkânları hakkında bilgileri de içinde olmak üzere yaşlı insanlara bilgi akışının düzenli olması gereklidir.
6.	Yaşlı insanların oluşturduğu farklı kesimlere hitap etmek üzere aktivitelerin çeşitlendirilmesi gerekmektedir.
7.	Yaşlı insanlar da içinde olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin rekreasyon merkezleri, okullar, kütüphaneler, toplum merkezleri gibi yerel toplum mahallerinde bir araya getirilmesi sağlanmalıdır.
8.	Sosyal izolasyon tehdidi altında olan kişiler için tutarlı ve düzenli bir sosyal yardım imkanı olmalıdır.

Şekil 6.17. Yaşlı Dostu Şehir Değerlendirme Başlıkları (Caner vd., 2013)

Toplumsal Yaşama Dâhil Olma ve Toplumun Yaşlıya Saygısı

1. Kamu, gönüllü kuruluşlar ve ticari kuruluşlar sürekli olarak yaşlı insanlara hizmet kalitesini artırmak ve daha iyi hizmet götürebilmek için düzenli biçimde çalışmalıdırlar.
2. Hizmetler ve ürünler değişen ihtiyaçlara göre farklılaşmalıdırlar ve bu tercihler, kamu ve ticari hizmetler tarafından karşılanmalıdırlar.
3. Hizmet personeli nazik, saygılı ve yardımsever olmalıdır.
4. Yaşlı insanlar medyada sıkça yer almalı, olumlu olarak betimlenmeli ve yaşlılar hakkında basmakalıp klişelerden vazgeçilmelidir.
5. Toplumsal aktiviteler, olaylar belirli yaşların ihtiyaç ve tercihlerine cevap verecek şekilde tüm nesillerin ilgisini çekmelidir.
6. Toplumsal aktiviteler içinde yaşlıların aileler içinde bunlara katılması sağlanmalıdır.
7. Çeşitli eğitim kurumları yaşlanma ve yaşlı insanlar la ilgili bilgilendirme hususunda fırsatlar sunmalı, bu okul aktivitelerinde yaşlılar da yer almalıdır.
8. Yaşlı insanlar şu anki konumlarının yanı sıra geçmişleriyle de toplumda fark edilmelidirler.
9. Halı vakti yerinde olmayan yaşlı insanlar, kamusal, gönüllü ve özel hizmetlere kolayca erişebilmelidirler.

Vatandaşlık Görevini Yerine Getirme ve İşgücüne Katılma

1. Gönüllü yaşlılar için kişisel maliyetleri karşılamak amacıyla eğitim, tanımlama, rehberlik ve tazminlerle beraber esnek iş seçenekleri bulunmalıdır.
2. Yaşlı işgücünün nitelikleri desteklenerek teşvik edilmelidir.
3. Yaşlı insanlar için esnek ve ortalama gelirli iş olanaklarının desteklenmesi gerekmektedir.
4. İşe almada, elde tutmada, teşvikte veya iş eğitiminde yalnızca yaşa göre ayrımın yasaklanması gerekmektedir.
5. İşyerleri, özürli insanların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarlanmalıdır.
6. Yaşlı insanlar için kendi başlarına yapabilecekleri işler teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.
7. Yaşlı işgücü için emeklilik sonrası eğitim programları uygulanmalıdır.
8. Kamu, özel girişim ve gönüllü sektörlerdeki karar verme organları yaşlı insanların katılımını desteklemeli ve kolaylaştırmalıdırlar.

Bilgi Edinme ve İletişim

1. Tüm yaştaki toplum üyelerine temel ve etkili bir iletişim sistemi ulaşmalıdır.
2. Bilginin düzenli ve yaygın dağılımı sağlanmalıdır, koordine edilmiş, merkezileştirilmiş bir erişim sağlanmalıdır.
3. Yaşlı insanların ilgisini çekebilecek düzenli bilgiler ve yayınlar sunulmalıdır.
4. Sosyal izolasyon riski içinde olan kişiler için güvenilir bireyler tarafından bire bir bilgi akışı sağlanmalıdır.
5. Kamusal ve ticari hizmetler, istek üzerine çok yakın bire bir hizmetler sunabilmelidirler.
6. Televizyon ve görüntülü medyada kullanılan yazılar dahil olmak üzere tüm basılı bilgi büyük harflerle okunaklı, temel fikirler kalın olarak yazılmalıdır.

Şekil 6.17. Yaşlı Dostu Şehir Değerlendirme Başlıkları (Caner vd., 2013)

7.	Yazılı ve diğer basın, basit, kısa, amaca doğrudan ulaşan cümleler kurmalıdır.
8.	Telefon cevaplama hizmetleri bilgileri yavaşça vermeli, her defasında karşıdakinin anlayıp anlamadığını kontrol eden mekanizmalar oluşturulmalıdır.
9.	Cep telefonları, radyo, televizyon, bankamatik ve diğer cihazlar büyük tuşlu ve harf ve rakamlar büyük olmalıdır.
10.	Devlet daireleri, toplum merkezleri, kütüphaneler gibi kamuya açık alanlarda bilgisayara veya internete erişim bedava veya çok az bir fiyatla olmalıdır.
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	
1.	Sağlık için yeterli derecede sağlık ve toplumsal destek hizmetleri bulunmalıdır.
2.	Evde bakım hizmetleri sağlık olduğu kadar kişisel bakım ve ev işlerini de kapsamalıdır.
3.	Sağlık ve sosyal hizmetler uygun bir şekilde yerleştirilmeli ve tüm ulaşım biçimleri tarafından erişilebilir olmalıdır.
4.	Evde bakım hizmetleri ve yaşlı insanların yoğunlukta olduğu konut bölgeleri, hizmetlere ve toplumun diğer kesimlerine yakın konumlandırılmalıdır.
5.	Sağlık ve sosyal hizmetler güvenilir bir şekilde kurulmalı ve tüm kesimler tarafından erişilebilir olmalıdır.
6.	Yaşlı insanlar için sağlık ve sosyal hizmetler hakkında güvenilir ve erişilebilir bilgi sağlanmalıdır.
7.	Hizmetlerin sunumu koordine edilmeli ve yönetsel olarak basit olmalıdır.
8.	Tüm personel saygılı, yardımsever ve yaşlı insanlara hizmet edecek şekilde eğitilmiş olmalıdır.
9.	Sağlık ve toplumsal destek hizmetlerine sekte vuracak ekonomik engeller en aza indirgenmelidir.
10.	Tüm yaşlardan gönüllü hizmetler teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.
11.	Yeterli sayıda ve erişilebilir defin alanları bulunmalıdır.
12.	Yaşlı insanların kırılganlığı ve kapasiteleri de dikkate alınarak toplumsal acil durum planlamaları tekrar ele alınmalıdır.

Şekil 6.17. Yaşlı Dostu Şehir Değerlendirme Başlıkları (Caner vd., 2013)

Toplumsal ve bireysel davranışlar, bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri çevredeki sosyal etmenler, aktivite çeşitliliği, ulaşım ve diğer insanlarla etkileşimleri; sağlıklı ve iyi yaşlanma sürecini etkileyen ve yaş dostu kent kavramının kurgulanmasında önemli rol oynayan faktörlerdir. Kente ait mekânsal düzenlemelerin ve hizmetlerin çoğu bu faktörlerin analizini yansıtmakta olup, birbiri ile ilişkili bir şekilde var olan ve bir araya gelince yaş-dostu bir şehrin karakteristik özelliklerini ifade eden kriterlerdir.

DSÖ tarafından belirlenen bu bileşenler ve değerlendirme başlıkları dikkate alınarak belirli başlıklar çerçevesinde Mersin Kenti özelinde yaş dostu kent kavramının nasıl ele alındığı yedinci bölümde değerlendirilecektir.

7. SAĞLIKLI YAŞLANMA BAĞLAMINDA MERSİN KENTİ

7.1. Mersin Kenti Analizi

Mersin kenti, Çukurova Bölgesinin güneybatı ucunda Müftü Deresi'nin doğusunda kurulan ve kuruluş tarihi çok genç olan bir şehir olmakla birlikte Akdeniz Bölgesinde bulunan liman kentidir. Kent, doğusunda Adana, kuzeyinde Karaman ve Konya, batısında Antalya ile çevrilidir. Doğu-batı şeridi boyunca Akdeniz kıyıları uzanmaktadır. Kent sıcak-ılıman iklim özellikleri barındıran Akdeniz iklimine hâkim olmakla birlikte Türkiye'nin en sıcak bölgesindedir.

Kent 13 ilçeden oluşmakla birlikte bu ilçeler; Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli, Tarsus, Anamur, Aydıncık, Bozyazı, Erdemli, Gülnar, Mut, Silifke ve Çamhıyayla'dır. Bu ilçelerden 4'ü merkez ilçedir. Bunlar; Akdeniz, Yenişehir, Toroslar ve Mezitli'dir (Şekil 7.18.).

Şekil 7.18. Mersin Konumu (URL-5)

Mersin İli, TÜİK (2023) verilerine göre nüfusu 1.954.279'dır. Kentte 65 yaş üzeri yaşlı nüfus sayısı 212.680 kişi olarak yaşlı nüfusun toplam nüfustaki payı 10,9 olarak Türkiye genelinde 8. sırada yer alarak yaşlı nüfus kentte büyük bir alan kaplamaktadır. Yaşlı nüfusun ise %44,6'sını erkek nüfus, %55,4'ünü ise kadın nüfus oluşturmaktadır (Şekil 7.19).

İl ve cinsiyete göre yaşlı nüfus, yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ve yaşlı cinsiyet oranı, 2024

İl Province	Toplam nüfus Total population			Yaşlı nüfus (65+) Elderly population (65+)			Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı Proportion of elderly population in total population (%)			Yaşlı cinsiyet oranı Elderly sex ratio
	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	
Mersin	1 954 279	979 889	974 390	212 680	96 754	115 926	10,9	9,9	11,9	83,5

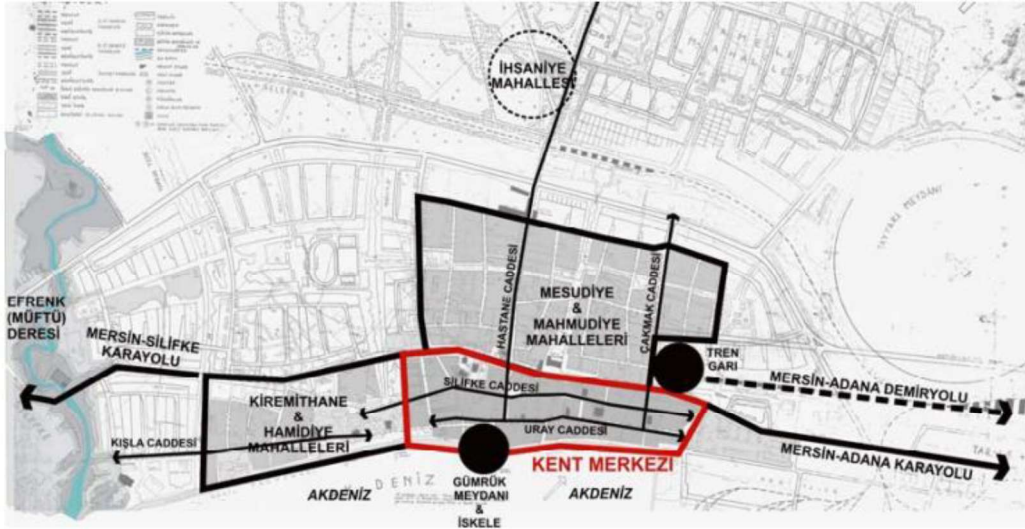
Şekil 7.19. Mersin İli Cinsiyete Göre Yaşlı Nüfus Verileri (TÜİK,2024)

7.2. Mersin Kentinin Gelişim Süreci

Kentin biçimlenmesinde kent ölçeği kapsayan planlar olarak adlandırılan nazım imar planları kentsel mekânın gelişimi sürecinde bir çerçeve oluştururken, alt ölçek olarak adlandırılan alan ölçeğindeki planlar diyebileceğimiz uygulama imar planları kentsel mekânın biçimlendirilmesi sürecini yöneten materyallerdir.

Mersin'in kentsel gelişimini, kenti anlayabilmek ve Lynch analizlerini yorumlayabilmek için temel olarak ele alırsak planlı ve plansız dönem olarak ayırabiliriz. Planlı dönemin başlangıcı 1938 Herman Jansen Planı ile başlayan dönemdir.

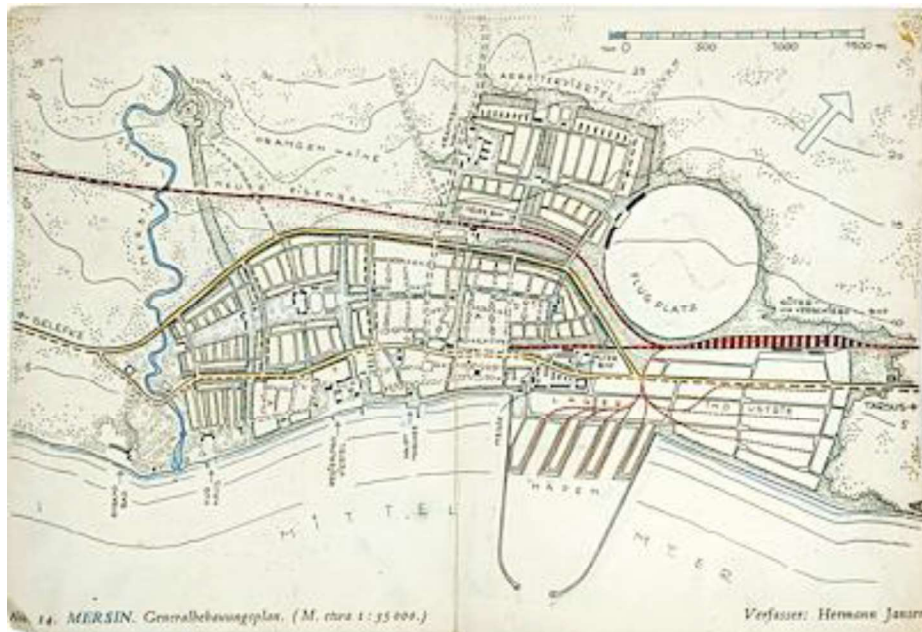
Plansız dönem de kentin mekânsal biçimlenmesi ızgara örüntülü olarak gelişme göstermiştir. Bu dönem ana ulaşım akslarını Akdeniz/ Çarşı bölgesi olarak adlandırılan Uray, Hastane, Çakmak ve Silifke caddeleri oluşturmaktadır. Kentin kuruluşundan gelişim süreci boyunca ana arter Uray Caddesi baz alınmış ve kent bu cadde üzerinde gelişme göstermiştir. Bu aks boyunca Lynch analizleri ve anketlerde görüleceği üzere Çarşı bölgesi odak noktaları kent bileşenleri, Belediye/Taş Bina, Azakhan, Ortodoks Kilisesi, Katolik Kilisesi gibi günümüzde de varlığını koruyan ve kentsel imgede önem teşkil eden binalar konumlanmıştır. Kent kurgusu ve gelişiminde en eski mahalleler “Camii Şerif, Nusratiye, Mahmudiye ve Kiremithane” yine bu bölgede yer almaktadır. Bu kent deneyimlerinde Çarşı bölgesinin öne çıkarmaktadır. Kentin sınır öğeleri olarak bu dönemde ve günümüzde karşımıza doğuda günümüzdeki Çakmak Caddesi, tren garı hattı, batıda ise Efrenk (Müftü) Deresi oluşturmaktadır. Kentin fiziksel gelişimi şematik olarak Şekil 7.20.'de gösterilmiştir.

Şekil 7.20. Mersin Kentinin Fiziksel Gelişimi Şematik Anlatımı (Ünlü,2007)

Planlı dönem kapsamında bu bağlamda birçok imar planı hazırlanmış fakat kentin ilk planı olan 1938 Hermann Jansen imar planının önceliklendirilmesi kentin düzgün bir şekilde silüetinin gelişmesi amaçlanmıştır.

Şekil 7.21'deki Jansen planı bugün ki kent karakterinde iki önemli unsuru öne çıkarmıştır. Bunlar; liman ve denizdir. Batı-doğu boyunca sahil promenade ve kuzeyde bu aksı kesen yaya aksları ve arterler kentin bugünkü şekillenmesine altlık oluşturmuştur. Bu planda kent kurgusu cadde ve çevreyolu ilişkisi sahile paralel akslar olacak şekilde oluşturulmuştur.

Şekil 7.21. Hermann Jansen 1938 Mersin İmar Planı (URL-6)

Jansen Planı Mersin kentsel gelişmesi içinde önemli bir konumda bulunmakla birlikte kent bu dönemlerde silüette az katlı denizle ilişkili bir şekilde gelişimini devam ettirmiş ve morfolojik değişimlerin henüz kent kimliğini değiştirmemiştir (Şekil 22. ve 7.23).

Şekil 7.22. Mersin'in 1930'lu yılların sonundaki silueti (URL-7)

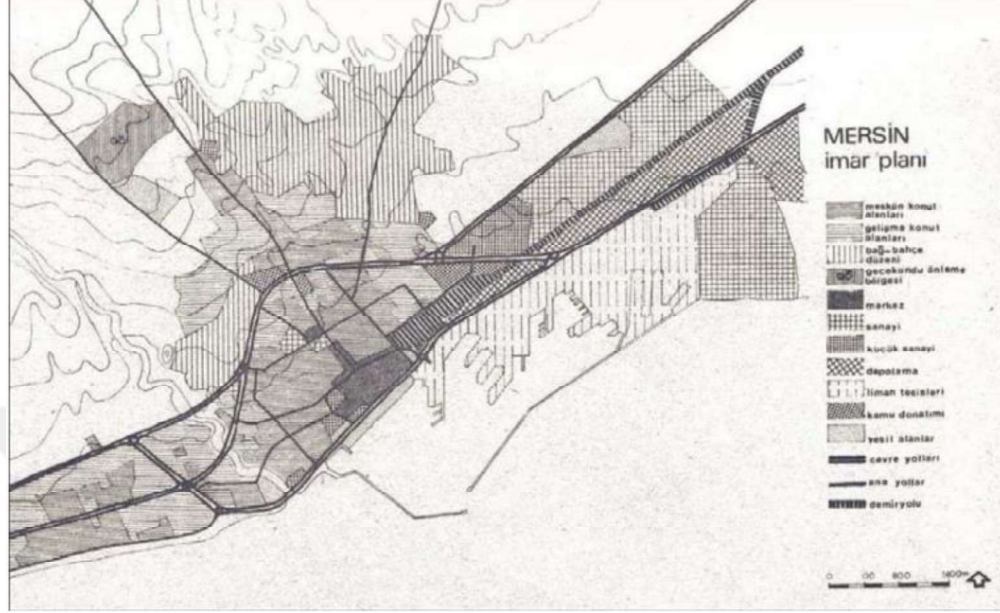

Şekil 7.23. Mersin kent silueti (URL-8)

Kentin planlanandan hızlı gelişmesi ve artan gereksinimler ile birlikte kentin ikinci imar planı olan **1963 İller Bankası Planı** (Şekil 7.24.) dönemine girilmiştir. Bu planla birlikte kentin bugünkü ana ulaşım aksı olan Gazi Mustafa Kemal (GMK) Bulvarı ve İnönü Bulvarı planlanmıştır.

İller Bankası Planı ile birlikte kent, merkezden çepere yoğunluğu azalan konut alanları olacak şekilde planlanmış ve batıya ve kuzeye doğru gelişme eğilimi göstermiştir. Bu eğilimle birlikte Jansen Planı'ndaki "eski şehir" ya da diğer deyişlerle Akdeniz/Çarşı/Tarihi Kent bölgesindeki yapılaşmanın olduğu alanlarda yönetmeliğe göre bina

yüksekliklerinin yol genişlikleri ile ilişkili planlama uygulaması merkezin yoğunluğunun artmasına bununla birlikte kat yüksekliklerinin artışına neden olmuştur.

Şekil 7.24. 1963 İller Bankası Planı (Kaynak: Akçura, 1981, s. 175)

1960'lı yıllara kadar kent silüetini koruyan kent 1963 İller Bankası Planı'nın onanması ve kentin gelişim planları ve yönetmelik kat yükseklikleri etkisi ile birlikte kent silüetinde değişimler görülmüştür (Şekil 7.25.).

Şekil 7.25. 1976 yılına ait bir hava fotoğrafında Mersin (URL-8)

7.3. Mersin Kenti Fiziksel Analizi

Kevin Lynch, kent imgesi kavramını üç temel bileşenle açıklar: biçimsel yapı, tanımlanabilirlik (kimlik) ve anlam (Lynch, 1960). Kimlik, bir kentsel ya da kamusal alanın ayırt edilebilirliğiyle bağlantılıyken; yapı, fiziksel unsurların bir araya geliş düzenini ifade eder. Anlam ise, çevrenin kullanıcı tarafından işleviyle ve deneyimiyle ilişkilendirilmesi sonucunda oluşur. Fiziksel çevre tek başına kullanıcı için yeterli değildir; önemli olan, bu çevrenin anlam kazanarak bireyin zihninde bir yer edinmesidir. Kullanıcının zihinsel haritası, yaşanmışlıklar, bilgi birikimi ve duygusal bağlar gibi unsurların birleşimiyle şekillenir. Bu bağlamda imge, bireyin çevreye dair algısını, yön bulma davranışını ve mekânsal tercihlerini yansıtan bir referans sistemidir.

Kentsel mekânlar, kullanıcı ile kurulan bireysel etkileşim üzerinden algılanır. Her birey, içinde bulunduğu sosyal, kültürel ve bireysel geçmişe bağlı olarak mekânları farklı biçimlerde değerlendirir. Bu değerlendirme süreci, çevresel bilgilerin algılanması, işlenmesi ve anlamlandırılmasıyla şekillenen bir kent algısı ortaya çıkarır. Bu yüzden kentsel çevre, sadece fiziksel değil, aynı zamanda bireysel deneyimlerin de biçimlendirdiği bir yapıdır.

Kevin Lynch (1960), bir kenti oluşturan beş ögeyi (yollar, sınırlar, düğüm noktası, işaret ögesi, bölgeler) tanımlamış ve bu ögelerin kişiden kişiye değiştiğini; bundan dolayı kentin tanımlanmasında farklı unsur, kentsel öge vb. olabileceğini aktarmıştır. Buradan hareketle, kenti oluşturan beş bileşen (yollar, sınırlar, düğüm noktaları, işaret ögeleri, bölgeler) dışında kentsel imge/ bellek ve deneyim rotaları gibi parametrelerin de var olduğu anlaşılmaktadır.

Pocock ve Hudson (1978), kent ögelerini farklı bir sınıflandırma yöntemiyle ele almıştır. Bu sınıflandırmada referanslar; doğrusal, noktasal ve bölgesel olabileceği gibi, içsel veya dışsal olarak da ayrılmaktadır. Örneğin, iz ögesi ve kenarlar doğrusal referanslar olarak değerlendirilebilirken, bir düğüm noktası içsel, bir işaret ögesi ise dışsal referans niteliğinde olabilir.

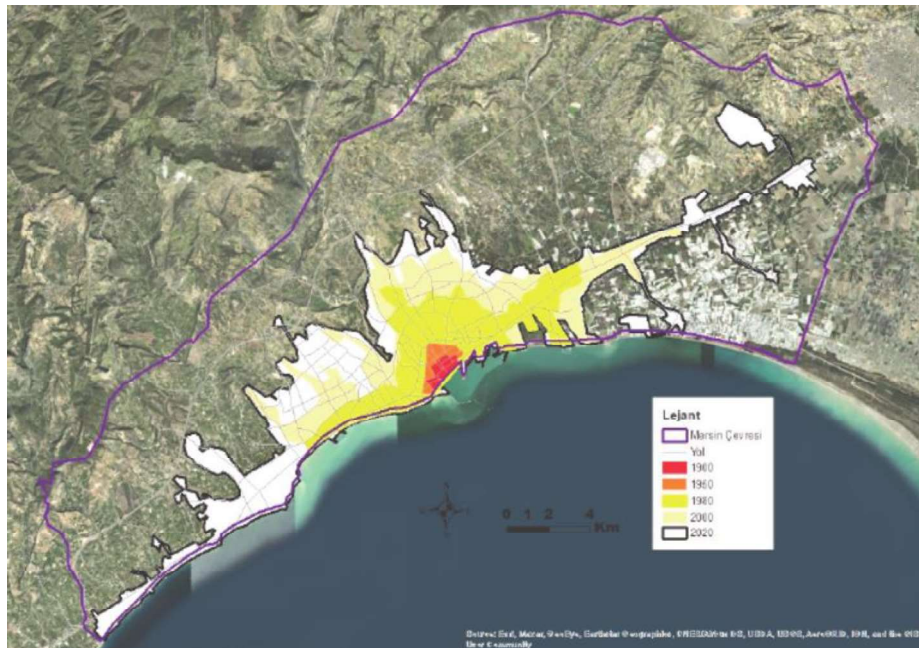
Appleyard (1970), kenti parçalar ve bağlantılar üzerinden ele alarak kent ögelerini yapısal ve mekânsal açıdan tanımlamıştır. Bağlantılar, iz ögesi ve düğüm noktalarıyla temsil

edilerek yapısal unsurlar olarak görülürken, bölge, kenar ve işaret ögesi ise kentin mekânsal bileşenleri olarak değerlendirilmiştir.

Kent imgelerine dair farklı yaklaşımlar geliştirilmiş olsa da tüm çalışmalar, temelde Lynch'in belirlediği beş kent ögesine dayanmaktadır. Mersin kentinin fiziksel analizinin sistematik bir şekilde yapılabilmesi için Kevin Lynch Analizi baz alınmıştır. Bundan dolayı, Mersin kentinin sağlıklı yaşlanma bağlamında yaş dostu kent olmasının daha doğru bir şekilde mevcut durum analizinin yapılması ile değerlendirilmiştir.

Çalışma alanına ilişkin saha çalışmaları güncel fiziksel ögelerin durumu ve imge yapısını ortaya çıkarmakla birlikte kentin yaş dostu kent bağlamında çözümlenmesine olanak sağlamıştır. Analiz kent gelişimi baz alındığında iki odak çalışma alanı belirlenmiştir. Bu çalışma alanından biri Tarihi Kent Merkezi/Akdeniz/Çarşı bölgesi (A Bölgesi) ve ikincil kent odağı kentin ikinci merkezi olan Yenişehir ilçesi ise (B bölgesi) analizde odak olarak belirlenmiştir.

Tarihsel gelişim sürecinde ele alındığı gibi kent ikinci plan dönemi olan İller Bankası planı ile birlikte batı ve kuzey yönünde gelişme göstermekle birlikte ilk olarak Akdeniz bölgesi olarak adlandırılan tarihi bölge mekânsal gelişim aşamasında önceliklidir (Şekil 7.26.).

Şekil 7.26. Mersin kentinin mekânsal gelişimi (Kaynak: Adıgüzel ve Sandal, 2021)

Mersin, Çukurova'nın güneybatısında, Müftü Deresi'nin doğu yakasında konumlanmış ve tarihi oldukça yeni olan bir yerleşim yeri olmakla birlikte 1950 yılı itibarıyla konut alanları, şehir merkezinden çevreye doğru özellikle kuzeye doğru genişlemişti. Konut bölgeleri, Akdeniz kıyısına paralel olarak Silifke Caddesi boyunca dar bir hat şeklinde uzanırken, Hastane Caddesi çevresinde en geniş yayılımına ulaşmıştı. Bu genişleme ile birlikte istasyon civarında yeni mahalleler oluşmaya başlamıştı.

1980-2000 yılları arasında, Büyükşehir Belediye Yasası'nın da katkısıyla kent büyüme ve gelişmesini hızlı bir şekilde sürdürmüştür. Müftü Deresi'nin batısında, özellikle Gazi Mustafa Kemal Bulvarı ve Adnan Menderes Bulvarı arasındaki bölgede, yoğun bir kentleşme süreci yaşanmış, genellikle bitişik nizamda yüksek katlı binalar inşa edilmiştir. Artan yapılaşma, bölgedeki nüfus yoğunluğunu da beraberinde getirmiştir. Bu hızlı gelişim, altyapı ihtiyacını artırarak özellikle trafik akışı ve otopark alanları açısından yetersizliklere yol açmıştır. Kentin eski merkezi de benzer şekilde artan araç sayısı ve daralan yollar nedeniyle ulaşım sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır.

Şekil 7.27. Anketler doğrultusunda öne çıkan bölgeler

Mersin kentinin mekânsal gelişimi değerlendirildiğinde Şekil 7.27’de gösterilen iki ilçe/bölge çalışma alanında öne çıkan bölgeleri genel hatlarıyla göstermektedir. Bu planlama alanı sınırları içerisinde belirlenen çalışma bölgelerinde kentsel işlev yoğunluk bakımından baskın özellikleri bulunmaktadır.

Şekil 7.27’de belirtilen A Bölgesi ve B Bölgesi sahip oldukları işlevsel ve fiziksel özellikler bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Bu farklılık, sadece yapıların kullanım biçimlerinde değil, aynı zamanda kent öğelerinin dağılımında ve yaya hareketliliğinin yoğunluk seviyelerinde aynı zamanda bellekte öne çıkan kentsel imge yoğunluğunda kendini göstermektedir.

Kevin Lynch’in kent imgesi parametreleri beş öge bakımından (yollar, sınırlar, bölgeler, odak/düğüm noktaları, işaret öğeleri) kent ele alınmıştır. Lynch analizi kentin imgesinin bölgelerde nasıl oluştuğu-öne çıktığını ve hangi bölgelerde güçlü olduğunu anlamak amacıyla fiziksel olarak değerlendirilmiş ve bu değerlendirme sonucunda elde edilen veriler yapılan anketlerle birlikte yorumlanmıştır.

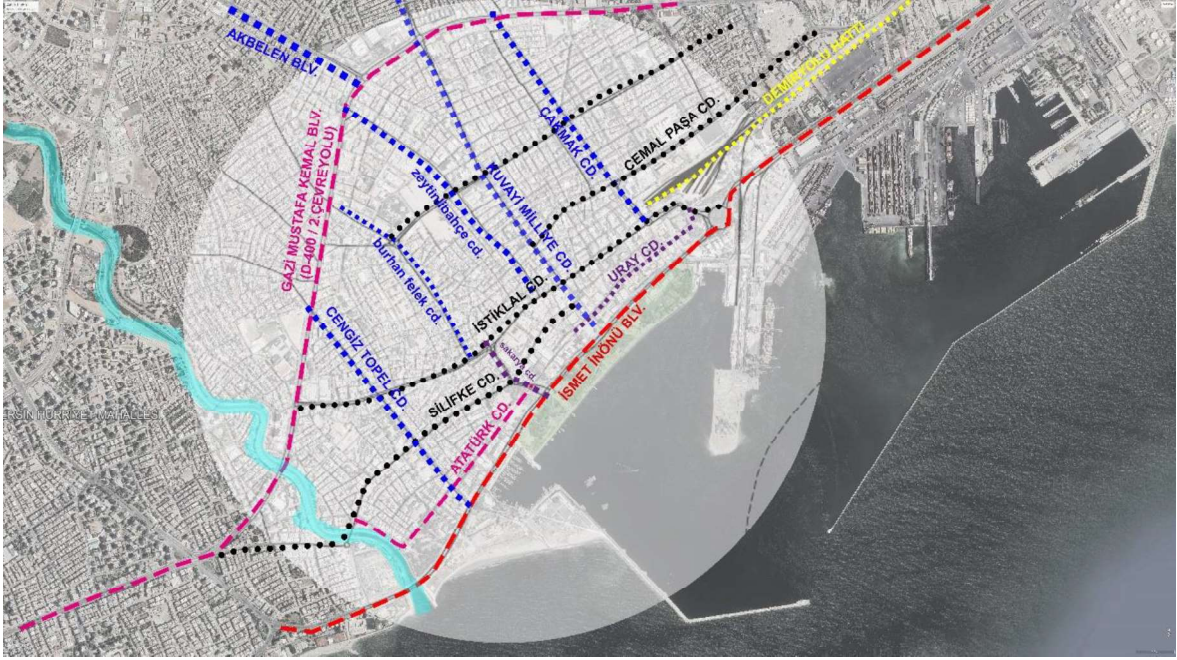
- **Yollar**

Yollar (Paths), kenti deneyimleyenlerin tekrar eden kullanım senaryoları ve imkanları ile bağlantılı olarak deneyimledikleri unsurlardır. Bunlar; yaya yolu, sokak, demiryolları ve kanallar olabilirler. Kentin tanınmasıyla bağlantılı olarak farklı önem seviyesine sahip olan yol öğeleri, bireylerin imgesinde baskın olarak yer alır. Kent insanlar tarafından hareket halinde iken gözlemlenir ve bu rotada yer alan çevre unsurları da algılanır ve bütünle birlikte bağdaştırılır.

Mersin’in ana ulaşım omurgasını D-400 Karayolu (Gazi Mustafa Kemal Bulvarı) oluşturur. Bu yol, doğu-batı aksında şehri keserek Tarsus’tan başlayıp şehir merkezini geçerek Silifke yönüne devam eder. Aynı zamanda Adnan Menderes Bulvarı, sahil boyunca uzanarak kıyı ile kent merkezi arasında önemli bir bağlantı sağlar. Gazi Mustafa Kemal Bulvarı ve İsmet İnönü Bulvarı gibi ana arterler ise kuzey-güney yönlü ulaşımı destekleyerek kentin farklı bölgeleri arasında akışı sağlar. Lynch’e göre yollar, kent sakinleri için

ilçedeki kıyı şeridine entegre bölge kentin tarihi bölgesi haline gelmiş olup imgede yer edinmiştir.

Birincil ulaşım aksına entegre kuzey-güney yönünde dört önemi cadde ulaşım için önem teşkil etmektedir. Kuvayi Milliye Caddesi (Hastane Caddesi) çevreyolu bağlantısı sağlarken kentin eski çarşı bölgesinin ana aksı olarak tanımlanabilir.

Şekil 7.29. Merkez bölgede öne çıkan ulaşım akslarını gösteren harita

Kentin Akdeniz bölgesinde öne çıkan fiziksel analizi kapsamında hazırlanan yollar analizi Şekil 7.29'da gösterilmektedir. Kent içinde ana ulaşım seçenekleri otobüs, taksi, yaya ve özel araçlarla sağlanmaktadır.

Şekil 7.30. Mersin Ana Ulaşım Aksları

Kent içi ulaşımında önem teşkil eden ana ulaşım aksları Şekil 7.30.'da tablo olarak verilmiş olup kent algısında öne çıkan çevreyolları, bu yollara bağlı ikincil yollar ve yaya yollarının fotoğrafları ise Çizelge 7.1.'de verilmiştir.

YOL BİLEŞENLERİ			
ÇEVREYOLLARI			
			
2. Çevreyolu Hüseyin Okan Merzeci Blv.	2.5 Çevreyolu İstemihan Talay Blv.	3. Çevreyolu 13. Cadde	Sahil Yolu Adnan Menderes Blv.
			
1. Çevreyolu Gazi Mustafa Kemal Bulvarı			
BİRİNCİL YOLLAR			
			
Kuvayi Milliye Cd.	İsmet İnönü Blv.	Nevit Kodallı Blv.	34. Cd.
İKİNCİL YOLLAR			
			
Çakmak Cd.	İstiklal Cd.	İstiklal Cd.	
YAYA YOLLARI			
			
Kuvayi Milliye/Hastane Cd.	Atatürk Cd.	Uray Cd.	
			
Alanya Sokağı	Kıyı Şeridi		

Çizelge 7.1. Mersin Ana Ulaşım Aksları Fotoğrafları

• Sınır/Kenarlar

Kenti deneyimleyen bireyler tarafından ulaşım aksları gibi algılanmayan lineer unsurlardır. İki bölge arasında sınır görevi görür. Devamlılığı doğrusal olarak parçalara böler. Bu öğeler koordinat eksenlerinden çok, yanal referanslar gibidirler. Kenar öğeleri kişilerin yön bulabilmek için kullandığı unsurlardandır. Bunlara; kıyılar, gelişme bölgesi sınırları ve duvarlar ve iki bölgeyi birleştiren bağlantı alanları örnek gösterilebilir. Kamusal kullanım alanlarını ayıran aynı zamanda bir arada tutma özelliği bakımından önemlidir.

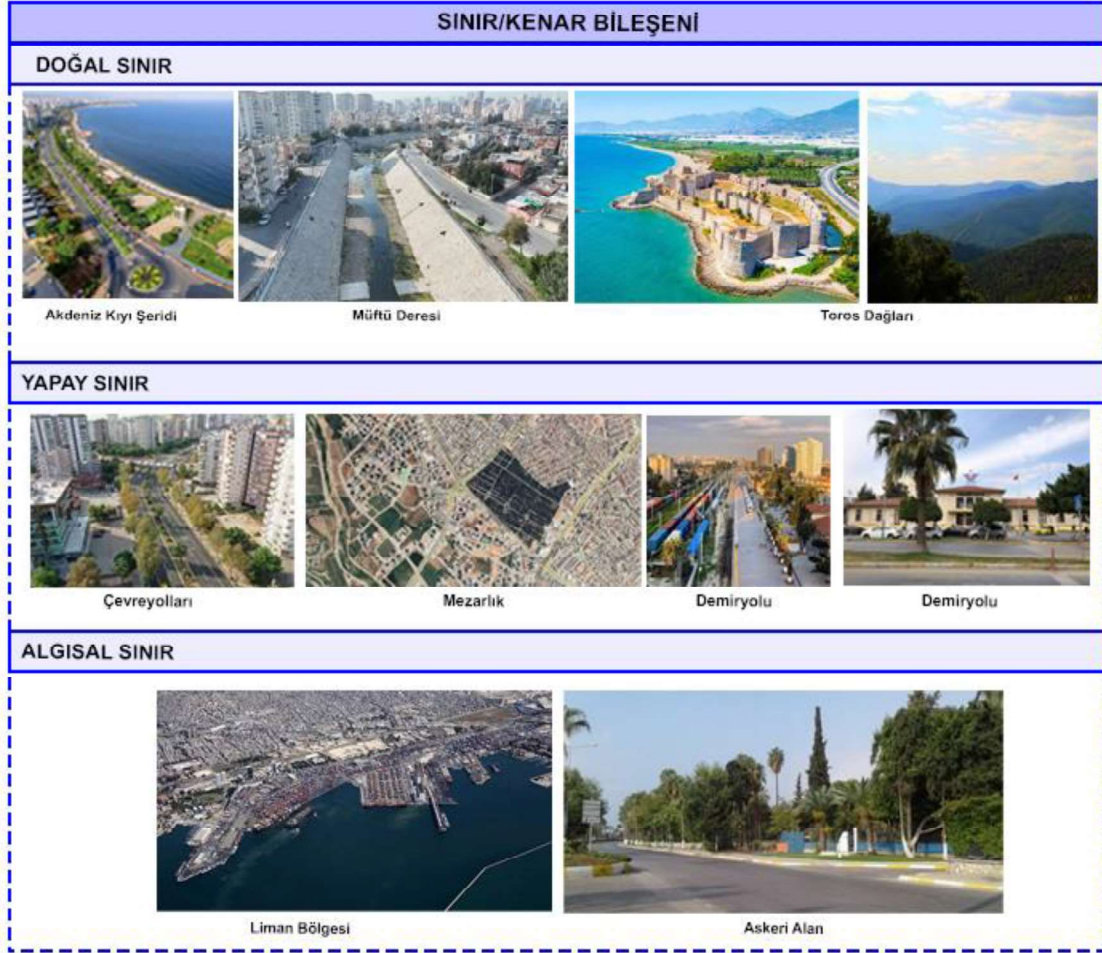
Sınır/kenar öğeleri; deniz, göl gibi doğal, otoyollar caddeler, sanayi bölgesi gibi yapay ya da kültürel/sosyo-ekonomik farklarla belirginleşen ve kentliler tarafından hissedilen algısal olabilirler.

Şekil 7.31. Ana Sınır Öğeleri

Kentin fiziksel analizi kapsamında yapılan analizde ana sınır öğeleri Şekil 7.31’de tablo olarak verilmiştir. Mersin’de doğal ve yapay sınırlar, kentin ulaşım sistemini etkileyen önemli faktörlerdir. **Akdeniz kıyı şeridi**, kentin en belirgin doğal sınırıdır ve bu alandaki Adnan Menderes Bulvarı (Sahil Yolu) hem bir ulaşım yolu hem de fiziksel bir ayırım çizgisi

işlevi görür. Kuzeyde **Toros Dağları**, kentin gelişimini sınırlandırarak ulaşım ağının daha çok doğu-batı ekseninde yoğunlaşmasına neden olmuştur.

Çizelge 7.2. Kent Ana Sınır/Kenar Ögeleri

Kentin ulaşım sisteminin algılanmasında önemli etken olan ana sınır ögeleri sınıflandırılarak fotoğrafları ise Çizelge 7.2.'de verilmiştir.

- **Bölgeler**

Kentlerde bölgeler, iki boyutlu mekanlar olarak ayırt edilirken aynı zamanda diğer kentsel öğelere kıyasla daha geniş alanları kapsayan, kendi içinde tutarlı bir kimlik ve karakteristikler barındıran büyük ölçekli parçalar olarak tanımlanabilir. Kentsel eylem alanlarıdır. Bu alanlar hem fiziksel hem de işlevsel özellikleriyle belirginleşir ve şehirdeki diğer yapılar, yollar ve simgesel öğelerle ilişkili bir bütünlük oluşturur.

Bölgelerin en temel özelliği, ortak ve ayırt edici niteliklere sahip olmalarıdır. Bu özellikler; yapı yoğunluğu, mimari tarz, arazi kullanımı, sosyal yapı, tarihi miras, sokak dokusu ve topografya gibi çok çeşitli unsurlardan oluşabilir. Örneğin, bir tarihi kent merkezi dar sokakları, eski taş yapıları ve yoğun yaya hareketliliği ile tanımlanırken, bir sanayi bölgesi geniş fabrikaları, depolama alanları ve ağır taşıt trafiği ile karakterize edilebilir (Lynch, 1960).

Deneyimleyen birey, psikolojik olarak bu alanların içine girdiğinde bölge karakteri bakımından kendini hissettirir. Bölge içerisinde bulunduğu zaman betimlenmesi kolay, fakat dışarıdan da algılanabiliyorsa dışsal referans olarak da kullanılabilir. Yön bulmak için kullanılmalarının yanında, bölgeler, kentin yaşamsal olarak deneyimlenmesinde önemli bir unsur olarak karşımıza çıkar.

Şekil 7.32. Ana Bölge Unsurları

Mersin kenti, ulaşım hatları etrafında şekillenen farklı işlevsel bölgelere sahiptir. **Şehir merkezi** (Çarşı bölgesi), ticari yoğunluk açısından farklı bir kimlik taşıırken, batıda yer alan **Yenişehir ve Mezitli** bölgeleri daha çok konut ağırlıklı gelişmiştir. **Serbest Bölge ve Liman Bölgesi**, lojistik ve sanayi işlevleriyle farklı bir karakter sunmaktadır. Ana yollar, bu bölgeler arasında ulaşımı sağlarken aynı zamanda kentsel kimliği belirleyen önemli faktörlerdir. Kentin fiziksel analizi kapsamında yapılan analizde ana bölge öğeleri Şekil 7.32’de tablo olarak verilmiş olup Şekil 7.33.’de haritada işlenmiştir.

Şekil 7.33. Kent imgesinde öne çıkan bölge bileşenleri

Kevin Lynch'in kent imgesi kuramında **bölgeler**, belirli ortak özellikleriyle tanımlanan, şehir içinde geniş alanları kapsayan ve insanlar tarafından tanınabilen büyük ölçekli kentsel parçalardır. Bölgeler, **mimari doku, yapı yoğunluğu, kullanım fonksiyonu, sosyal yapı, tarihî miras ve doğal unsurlar** gibi çeşitli bileşenlerle şekillenir. Mersin'in kent imgesi bağlamında farklı karakteristik bölgeleri belirginleşmektedir.

a) Tarihî Kent Merkezi ve Ticaret Bölgesi

- **Konum:** Çarşı, İstiklal Caddesi, Uray Caddesi ve Çamlıbel çevresi
- **Özellikler:**
 - Geleneksel çarşı alanları, hanlar ve dar sokaklar
 - Eski taş binalar, saat kulesi ve Atatürk Evi gibi simgesel yapılar
 - Yoğun yaya hareketliliği ve ticari canlılık
- **Kent İmgesi Açısından:**
 - Bu bölge, **Mersin'in ekonomik ve kültürel hafızasını temsil eden** merkezi bir alan olup, güçlü bir kentsel kimliğe sahiptir.
 - Ticaretin yoğun olması nedeniyle gün içinde hareketlilik yüksektir ve ulaşım açısından kritik bir konumdadır.

b) Liman ve Sanayi Bölgesi

- **Konum:** Mersin Limanı, Serbest Bölge ve çevresi
- **Özellikler:**
 - Türkiye'nin en büyük limanlarından biri
 - Sanayi ve lojistik faaliyetlerin yoğun olduğu alan
 - Ağır taşıt trafiği ve geniş depo alanları
- **Kent İmgesi Açısından:**
 - Şehir içinde bir **endüstriyel bölge** olarak farklı bir kimliğe sahiptir.
 - Liman, Mersin'in ekonomik gücünü ve dış ticaret kapasitesini yansıtan önemli bir imge unsurudur.
 - Ancak, bu bölge yerleşim alanları ile iç içe geçtiğinden, kentsel gelişimde sınır etkisi yaratmaktadır.

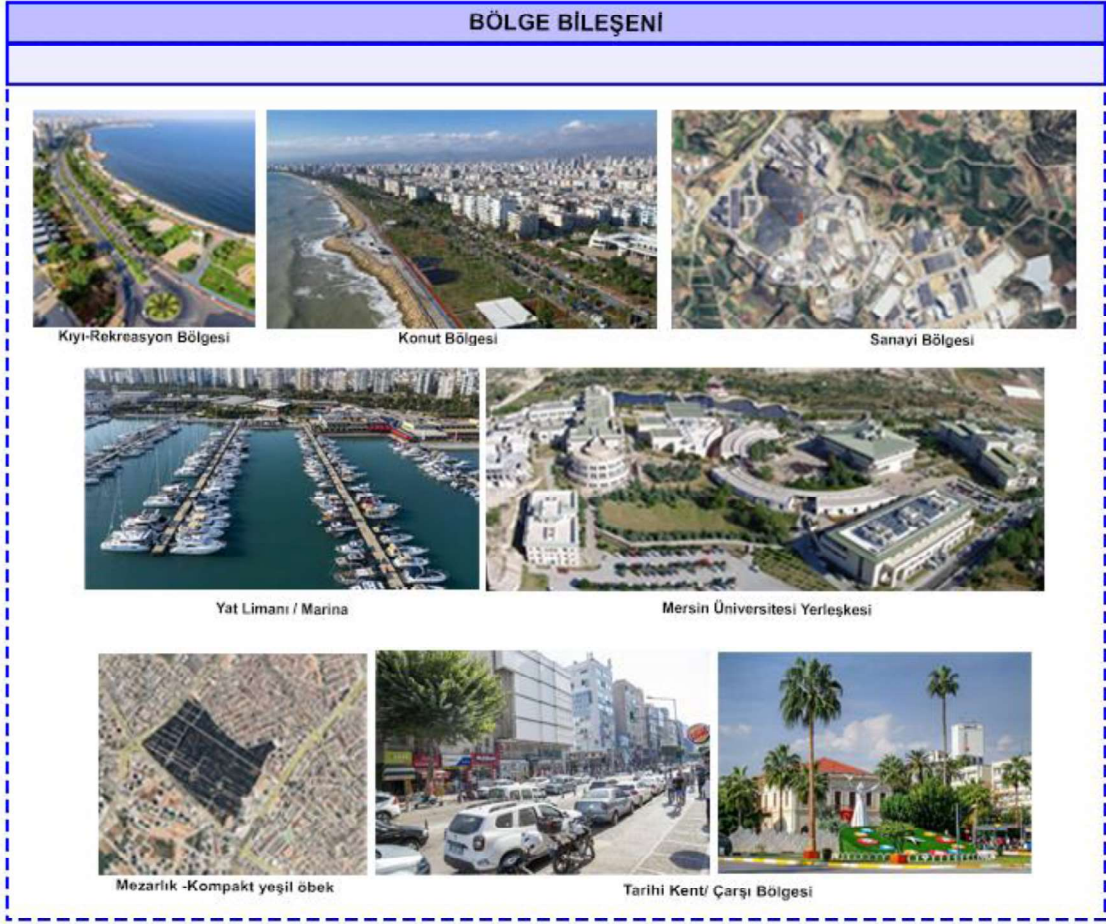
c) Kıyı ve Rekreasyon Bölgesi

- **Konum:** Adnan Menderes Bulvarı, sahil şeridi, Mersin Marina
- **Özellikler:**
 - Sahil boyunca uzanan yeşil alanlar, yürüyüş yolları ve bisiklet parkurları
 - Marina, plajlar, kafeler ve rekreasyon alanları
 - Turistik ve sosyal aktivitelerin yoğun olduğu bir bölge
- **Kent İmgesi Açısından:**
 - Mersin'in **sosyal ve rekreasyonel yüzü** olup, kent sakinlerinin buluşma noktasıdır.
 - Sahil şeridi boyunca yürüyüş yolları ve parklar, kente nefes aldırان geçiren bir sınır oluşturur.
 - Kentin yaşanabilirliğini ve denizle olan bağlantısını güçlendiren bir bölgedir.

d) Konut Bölgeleri

- **Konum:** Mezitli, Yenişehir, Toroslar ve Akdeniz ilçeleri
- **Özellikler:**
 - Düşük ve orta yoğunluklu konut alanları
 - Yenişehir ve Mezitli: Modern apartmanlar ve lüks konut projeleri
 - Toroslar ve Akdeniz: Daha eski ve orta gelir gruplarına hitap eden mahalleler
- **Kent İmgesi Açısından:**
 - **Yenişehir ve Mezitli**, modern ve planlı konut alanlarıyla yeni kent dokusunu temsil ederken,

- **Toroslar ve Akdeniz**, daha geleneksel, karmaşık ve farklı sosyo-ekonomik grupları barındıran mahallelerdir.

Çizelge 7.3. Mersin İli Bölge Bileşenleri

Kentin algılanmasında öne çıkan ana bölge bileşenlerinin fotoğrafları ise Çizelge 7.3.'te verilmiştir.

- **Odak-Düğüm Noktaları**

Kent içinde düğüm noktaları, haritalarda belirli bir nokta olarak işaretlenebilse de gerçek hayatta genellikle daha geniş alanlara yayılmıştır. Bunlar, bir şehrin en önemli buluşma ve yönlendirme noktaları olup, bazen büyük meydanlar, yoğun ulaşım merkezleri veya ticari ve kültürel açıdan önemli bölgeler olarak karşımıza çıkar (Lynch,1960).

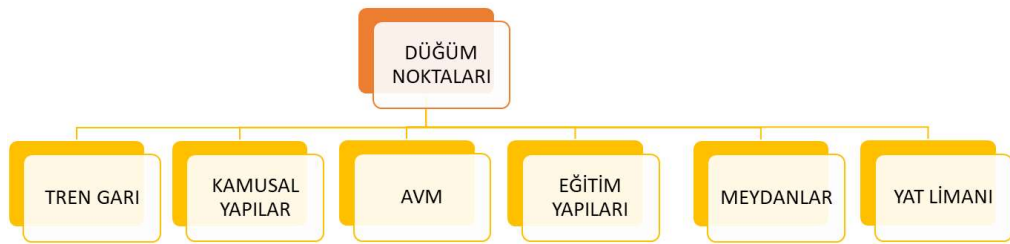
Düğüm/Odak noktaları, kentlilerin toplanma, buluşma mekânı olan noktalar olarak karşımıza çıkar. Bireyin kente girişini sağlayan stratejik noktalar ve kentin akılda kalıcı

olduğu önemli yerlerdir. İnsanların kesişme, birleşme ve dağılma noktaları olarak tanımlanır (Lynch,1960).

Düğüm noktalarının kentsel önemi,

- **Etkileşimin Yoğun Olduğu Alanlar:** İnsanların sık sık karşılaştığı, hareketin ve sosyal etkileşimin yoğunlaştığı noktalardır.
- **Şehrin Organizasyonunda Kritik Roller Üstlenir:** Ana yolların kesiştiği veya önemli bir merkeze bağlandığı yerler olarak, yön bulmada ve kentsel akışın düzenlenmesinde belirleyici rol oynar.
- **Kimlik ve Hafıza Mekânlarıdır:** Zaman içinde, belirli olaylar, binalar veya sosyal alışkanlıklarla ilişkilendirilerek kent belleğinin bir parçası haline gelirler.

İnsanların bir araya geldiği, hareketin yoğunlaştığı ve kentsel organizasyonda önemli rol oynayan alanlardır. Mersin’de bu düğüm noktaları **ulaşım, ticaret, kültür ve sosyal hayat açısından belirginleşen alanlar** olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentin ulaşım ağında önemli kesişim noktaları bulunmaktadır. **Forum Mersin AVM çevresi, Tren Garı, Cumhuriyet Meydanı ve Marina**, ulaşım açısından hareketliliğin yoğun olduğu noktalardır. D-400 Karayolu üzerindeki büyük kavşaklar ve otogar da şehir içi ve şehirlerarası bağlantıları sağlayan kritik düğüm noktalarındandır.

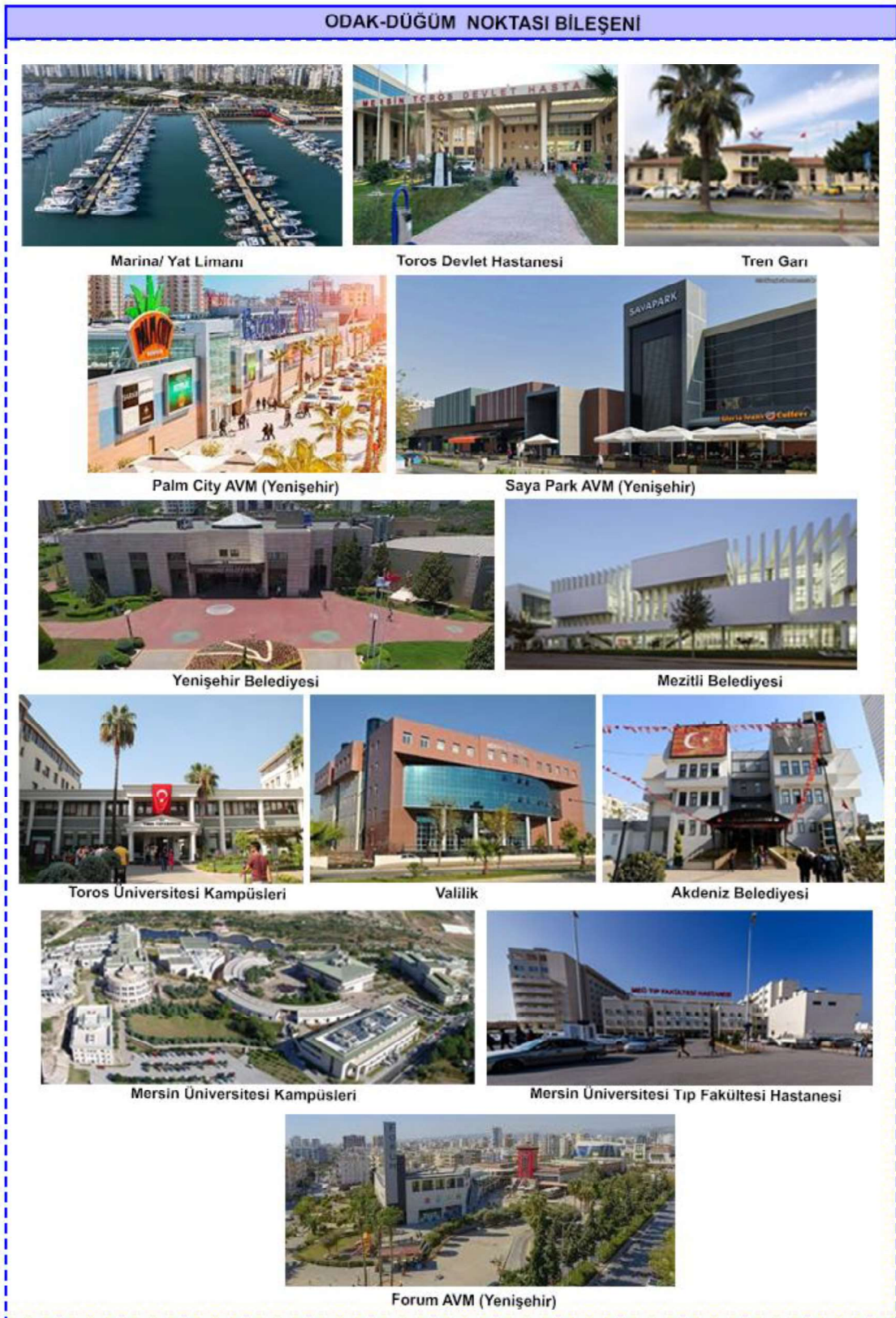
Şekil 7.34. Ana Odak-Düğüm Bileşenleri

Kentin fiziksel analizi kapsamında yapılan analizde ana bölge ögeleri Şekil 7.34’te tablo olarak verilmiş olup Şekil 7.35.’te haritada işlenmiştir.

Şekil 7.35. Mersin İli Odak-Düğüm Bileşenleri

Kentin algılanmasında öne çıkan ana odak-düğüm nokta bileşenlerinin fotoğrafları ise Çizelge 7.4.'te verilmiştir.

Çizelge 7.4. Kent Odak/Düğüm Bileşenleri

• İşaret Ögeleri

İşaret Ögeleri, kentliler için dışsal ögeler olarak ayırt edilen noktasal referans sağlayan öge olarak tanımlanır. Bu öge çoğunlukla kolay algılanan ve betimlenen fiziksel oluşumdur. Kullanımları olasılıklar arasından tercih edilen seçimlere bağlıdır. İşaret ögelerinden bazıları, imgelerde yer alan yerel özellikte tanımlanırken, bazıları ise herhangi bir bölge içerisinde bulunurken ya da bir aks üzerinde alanı deneyimlerken bile görülebilir nitelikte olabilir, bazıları ise daha yüksekte birçok açıdan görülebilir bir öge olarak yön belirlemek için kullanılabilir (Lynch, 1960).

Şekil 7.36. İşaret Ögeleri

Mersin'in kent imgesi içinde işaret öğeleri, tarihî yapılar, doğal güzellikler, kültürel mekânlar ve ticari yapılar üzerinden şekillenmektedir. 52. Kat (Mertim-Metropol), Liman, Forum AVM, Muğdat Camii, Atatürk Parkı ve kıyı şeridi gibi öğeler hem kent sakinleri hem de ziyaretçiler için şehrin karakterini belirleyen önemli referans noktalarının başında gelmektedir. Lynch'in işaret öğesi kavramı doğrultusunda, bu yapılar Mersin'in hafızasında yer eden ve kenti tanımlayan temel unsurlar arasında bulunmaktadır. Kentin fiziksel analizi kapsamında yapılan analizde işaret öğeleri Şekil 7.36'da iki ana ilçe/yerleşim yeri ve anket bölgeleri kapsamında tablo olarak detaylandırılmıştır.

Şekil 7.37. İşaret Öğeleri Dağılımı-Akdeniz-Tarihi Kent Merkezi

Mersin'in hafızasında yer eden ve kenti tanımlayan temel işaret öğeleri Akdeniz bölgesinde yoğun olarak yer edindiği tespit edilmiş olup yapılan analizde Akdeniz bölgesi işaret öğeleri Şekil 7.37'de Yenişehir Bölgesinde kenti tanımlayan işaret öğeleri ise Şekil 7.38'de haritada işlenmiştir.

Şekil 7.38. İşaret Ögeleri Dağılımı-Yenişehir

Kevin Lynch (1960) tarafından geliştirilen **kent imgesi teorisinde**, işaret ögesi (**landmark**), bireylerin şehirde yönlerini bulmasına yardımcı olan, görsel olarak belirgin ve akılda kalıcı mekânsal referans noktalarıdır. İşaret ögeleri, kentin okunabilirliğini artırarak mekânın zihinde daha iyi canlandırılmasını sağlar.

İşaret Ögelerinin Özellikleri

- **Görsel olarak belirgin olmalıdır:** Şehir içinde diğer yapılardan farklılaşarak dikkat çeken ögelerdir.
- **Konum olarak stratejik bir noktada yer almalıdır:** Kavşaklar, meydanlar veya şehir silüetinde önemli bir yer tutan yapılar işaret ögesi olabilir.
- **Kültürel veya tarihî değere sahip olabilir:** Tarihî anıtlar, önemli yapılar, doğal oluşumlar veya modern simgesel yapılar bu kategoriye girer.
- **Uzak mesafeden algılanabilir olmalıdır:** Şehrin farklı noktalarından görülebilen yüksek binalar, kuleler, tepeler veya heykeller gibi unsurlar işaret ögesi olarak değerlendirilir.

Çizelge 7.5. İşaret Ögeleri Dağılımı-Yenişehir

Kentin algılanmasında öne çıkan, bireylerin şehirde yönlerini bulmasına yardımcı olan işaret öğelerinin fotoğrafları ise Çizelge 7.5.'te verilmiştir.

7.4. Sağlıklı Yaşlanma Bağlamında Mersin Kenti: Anket Çalışması

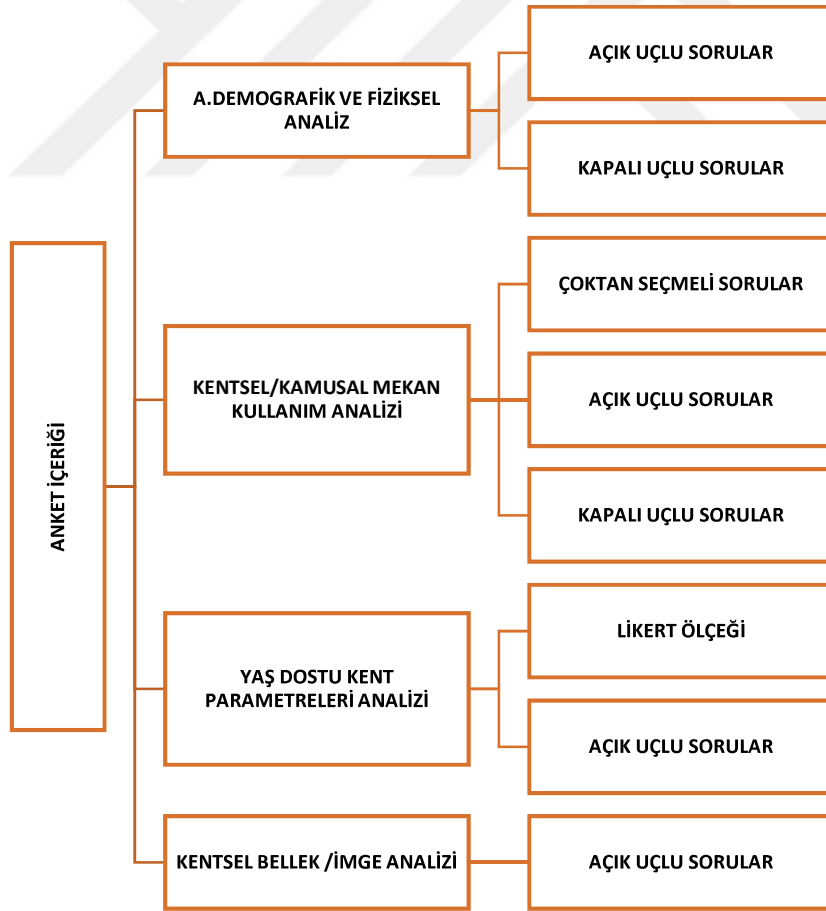
Çalışma, “Kentsel Mekânda Aktif Yaşlanma”, “Yaş Dostu Kent” ve “Sağlıklı Kent” kavramları üzerinden, yaşlı bireylerin kentsel-kamusal mekanları kullanımını Mersin kenti üzerinden analiz etmek ve analiz sonuçlarından kentlerde aktif yaşlanma parametrelerini geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışmada, Dünya Sağlık Örgütünün tanımına göre ele alınan yaşlı bireylerin, kentsel/kamusal çevrenin, kamusal mekanların fiziksel ve duyuşsal olarak değerlendirilmesi ile yaş dostu kent kavramının değerlendirilmesi için kentli katılımının da dahil edilmesi ile bütüncül bir yaklaşımın gerekliliği göz önüne alınarak anket çalışması yapılmıştır.

Araştırmanın oldukça geniş bir alan olan evreni tamamen incelenmesi çok maliyet ve zaman alacağı için veriler evreni temsil ettiği düşünölen bir bölüm olan örneklemden elde edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmanın söylem evrenini Mersin’de yaşayan 65 yaş üstü yaşlı bireyler oluşturmaktadır. Örneklemini ise Mersin’de yaşayan 25 kişi oluşturmaktadır. Bu 25 katılımcı; 65 -75 yaş aralığı 20 kişi ve 75 yaş ve üzeri 5 kişi olmak üzere belirlenmiştir. Hedef kitlenin bu aralıkta seçilmesindeki en temel sebeplerden biri 65-75 yaş aralığındaki bireylerin kenti aktif kullanması ve 75 yaş ve üzerindeki kişilerin ise dışarı çıkma sıklığının azalmasıdır. Katılımcılarla görüşmeler dijital ya da uzaktan iletişimde anlaşılmakta zorluk yaşadıkları için yüz yüze anket uygulanmıştır. Anket formu, örneklem grubunun anlayabileceği şekilde yalın ve açık bir dil ve grafik anlatımla hazırlanmıştır.

Anket çalışması 23 Ocak 2025 ile 02 Şubat 2025 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Anket sonuçları SPSS programına aktarılmış olup grafik anlatım için Photoshop programından yararlanılarak değerler tablolara dönüştürölmüştür.

“Kentsel/Kamusal Mekânda Yaşlı olmak: Mersin Kenti Örneği” yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanan anket 4 bölümden oluşmaktadır. Demografik ve fiziksel durum analizi üzerine 13, kentsel/kamusal mekân kullanım analizi üzerine 8, yaş dostu kent parametreleri analizi üzerine 11 olmak üzere durum tespit sorusu, kentsel bellek/imege öğelerinin saptanması için hazırlanan 2 sözel/yazınsal aktarım sorusu olmak üzere 34 sorudan oluşmaktadır.

Kentsel mekân kullanım anketi soruları hazırlanırken kavramsal çerçeve, Mersin için Kevin Lynch'in "Kent İmgesi" kitabında belirttiği yerleşmenin farklı özelliklerini sergileyen bölgeler, bu bölgelerin sınırlarını tarif eden sınır/kenar öğeleri, yollar, toplanma- dağılma aktarma mekânları olan odak ve düğüm noktaları, özellikli simgesel ve anıtsal niteliği olan yapılar / işaret öğeleri belirlenerek oluşturulmuştur (Lynch, 1960). Durum tespiti sorularında, gündelik aktiviteler içerisinde yaşlı bireylerin kentin hangi bölgelerini ne sıklıkla kullandığı, ulaşım tercihleri ve süreleri, kentin sunduğu olanaklılıkların konforu güvenliği ve yeterlilikleri ile Mersin kentinin geçmişten günümüze değişen kentsel değerleri ve imajı sorulmuştur. Kentin kullanılan bölgelerinin, kullanım nedenlerinin ve memnuniyetlerinin sıklık derecelendirilmesinde 5'li Likert Ölçeği kullanılmıştır. Geçmiş ve bugüne ait kent belleği öğelerinin tespitinde ise sözel veya yazınsal boşluk doldurma biçimi kullanılmıştır. Şekil 7. 39'da gösterildiği gibi anket kapalı, açık, yarı açık uçlu ve çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. Anket formu Ek Açıklama-B'de verilmiştir.

Şekil 7.39. Anket Çalışması İçeriği

A. Demografik Fiziksel Analiz

Anket çalışmasının ilk bölümünde, katılımcıların demografik ve fiziksel bilgilerini tespit etmeye yönelik sorular yer almaktadır. Bu bölümde; katılımcıların cinsiyet, doğum yeri, doğum tarihi, eğitim durumu, mesleği çalışma durumu, ekonomik durumu, yaşamını kimle sürdürdüğü ve fiziksel durum ve sağlık durumları gibi bilgileri öğrenmeye yönelik sorular yöneltilmiştir. Anket çalışmasında özellikle kenti uzun süre deneyimleyen, Mersin doğumlu, kenti aktif olarak deneyimleyen 65-75 yaş aralığındaki bireylere öncelik verilmiştir.

SORU		KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK DEĞER
Cinsiyetiniz?	Kadın	16	64
	Erkek	9	36
	Toplam	25	%100

Çizelge 7.6. Katılımcıların cinsiyet dağılımı

SORU		KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK DEĞER
Yaşınız?	65-75	20	80
	75-85	4	16
	> 85	1	4
	Toplam	25	%100

Çizelge 7.7. Katılımcıların yaş dağılımı

Elde edilen sonuçlara göre, 16'sı kadın ve 9'u erkek olmak üzere toplam 25 katılımcının yaş dağılımı şu şekildedir: %80'i 65-75 yaş aralığında, %16'sı 75-85 yaş aralığında ve %4'ü ise 85 yaş üzerinde olduğu Çizelge 7.6. ve Çizelge 7.7'de gösterilmektedir. Kentin cinsiyet ve 65 yaş üstü nüfus durumunun katılımcı istatistikleri ile paralel olduğu görülmüştür.

SORU		KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK DEĞER
Eğitim durumunuz?	İlköğretim	8	32
	Lise	12	48
	Üniversite	5	20
	Toplam	25	%100
SORU		KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK DEĞER
Çalışma durumunuz?	Çalışıyor	2	8
	Çalışmıyor	2	8
	Emekli	21	84
	Toplam	25	%100
SORU		KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK DEĞER
Ekonomik durumunuz?	Geliri yok	1	4
	17.000'den az	1	4
	17.000-20.000	9	36
	20.000 ve üzeri	14	56
	Toplam	25	%100
SORU		KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK DEĞER
Yaşamınızı nerede sürdürüyorsunuz?	Evde yalnız	2	8
	Evde bakıcı ile	0	0
	Evde aile bireyleri ile	23	92
	Diğer	0	0
	Toplam	25	%100

Çizelge 7.8. Katılımcıların demografik bilgileri sayı ve oranları

Carmona'nın (2003) ifade ettiği üzere, bireylerin kent algısı; yaş, cinsiyet ve sosyal geçmiş gibi faktörlere bağlı olarak farklılık gösterebilir. Bu nedenle, kullanıcılara bu değişkenlerle ilgili sorular yöneltilerek algılarındaki farklılıkların belirlenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre genel olarak katılımcıların %48'i lise mezunu, %84'ü emekli, aylık geliri %56 oranında 20.000 üzeri olan ve %92 oranla da yaşamını evde aile bireyleri ile sürdüren çoğunluk bir grup ortaya çıkmıştır (Çizelge 7.8.).

SORU		KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK DEĞER
Mesleğiniz?	Bakkal	1	4
	Emekli	2	8
	Ev hanımı	3	12
	Hemşire	1	4
	İşçi	4	16
	Kaporta ustası	1	4
	Kuaför	2	8
	Marangoz	1	4
	Memur	1	4
	Mühendis	1	4
	Öğretmen	3	12
	Polis	1	4
	Terzi	1	4
	Tesisatçı	1	4
	Tır şoförü	1	4
	Tuhafiyeci	1	4
	Toplam	25	%100

Çizelge 7.9. Katılımcıların meslek dağılımı

Katılımcıların mesleklerinin çeşitlilik gösterdiği Çizelge 7.9’da görülmektedir. Yaş grubu göz önüne alındığında emekli katılımcı oranı ise bu meslek gruplarında %84’ünü kapsamaktadır. Katılımcıların meslek grubu çeşitliliği kenti deneyimleyebilme ve farklı algıda yer alan imgeler açısından farklılık gösterebileceği düşünülerek değerlendirilmiştir.

Katılımcıların fiziksel durumları, kentsel mekânları algılayış biçimlerinde ve deneyimleri üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. **Yaş, hareket kabiliyeti, sağlık durumu ve duyuşsal algılar**, kent içindeki yolların, kamusal alanların ve yapıların kullanım biçimini belirler. Genç ve sağlıklı bireyler kenti daha geniş bir alanda ve hareketli bir şekilde deneyimlerken, **yaşlı bireyler veya hareket kısıtlılığı olan kişiler** için kent deneyiminde erişilebilirlik, rahat ulaşım ve güvenli yaya yolları önceliklendirilir.

SORU		KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK DEĞER
Kronik hastalık durumunuz var mı?	Var	17	68
	Yok	8	32
	Toplam	25	%100
SORU		KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK DEĞER
Hafıza probleminiz var mı?	Var	4	16
	Yok	21	84
	Toplam	25	%100
SORU		KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK DEĞER
Fiziksel probleminiz var mı?	Var	5	20
	Yok	20	80
	Toplam	25	%100
SORU		KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK DEĞER
Yardımcı alet kullanma durumunuz var mı?	Var	3	12
	Yok	22	88
	Toplam	25	%100

Çizelge 7.10. Katılımcıların fiziksel analiz dağılımı

Bu doğrultuda katılımcıların fiziksel durum tespitine yönelik sorular yöneltilmiş olup Çizelge 7.10’da gösterilmiştir. Katılımcıların fiziksel mekandaki deneyimleri değerlendirilirken ve bu alanlardan memnuniyet durumlarında bu fiziksel bulgular önem teşkil etmektedir.

B. Kentsel/Kamusal Mekân Kullanım Analizi

Bu bölümde, katılımcıların fiziksel mekânı kullanımını tespit etmeye yönelik sorular bulunmaktadır. Toplamda 8 sorudan oluşan bu bölüm açık uçlu ve çoktan seçmeli soru türlerini içermektedir. Belirleyen, dışarı çıkma sıklığı, ulaşım türü gibi sorular yer almaktadır. Katılımcıların Mersin’de yaşama süresi, sokağa çıkma nedenleri, sokağa çıkma sıklıkları, bir yere giderken tercih edilen ulaşım türü ve kent içindeki yürüyüş sürelerini öğrenmeye yönelik sorular yöneltilmiştir.

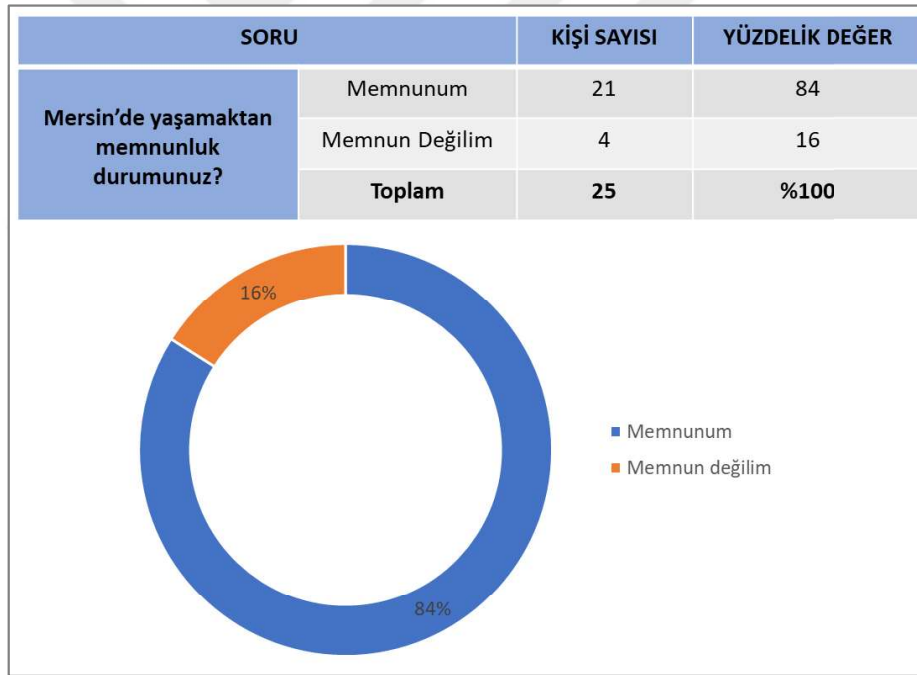
Çalışmanın ana teması olan kentin yaş dostu kent bağlamında irdelenmesi olduğundan bu bağlamda kollektif bellekte yer alan imgeler ve kent deneyimine olan etkileri, kenti deneyimleyenlerin betimlemeleri ve analizleri önem teşkil etmektedir. Bu doğrultuda katılımcı profili Mersin doğumlu ya da kentte uzun süre yaşamış ve deneyimlemiş katılımcılar önceliklendirilmiştir.

SORU		KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK DEĞER
Doğum yeriniz?	Mersin	17	68
	Adana	2	8
	Antalya	1	8
	Gaziantep	2	4
	Diyarbakır	1	4
	Kahramanmaraş	1	4
	Şanlıurfa	1	4
	Toplam	25	%100
SORU		KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK DEĞER
Mersin’de ne kadar süredir yaşıyorsunuz?	Doğumdan beri	17	68
	30/35 yıl	1	4
	35/40 yıl	2	8
	40/45 yıl	2	8
	50 yıl	3	12
	Toplam	25	%100
SORU		KİŞİ SAYISI	YÜZDELİK DEĞER
Mersin’de yaşama nedeniniz nedir?	Memleketim olması	18	72
	Görev nedeniyle	1	4
	Çalışma için göç	1	4
	Diğer	5	20
	Toplam	25	%100

Çizelge 7.11. Katılımcıların doğum yeri, kentte yaşam süresi ve nedeni dağılımı

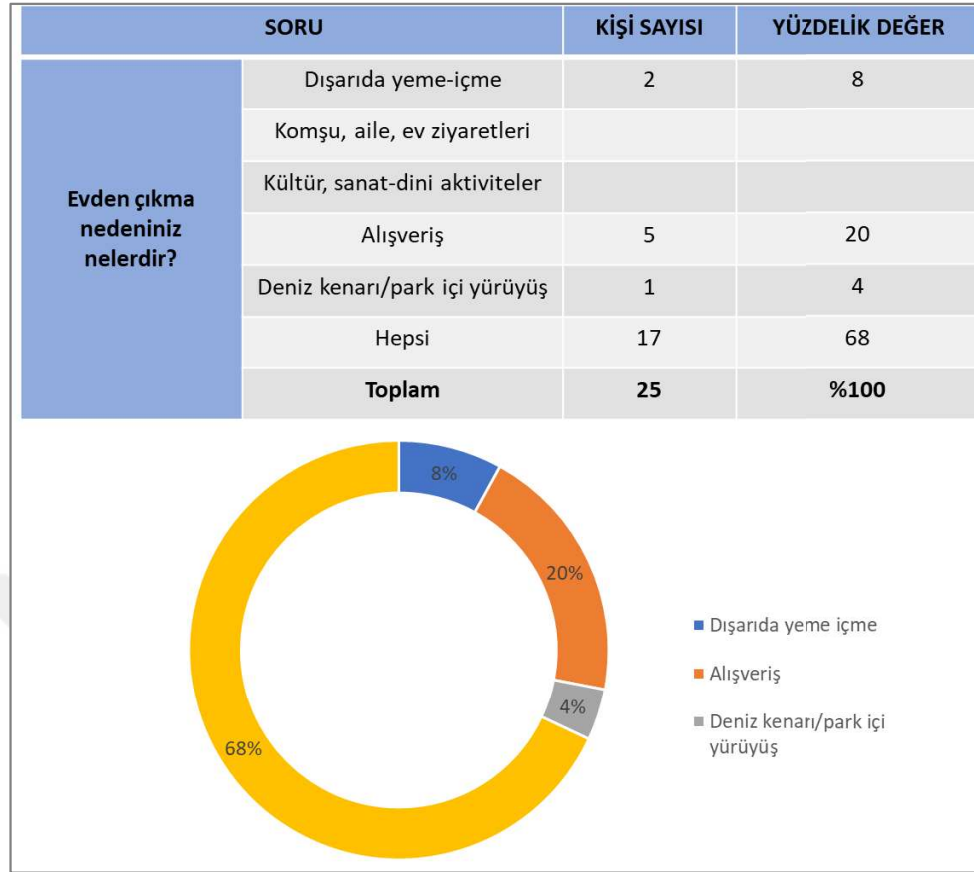
Elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların kentte yaşama nedeninde %72 oranında memleketi olması gerekçelendirilmiştir. Katılımcıların çoğunluğunu ise %68 oranında Mersin doğumlu ve doğduğundan beri Mersin’de yaşayan bireylerin oluşturduğu öne çıkmıştır. Bu durum kollektif bellek, kent imgesi ve yaş dostu kent açısından kentin deneyimlenmesi ve yorumlanması açısından anketin güvenilirliğini artırmaktadır (Çizelge 7.11.).

Bu bölümde yer alan sorular, kentin fiziksel deneyimlerine odaklanma ile birlikte ilk olarak kentte yaşamaktan genel olarak memnun olup olmadıkları sorulmuştur. Çizelge 7.12’de gösterildiği gibi katılımcılardan 21 kişi, %84’ü kentte yaşamaktan memnun olduğunu ve bunun temel sebebi olarak ise çoğunluk ‘*memleketi olması nedeniyle sevdiğini*’ ifade etmiştir.

Çizelge 7.12. Mersin’de yaşamaktan memnunuz durumu

İlk soru ile memnuniyet durumu öğrenilirken diğer bir soruda ise ‘*Mersin’de genelde sokağa çıkma nedeniniz nedir? ve Mersin’de evden çıkma sıklığınız nedir*’ sorularıdır. Bu sorularla amaç katılımcıların eylem bazında kenti deneyimleme amaçları ve kenti deneyimleme sürelerinin tespiti.

Çizelge 7.13. Kentte evden çıkma nedeni

Mersin’de 65 yaş üstü grup için genelde sokağa çıkma nedenini ticari etkinlikler (gerekliklik), gezi ve dini aktiviteler olarak üç grup altında toplarsak bu gruba anket verileri göz önüne alındığında hepsini kapsayan grup eklenmiştir. Katılımcıların %68’i grupların tamamını kapsayacak şekilde kente evden çıkma nedenlerini belirtmiştir (Çizelge 7.13.).

Kentte evden çıkma nedeninin katılımcılar sözlü olarak ‘*temel ihtiyaç ve alışverişlerin yanında dini aktiviteler(cami-namaz) ve ekonomik gerekçeler nedeniyle park alanları ve kesintisiz yürüyüş ve nefes alma alanı için sahil aksında yürüyüş yaptıklarını*’ ifade etmiştir. Bu kullanımın imgeye ve kent okunabilirliğine etkisi açısından işaret öğeleri ve kıyı bölgesi sınır olarak öne çıkmıştır. Kent yaş dostu kent kapsamında kesintisiz erişilebilirlik kavramı üzerinden değerlendirildiğinde ise kıyı şeridi kullanımının tercih edildiği öne çıkmaktadır.

		Evden çıkma sıklığınız?					
Yaşınız?		Günde 1-2 saat	Günde 3-5 saat	Gün aşırı	Haftada 1-2 saat	Haftada 3-5 saat	Toplam
	65-75	4	9	5	0	2	20
	75-85	0	0	0	3	1	4
	>85	0	0	0	1	0	1
	Toplam	4	9	5	4	3	25

Çizelge 7.14. Yaş ve evden çıkma sıklığı ilişkisi

. Kentte evden çıkma sıklığı toplam 20 kişi ile en çok 65-75 yaş aralığında olup bu gruptaki çoğunluk olan 9 kişi geçirilen süreye günde 3-5 saat olarak cevap vermiştir. Bu süre 75 yaş üstü 5 kişiyi kapsayan grupta ise geçirilen süre haftada 1-2 saat olarak belirtilmiş olup kentsel deneyimin giderek azaldığı tespit edilmiştir (Çizelge 7.14.).

Yaş ve kentsel mobilite ilişkisi baz alındığında Çizelge 7.14'te görüldüğü gibi 65-75 yaş aralığı kenti daha aktif kullanan ve evden çıkma sıklığı fazla olan grubu temsil ederken 75 yaş ve üzerindeki kişilerin ise dışarı çıkma sıklığı az olan grup olarak tespit edilmiştir. Katılımcılar bu soruda sözel olarak kenti deneyimleme sürelerinin, erişilebilirlik, güvenlik, konfor, ekonomi ve sosyal etkileşim olanakları gibi faktörlerden doğrudan etkilendiğini ve kent içi fiziksel hareketliliklerinin azalmasının sağlık durumları, kent içi ulaşım, erişilebilirlik yaya dostu kent, kesintisiz yaya aksı gibi kentsel etmenler doğrultusunda kısıtlılık gösterdiğini ifade etmişlerdir.

		Günde kaç saat yürüyüş yaparsınız?				
Yaşınız?		0-15 dk	15-30 dk	30-60 dk	60 dk'dan fazla	Toplam
	65-75	2	1	3	14	20
	75-85	3	0	0	0	3
	>85	1	0	1	0	2
	Toplam	6	1	4	14	25

Çizelge 7.15. Yaş ve kent içi yürüyüş süreleri ilişkisi

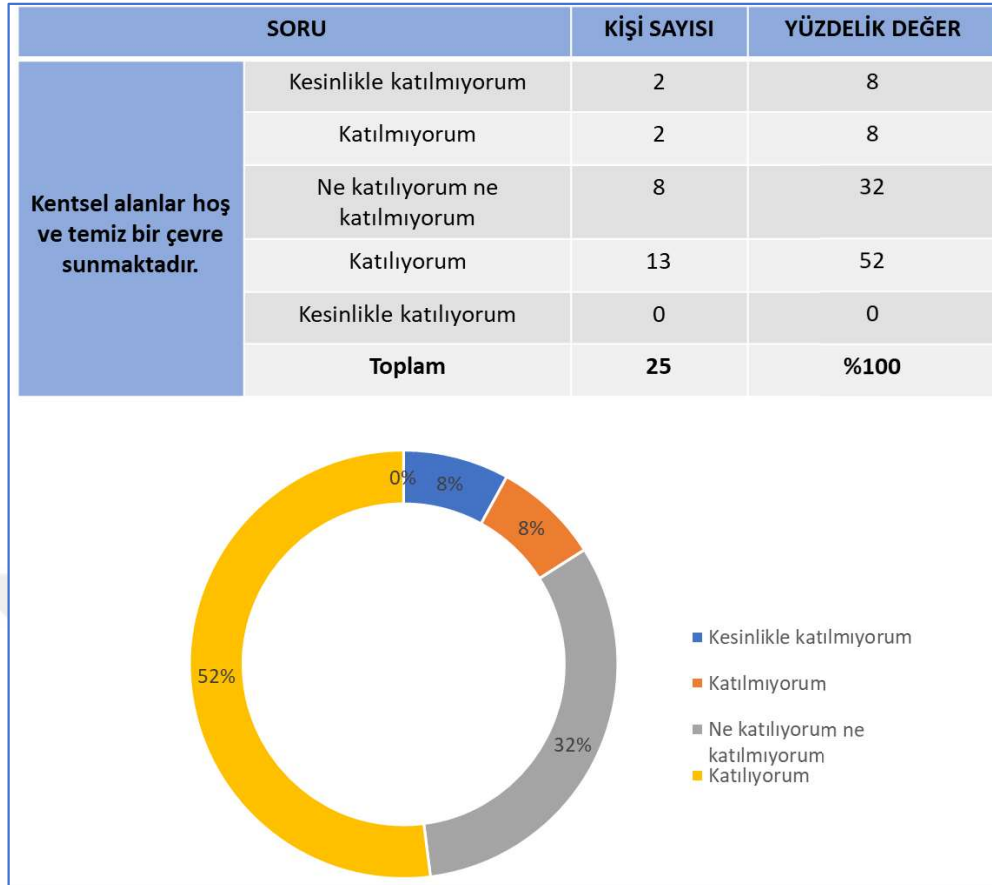
Bu bölümün son sorusu ise önceki soruyla bağlantılı olarak '*Kent içinde günde kaç saat yürüyüş yaparsınız?*' çoktan seçmeli soru yöneltilmiştir. Katılımcıların evden çıkma sıklığı ve yaş ilişkisinde olduğu gibi kent içinde gün içinde yapılan yürüyüş süresi de 65-75

yaş aralığının fiziksel sağlık durumları paralelinde kenti aktif kullanan grup olduğu tespit edilmiştir. 65-75 yaş grubu 14 kişi kentte günde 1 saatten fazla yürüyüş yaparken 75 yaş üstü grupta bu sürenin azaldığı katılımcılar tarafından belirtilmiştir (Çizelge 7.15.). Bu durumu kentsel konfor alanının yetersizliği ya da erişilebilirlik kavramı ile bağdaştırmak mümkündür. Katılımcılar sözel olarak *‘hareket kısıtlılığında dolayı rahat ulaşım ve güvenli yaya yollarının öncelikli olması gerekliliği ve kentsel mekanlarda yaya geçişleri uygun kaldırımların olması gerekliliğini özellikle eski kent merkezi denilen çarşı bölgesinde ise yetersiz kaldırım genişliği dükkânlar tarafından işgal ve temiz kesintisiz bir yürüyüş alanını sürekliliğinin sahil şeridi dışı yetersiz olduğunu’* belirtmiştir.

C. Yaş Dostu Kent Parametreleri Analizi

Bu bölümde, yaş dostu kent parametreleri doğrultusunda hazırlanan sorular ile katılımcıların fiziksel mekânı kullanımını tespit etmeye yönelik sorular içermektedir. Toplamda 11 sorudan oluşan bu bölümde açık uçlu ve beşli Likert ölçeği içeren soru türleri kullanılmıştır. ‘Yaş dostu kent parametreleri’ başlığı altında yer alan sorular; kullanıcıların kent içerisinde deneyim alanlarından memnuniyet durumları, hangi kentsel mekanları sıklıkla kullandıkları, yeşil alan-park-sahil düzenlemelerinden memnuniyet durumları, kentsel mobilite kapsamında kaldırım ve yaya yollarının yürümeye uygunlukları, alışveriş mekânı ve çarşı düzenlemelerinden memnuniyet durumları aynı zamanda kentte hangi bölgeleri kullandıklarını tespit etmeye yönelik sorular bulunmaktadır. Verilen cevaplar doğrultusunda, Mersin kenti yaş dostu kent parametreleri bağlamında sahip olduğu niteliklerle ilgili veriler ve kullanıcı yorumları elde edilmiştir.

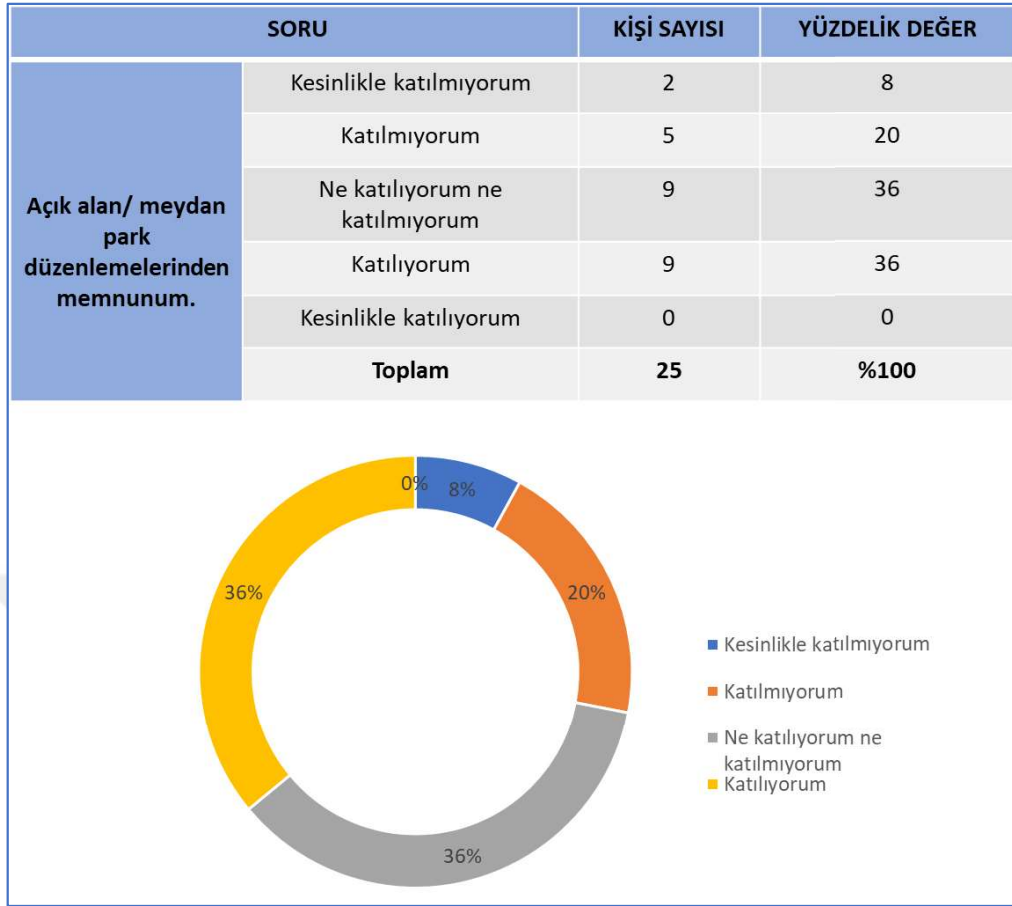
Yaş dostu kentler, yaşlı bireylerin bağımsız, güvenli, erişilebilir ve aktif bir şekilde kentsel hayata katılmalarını sağlayan mekânsal ve sosyal düzenlemeleri içermelidir. Kentsel-kamusal mekanların bu bağlamda analizinde kamuya açık alanların hoş, temiz ve memnuniyet verici bir şekilde tanımlanması gereklidir. İlk olarak, katılımcılara kentsel-kamusal alanların hoş ve temiz bir çevre sunup sunmadıklarına yönelik durumu tespit etmeyi amaçlayan soru sorulmuştur.

Çizelge 7.16. Kentsel alanların hoş ve temiz çevre sunma durumu

Kentsel mekanların hoş ve temiz bir çevre sunması sorgulandığında katılımcılar deneyim alanları kısıtında (Yenişehir ve Çarşı bölgesi öne çıkmaktadır.) 13 kişi %52 oranında “katılıyorum” yanıtını verirken 8 kişi %32 oranında “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %4 oranlarında da “katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir (Çizelge 7.16.).

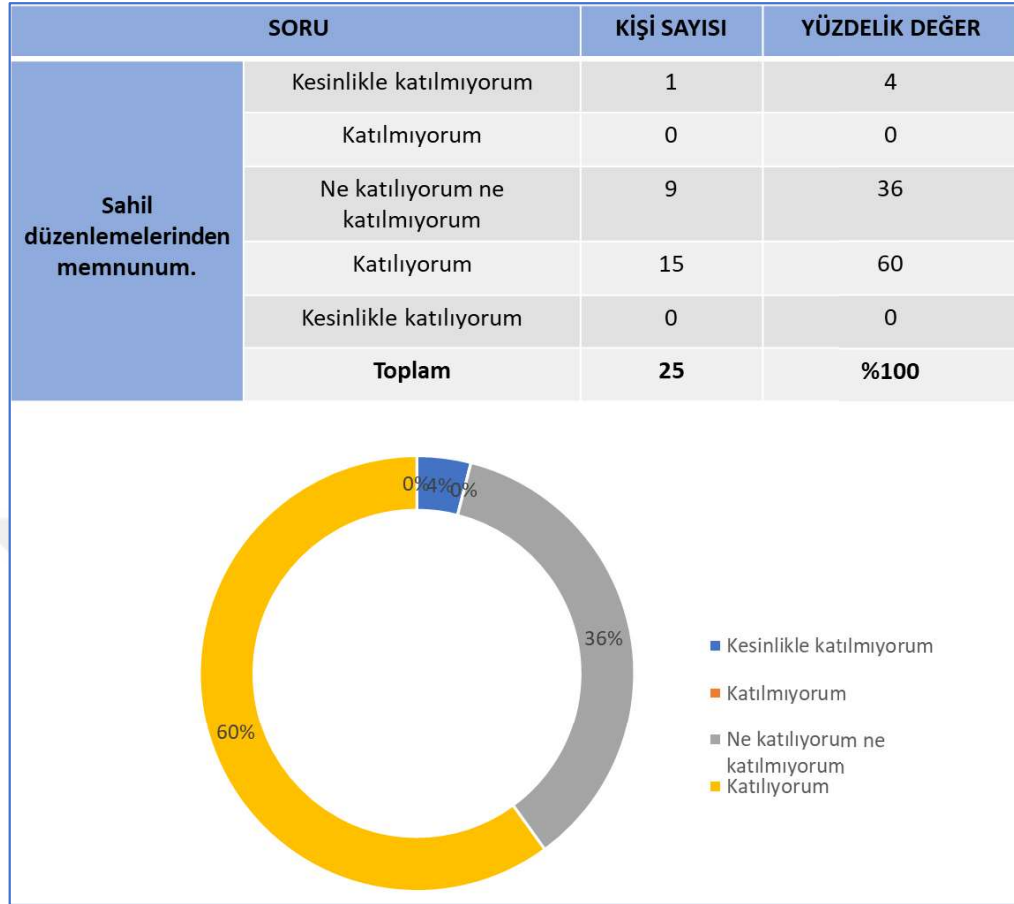
Katılımcılarla yapılan sözlü görüşmelere göre bu algının yaşanan bölgeye göre değişiklik gösterebildiği görülmüştür. %52 oranında kentsel alanların hoş ve temiz bir çevre sunduğunu belirten katılımcılar daha çok Yenişehir, Forum AVM-Muşdat Camii aksını deneyimleyen bölge sakinleri olduğu tespit edilmiştir. %4 oranlarında “katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum” yanıtını veren katılımcılar ise Çarşı bölgesi olan Akdeniz ilçesinde deneyim alanları kısıtlı kitleyi kapsamaktadır. Bu bölgede katılımcıların hoş ve temiz çevre olarak nitelendirdikleri ve sıklıkla kullandıkları alan olarak Cumhuriyet Meydanı, sahil aksı ve Millet Bahçeleri ön plana çıkmıştır.

Çizelge 7.17. Açık alan-meydan-park düzenlemelerinden memnuniyet durumu

Açık alan, meydan ve park düzenlemelerine yönelik soruda ise katılımcılar aynı şekilde deneyim alanları kısıtında (Yenişehir ve Çarşı bölgesi öne çıkmaktadır.) sözlü yorumlar ile anket sonucunu detaylandırmıştır. 9 kişi %36 oranında “katılıyorum” yanıtını verirken 9 kişi %36 oranında “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, 5 kişi %20 oranında “katılmıyorum”, 2 kişi ise %8 oranında “kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir (Çizelge 7.17.).

Katılımcılarla yapılan sözlü görüşmelere göre bu algının yaşanılan bölgeye göre değişiklik gösterebildiği görülmüştür. %9 oranında kentsel mekân düzenlemelerinden memnun olduğunu belirten katılımcılar daha çok Yenişehir, Forum AVM aksını deneyimleyen bölge sakinleri olduğu tespit edilmiştir. Sözel yorumlar dikkate alındığında açık alan-park düzenlemeleri denildiğinde bölge fark etmeksizin kentlinin imgesinde ve deneyim rotasında ilk olarak sahil aksı öne çıkmaktadır. İkincil olarak ise Akdeniz bölgesinde Millet Bahçeleri öne çıkmaktadır. Sahil aksı dışında park alanı düzenlemelerinin ise kent içinde yetersiz dağılmış ve düzenlenmiş olduğu belirtilmiştir.

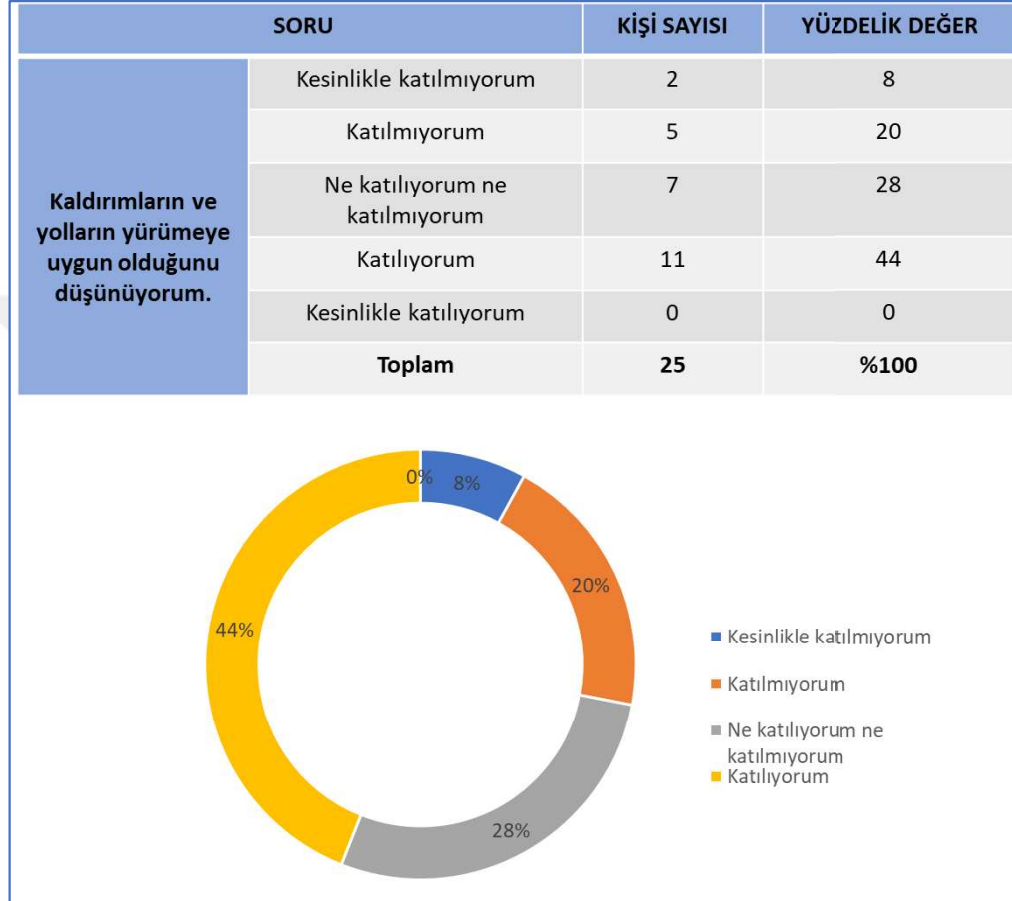

Çizelge 7.18. Sahil düzenlemelerinden memnuniyet durumu

Anket sonucuna göre 15 kişi %60 oranında “katılıyorum” yanıtını verirken 9 kişi %36 oranında “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, 1 kişi ise %4 oranında “kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir (Çizelge 7.18.). Sahil düzenlemeleri memnuniyetine yönelik soruda katılımcılar sadece Yenişehir bölgesini, sadece Çarşı-Atatürk Parkı bölgesini ve iki bölgeyi deneyimleyenler olarak sözlü yorumları gruplandırdığımızda Çizelge 7.18’de görülen oranları yorumlayabiliriz.

Sözlü görüşmelere göre kentin ana sınır öğelerinden olan sahil aksı kent boyunca yaya ve bisiklet ve yeşil alan bakımından kesintisiz bir aks sunarak olumlu bulunmaktadır. Bu düzenlemelerin dışında sahil aksı kafe, restoran gibi çay-kahve alınacak nitelikli mekanların varlığı açısından özellikle Yenişehir Bölgesinde Muğdat Camii ve Marina aksı boyunca açılan belediye kafelerinin mevcudiyeti olumlu bulunmaktadır. Çarşı bölgesinde bu durumun yetersizliği ve yer yer bulunan belediye kafelerinin sahille ilişkisinin yetersizliği

yerel büfe ve özel kafelerin varlığının yetersiz ve niteliksiz olduğu belirtilmiştir. Kentli sahilin daha çok belediye kafelerinin olduğu bölgesini sıklıkla kullanırken bunun hem güvenlik açısından yoğun olan bölge olduğu hem nitelikli mekanların bulunduğu hem de ekonomik nedenlerle belediye kafelerinin uygun ve temiz alanlar sağladığını belirtmiştir.

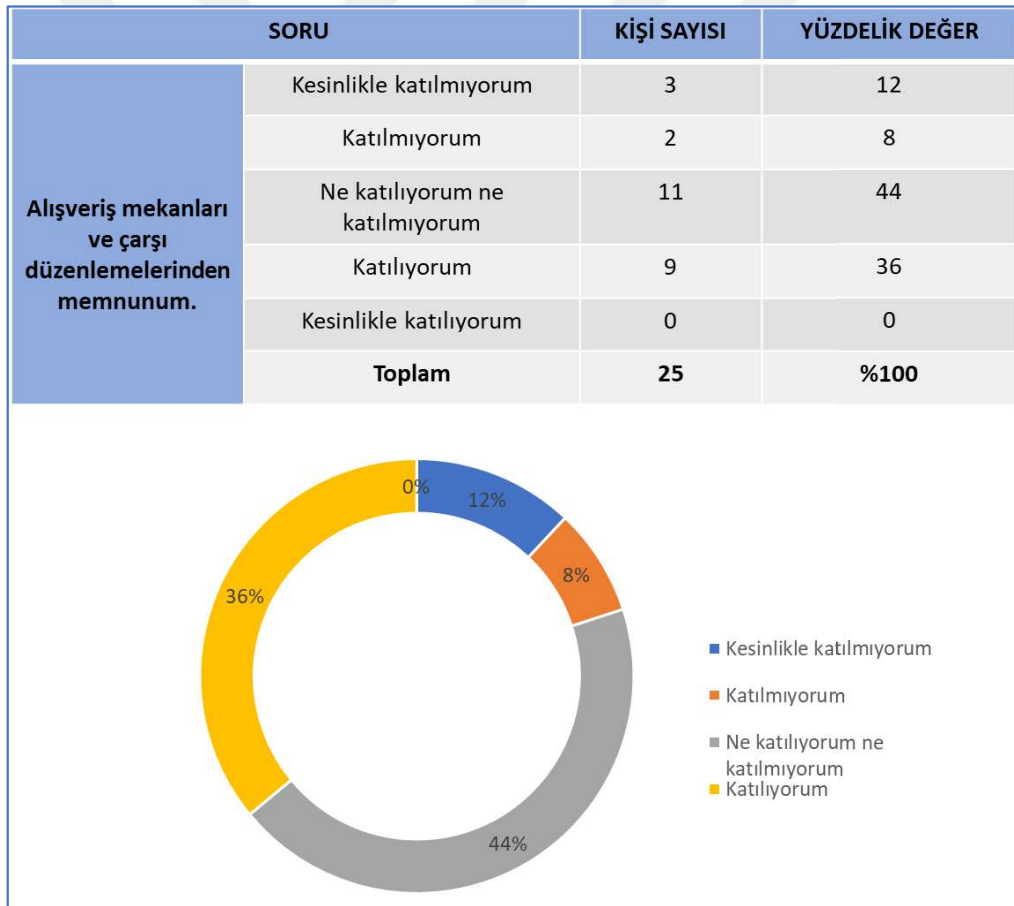

Çizelge 7.19. Kaldırım ve yolların yürümeye uygunluk durumu

Yaş dostu kentler erişilebilir, yaya ulaşımına uygun aktif bir kentsel hayata katılım sağlayan kent düzenlemeleri içermelidir. Bu doğrultuda kentte kaldırım ve yolların yürümeye uygunluk durumunu tespit etmeye yönelik sorulan sorunun sonucuna göre 11 kişi %44 oranında “katılıyorum” yanıtını verirken 7 kişi %28 oranında “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, 5 kişi %20 oranında “katılmıyorum”, 1 kişi ise %4 oranında “kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir (Çizelge 7.19.).

Bu parametrede sözlü yorumlara göre kaldırımlar ve yollar iyi durumda olmalı, engeller bulunmamalı ve tamamen yayalara ayrılmış olmalıdır. Aynı zamanda tekerlekli

sandalyeler için yeterli genişlik bulunmakla birlikte yaya geçişlerinin yeterli olması ve sesli ve görsel uyarılar açısından da desteklenmeli aynı zamanda akıllı yaya geçitlerinin gerekliliği de özellikle sahil aksında karşıya geçme zorluğunu belirten katılımcılar için önem teşkil ettiği saptanmıştır. Özellikle Çarşı bölgesinde kaldırımların dar olması ve dükkanlar tarafından işgali, Hastane Caddesi konumunda kaldırımların geniş olmasına rağmen yetersiz düzenlemeler sonucunda kaldırım ve yollardan memnun olunmadığı belirtilmiştir. Yenişehir bölgesinde de aynı şekilde kaldırımların dükkanlar tarafından işgal edilmesi yeterli rampa, yaya düzenlemesinin eksikliği gibi nedenlerle kent yaşlı bireyler açısından yaya ulaşımı için olumlu bulunmamaktadır. Yeni yapılan battı çıktı kavşaklarında (Tulumba ve Forum) araç trafiği düzenlenirken yeterli ve güvenli yaya geçişinin olmadığı da katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

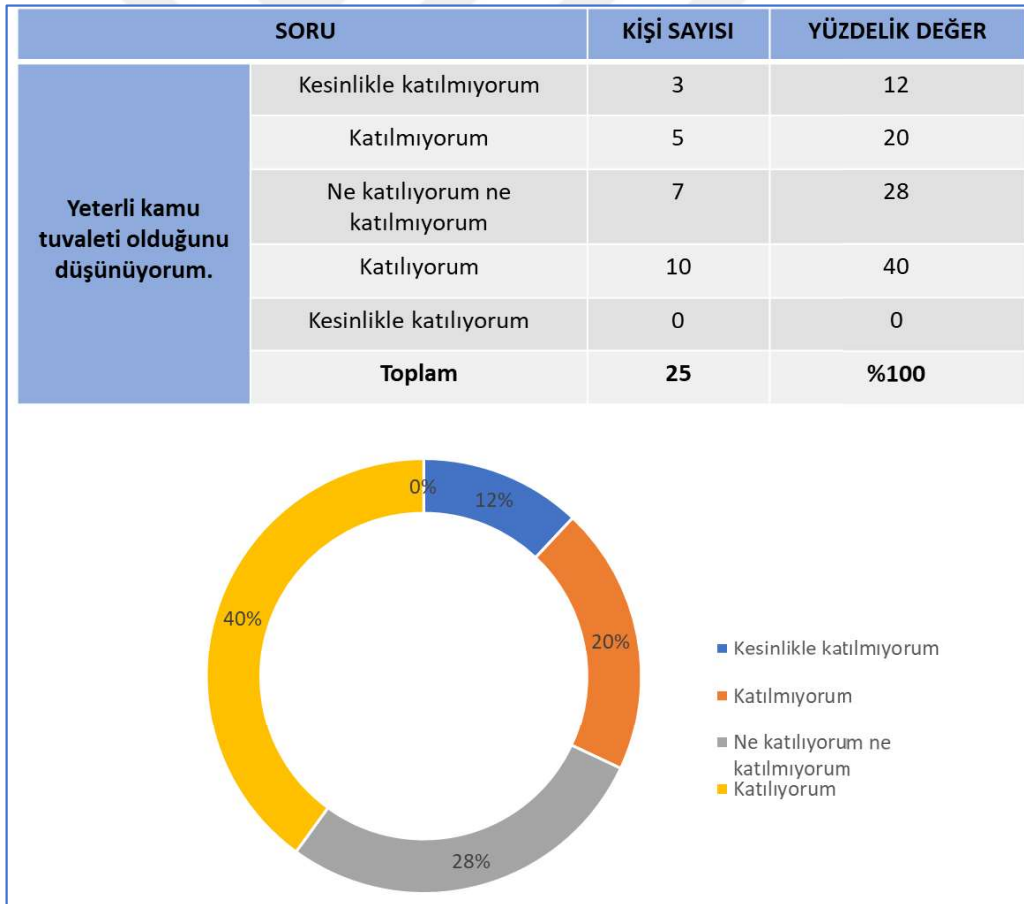

Çizelge 7.20. Alışveriş mekânı ve çarşı düzenlemelerinden memnunluk durumu

Yaş dostu kentler kentsel hayata katılım sağlayan, sosyal hayata katılımını teşvik eden kent düzenlemeleri içermelidir. Bu doğrultuda günlük ihtiyaçlarını karşılamak için

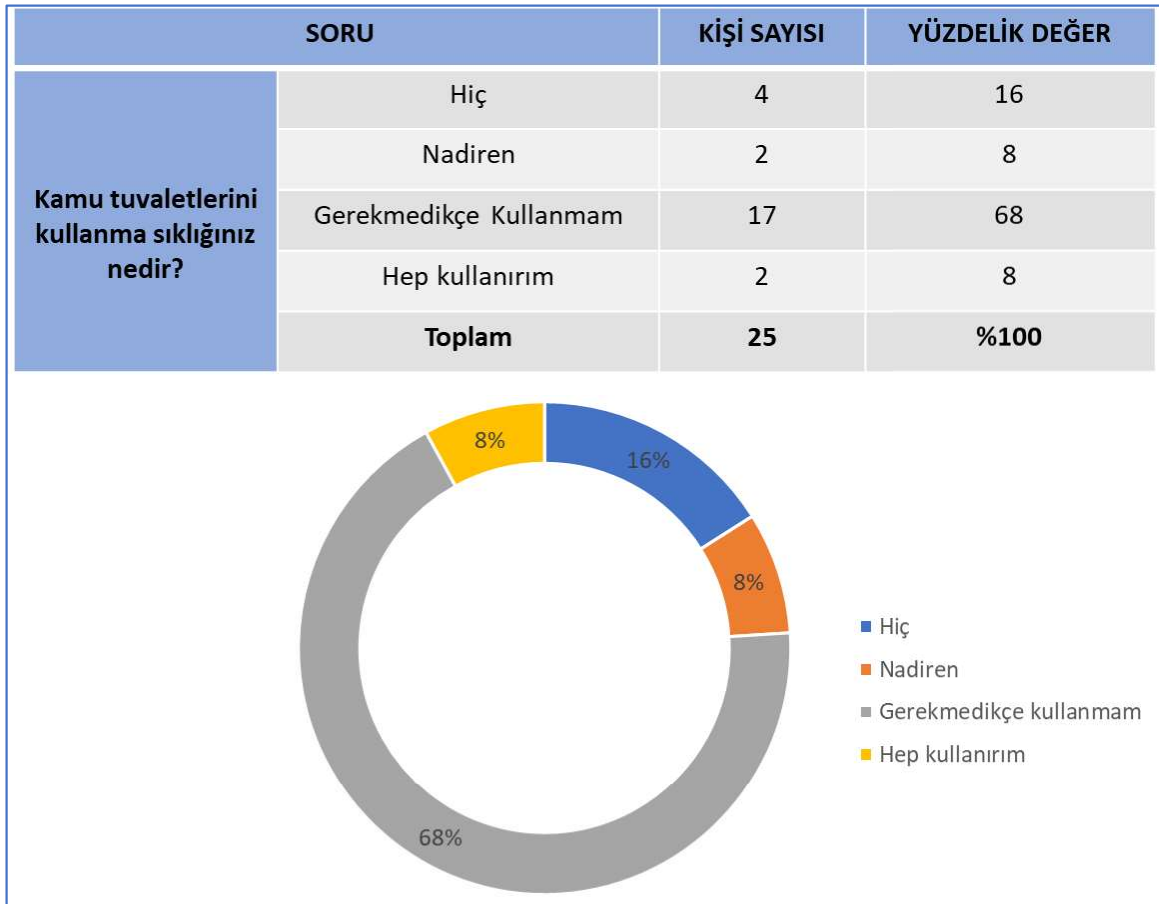
gerekli alışveriş mekânı ve çarşı düzenlemelerinden memnuniyet durumunu tespit etmeye yönelik sorulan sorunun sonucuna göre 9 kişi %36 oranında “katılıyorum” yanıtını verirken 11 kişi %44 oranında “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, 2 kişi %8 oranında “katılmıyorum”, 3 kişi ise %12 oranında “kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir (Çizelge 7.20.).

Bu soruya ek olarak ‘*Genellikle hangi çarşı alanlarını kullanıyorsunuz?*’ açık uçlu sorusuna ise katılımcılar eski kent merkezi genelinde balık pazarı, hastane caddesi gibi yerel dükkanların çoğunlukta olduğu bölgelere yöneldiğini fakat düzensiz bir çarşı düzenlemesi sunduğunu, Yenişehir bölgesinde ise AVM’ler ve Alanya Sokağının sıklıkla tercih edildiği bu bölgenin Çarşıya göre daha düzenli ve temiz mekanlara erişim sağlandığı belirtilmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda mekânın niteliği değişkenlik gösterse de alışveriş mekânı ve çarşı düzenlemelerine erişimden genel olarak memnun olunduğu sonucuna varılmıştır.

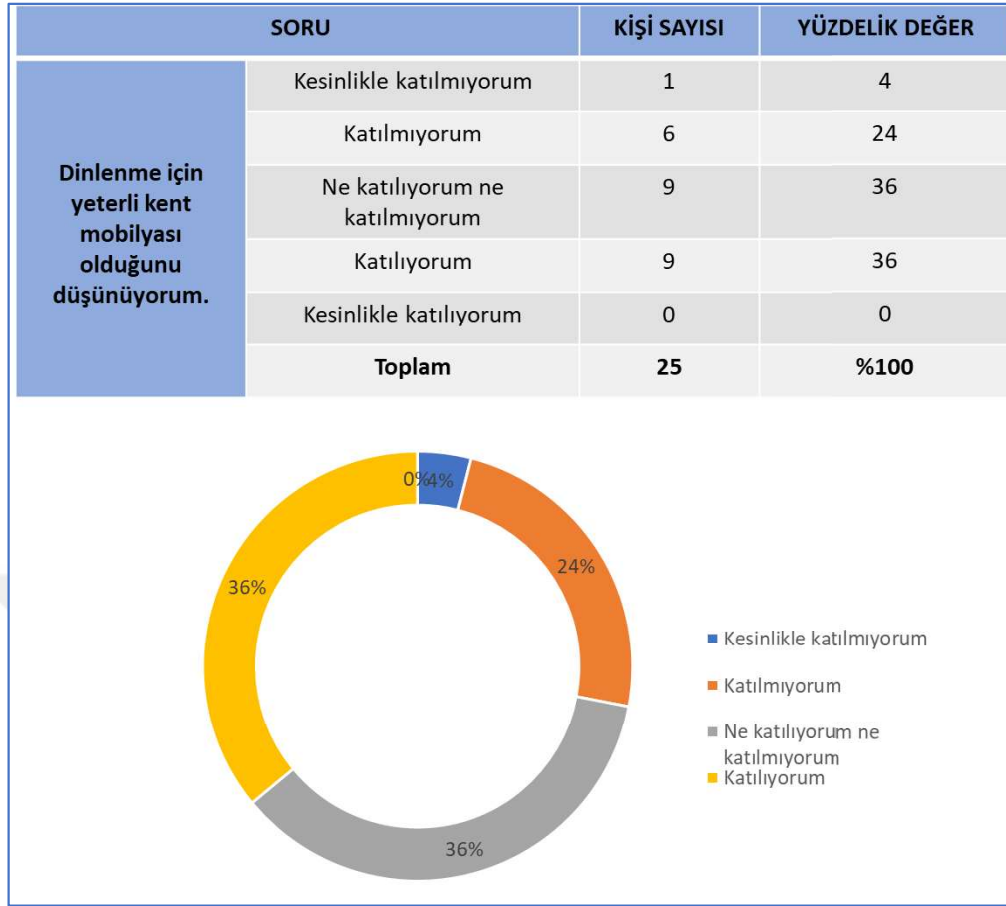
Çizelge 7.21. Yeterli kamu tuvaletinin bulunma durumu

Yaş dostu kentler sosyal hayata katılımı teşvik ederken dış ve iç mekânda yeterli, temiz, iyi bakımlı ve erişilebilir kamusal tuvalet imkânı sunması gerekmektedir. Bu doğrultuda kenti deneyimlerken tuvalet ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli kamu tuvaletinin bulunma durumunu tespit etmeye yönelik sorulan sorunun sonucuna göre 10 kişi %40 oranında “katılıyorum” yanıtını verirken 7 kişi %28 oranında “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, 5 kişi %20 oranında “katılmıyorum”, 3 kişi ise %12 oranında “kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir (Çizelge 7.21.).

Çizelge 7.22. Kamu tuvaletlerini kullanma sıklığı durumu

Sözlü görüşmelere göre kamu tuvaletlerinin sahil aksı boyunca konumlandığı, kullanım yoğunluğunun arttığı bölgelerde tekil yapılarda ve belediye kafelerinde de bulunduğu, yeterli, erişilebilir ve olabildiğince temiz olduğu belirtilmiştir. Fakat kamu tuvaletlerini kullanım alışkanlığının olmadığı %68 oranında ‘gerekmedikçe kullanmam’ (Çizelge 7.22.) yanıtını veren çoğunluğun bunun nedeni olarak psikolojik hijyen algısı ve alışkanlıktan kaynaklı olduğu belirtilmiştir.

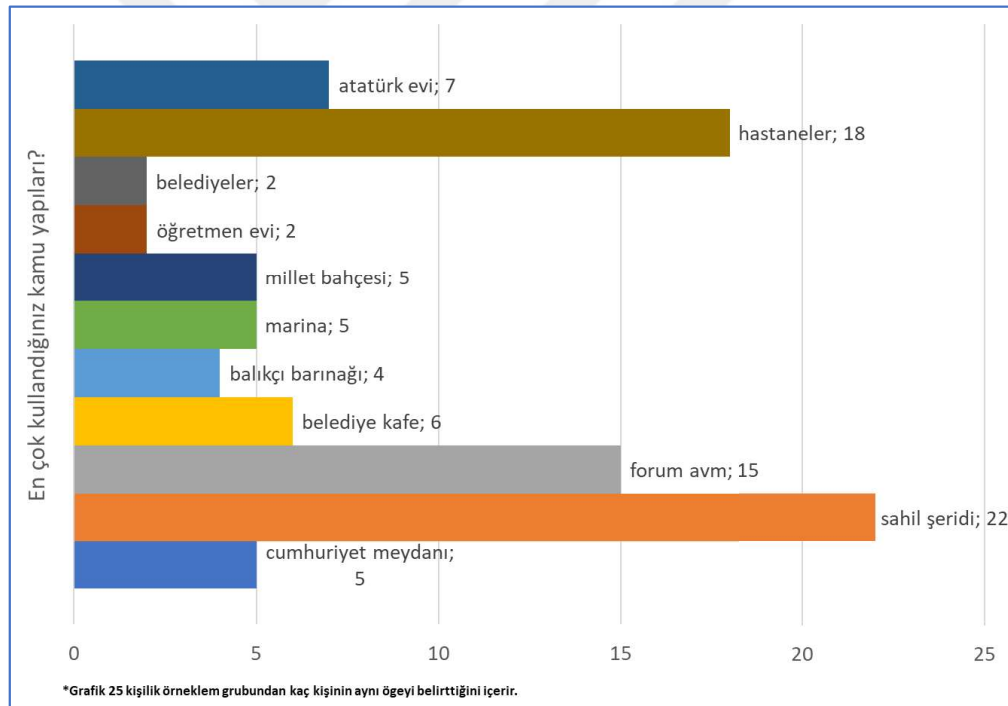
Çizelge 7.23. Yeterli kent mobilyası olma durumu

Yaşlı bireylerin kenti deneyimleme biçimi, erişilebilirlik, güvenlik, konfor ve sosyal etkileşim olanakları gibi faktörlerden doğrudan etkilenir. Bu kapsamda kentsel dış ve iç mekânda yeterli, temiz, iyi bakımlı kent mobilyasının bulunması gerekmektedir. Bu doğrultuda kenti deneyimlerken dinlenme, sohbet etme gibi aktivitelere olanak veren yeterli kent mobilyasının bulunma durumunu tespit etmeye yönelik sorulan sorunun sonucuna göre 9 kişi %36 oranında “katılıyorum” yanıtını verirken 9 kişi %36 oranında “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, 6 kişi %24 oranında “katılmıyorum”, 1 kişi ise %4 oranında “kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir (Çizelge 7.23.).

Sözel yorumlar neticesinde ise yayalaştırılmış sokaklar, (Yenişehir için Alanya Sokağı, Çarşı için Uray Caddesi öne çıkmaktadır.), AVM’ler ve sahil aksı deneyim rotasında öne çıkan bölgeler olup bu bölgelerde kentsel mobilya açısından yeterli olduğu fakat ulaşım aksları doğrultusunda durak kapasitelerinin ya da oturma birimlerinin yetersiz olduğu aydınlatma birimlerinin ise güvenlik açısından yetersiz olduğu belirtilmiştir.

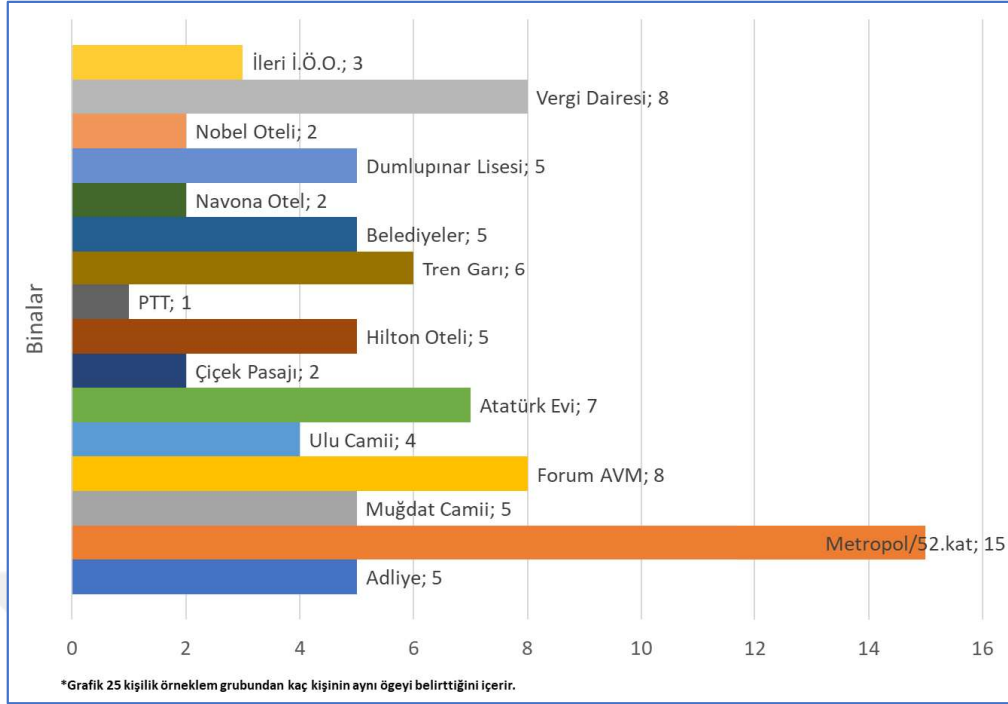
D. Kentsel Bellek/ İmge Analizi

Katılımcıların kentsel bellek/ imge öğelerinin belirlenmesini amaçlayan sorular içermektedir. Toplamda 2 ana soru ve 5 alt başlıktan oluşan bu bölümde açık uçlu soru türü kullanılmıştır. ‘Kentsel bellek-imge’ başlığı altında yer alan sorular; kullanıcıların kentte ne tür referanslarla hareket ettiklerine yönelik kentsel imgeleri sorulmuştur. Böylece kentsel-kamusal mekân deneyim sürecinde hareketleri sırasında ne tür fiziksel öğelere dikkat ettikleri ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Çizelgeler katılımcılar tarafından en çok belirtilen öğeler seçilerek oluşturulmuştur. Katılımcılar bu soruda birden fazla imge ögesi belirtebilme hakkına sahiptir. ‘Mersin’de en çok kullandığınız kamu yapıları nelerdir?’ sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda sahil şeridi tüm katılımcılar için baskın bir kent imgesi olduğu Çizelge 7.24. incelendiğinde kolayca söylenebilir.

Çizelge 7.24. En çok kullanılan kamu yapıları

Sonrasında ikinci temel soru olan ‘Mersin’de yer-yön tarif ederken en çok kullandığınız kentsel imgeler nelerdir?’ sorusu belirtilmiştir. Katılımcılar bu imge öğelerini Lynch’in (1960) kent öğeleri sınıflandırmasına göre cevap vermiştir. Katılımcılar bu soruda da birden fazla imge ögesi belirtebilme hakkına sahiptir.

Çizelge 7.25. Yer-yön tarifinde en çok kullanılan imgeler, binalar

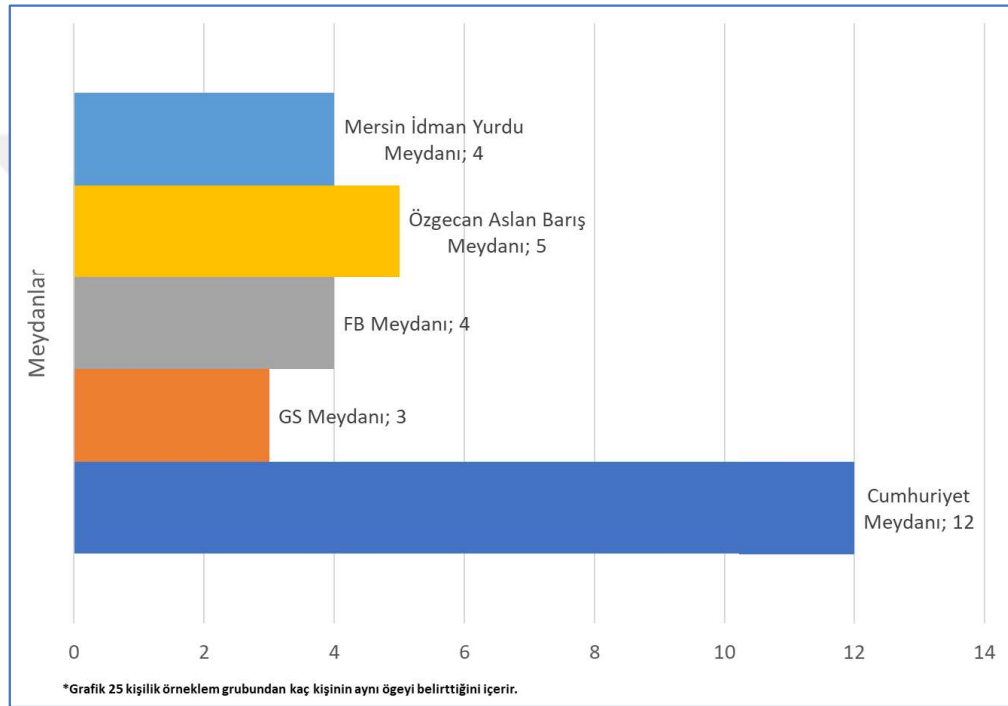
Kent içinde yön bulma ve yer tarifinde binalar, güçlü birer imge ögesi olarak işlev görür. Kevin Lynch'in kent imgesi bileşenleri arasında yer alan işaret öğeleri (landmarks) kategorisine giren binalar, insanlar için tanıdık, belirgin ve kolayca ayırt edilebilen mekânsal referans noktaları oluşturur.

Mersin'de kent imgesini oluşturan en önemli unsurlardan biri belirgin, yüksek, tarihi veya simgesel binalardır. Bu yapılar hem kentliler hem de ziyaretçiler için yön bulma ve mekânsal algı oluşturma açısından güçlü birer referans noktasıdır. Anket sonucuna göre Çizelge 7.25'te görüldüğü gibi Mersin Metropol Binası şehrin silüetinde öne çıkan en yüksek yapılardan biri olup, özellikle şehir merkezinde yön belirleme açısından önemli bir referanstır. İkincil olarak öne çıkan Forum Mersin Alışveriş Merkezi ise ana alışveriş, buluşma, toplanma mekânı ve geniş alan kaplaması nedeniyle, özellikle ana yollar üzerinde yön tariflerinde sıkça referans alınan bir nokta olarak kent imgesinde öne çıkmaktadır.

Katılımcı yaş grubu düşünüldüğünde kent hafızası ve tarihi mekanlar imgesel binalarda öne çıkmaktadır (Çizelge 7.25.). Hızla gelişen kentsel dönüşüm sürecinde, bu imgesel yapıların korunması ve kent kimliğiyle uyumlu yeni yapıların tasarlanması, Mersin'in mekânsal algısının sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır.

Mersin'in kent imgesi içinde yer alan belirgin binalar, yaşlı bireyler için yön bulma, güvenlik ve aidiyet hissi açısından önemli bir rol oynayacaktır.

Sözel verilerde de katılımcılar, yüksek yapılaşmanın artışıyla birlikte bu imgesel binaların görsel etkisinin azaldığını ve kentin özgün silüetinin kaybolmaya başladığını düşünmektedir. Kente yabancılaşan yaşlı bireyler yön bulma ve aidiyet hissi kaybı ile kent içinde güvensiz hissederek kentte dışarı çıkma sıklığının azaldığını belirtmiştir.

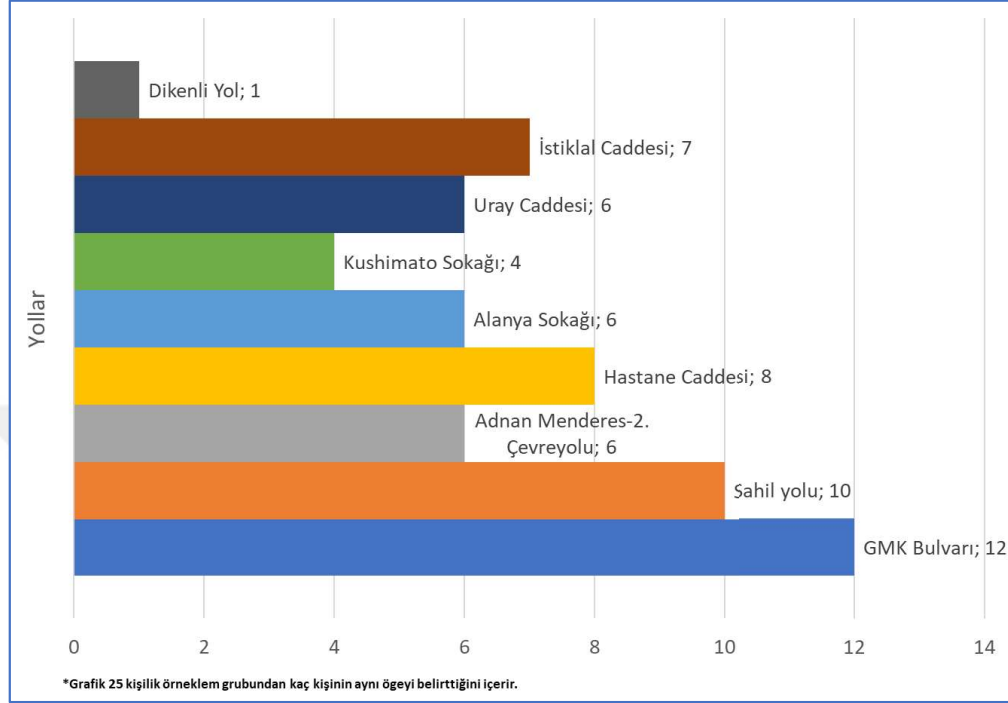

Çizelge 7.26. Yer-yön tarifinde en çok kullanılan imgeler, meydanlar

Mersin'de kent imgesini oluşturan önemli öğelerden biri meydanlardır. Meydanlar hem kentsel hafızanın taşıyıcısı hem de toplumsal etkileşimin merkezleri olarak kent kimliğinde önemli bir yer tutar. Mersin'deki Cumhuriyet Meydanı, kentin en önemli meydanı olup resmî törenlerin, toplumsal etkinliklerin ve kamusal buluşmaların merkezi konumundadır (Çizelge 7.26.). Sahil aksı boyunca batı-doğu boyunca sıralanan Fenerbahçe, Galatasaray, Mersin İdman Yurdu ve Özgecan Aslan Barış Meydanı kentin imgede öne çıkan meydanlarıdır.

Katılımcıların sözel yorumlarına göre kentte yayalar için tasarlanmış büyük ölçekli kent meydanı eksikliği bulunmaktadır. Cumhuriyet Meydanı kentsel belleği güçlendiren

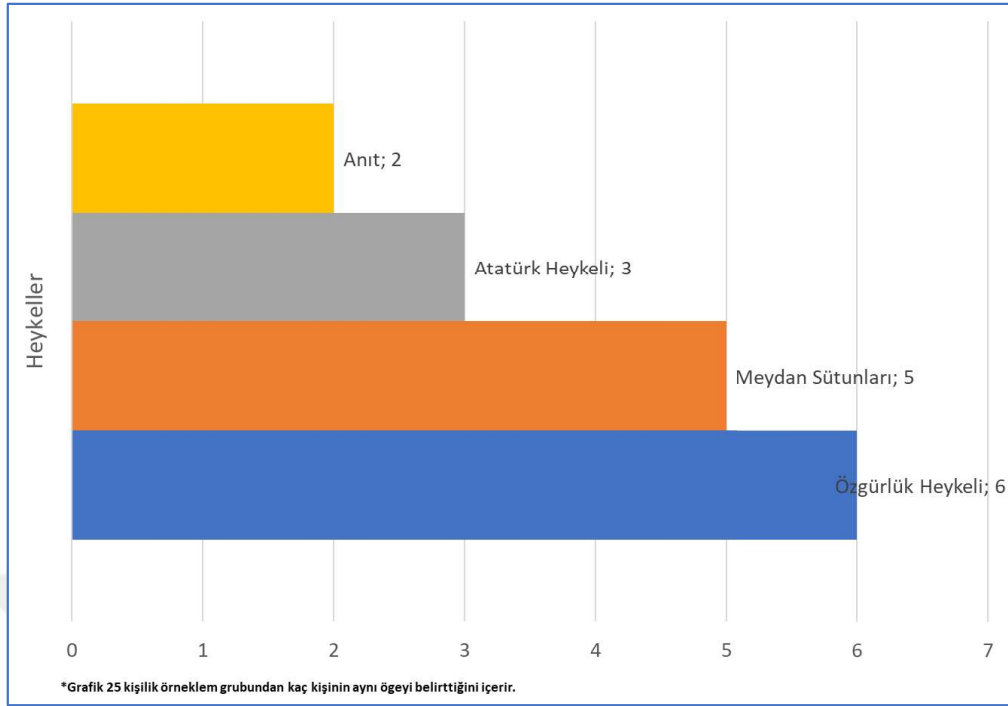
önemli mekân olsa da daha fazla yayalaştırılmış, gölgelik alan sağlayan, yaşlı bireyler için erişilebilir ve konforlu hale getirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Çizelge 7.27. Yer-yön tarifinde en çok kullanılan imgeler, yollar

Mersin'in kent imgesinde yollar, kentsel ulaşımın temel taşıyıcısı olmasının yanı sıra, kent hafızasında da önemli bir yer tutmaktadır. Şehrin ana yolları hem yön bulma hem de mekânsal algının oluşması açısından kentliler için güçlü referans noktalarıdır.

Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, kentin ana akslarından biri olup ticari ve kamusal yapılarla çevrilidir, bu da onu Mersin'in ana omurgası haline getirir. Adnan Menderes Bulvarı ise, sahil şeridi boyunca uzanan konumu nedeniyle hem ulaşımında hem de kentsel kimlikte belirleyici bir rol oynar. Altyapı açısından yetersizlikler barındırmasına rağmen, ticaret ve hizmet sektörlerinin bir arada bulunması nedeniyle Alanya Sokağı ve Hastane Caddesi, kentlilerin zihninde güçlü bir iz bırakmış ve önemli bir kentsel referans noktası haline gelmiştir (Çizelge 7.27.).

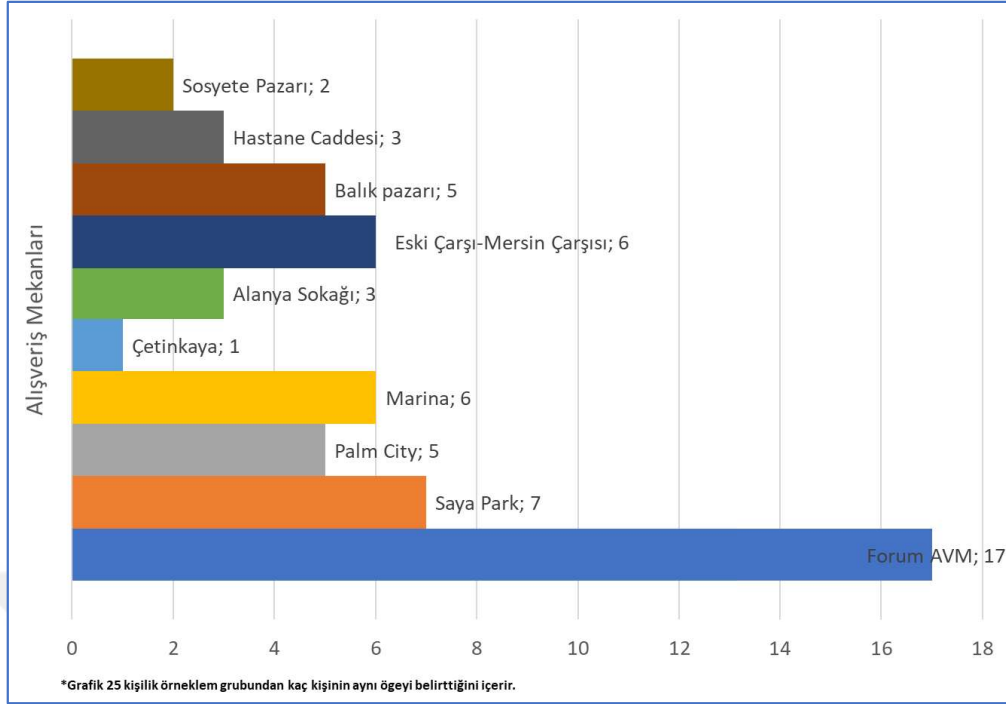

Çizelge 7.28. Yer-yön tarifinde en çok kullanılan imgeler, heykeller

Heykeller, kentin kültürel belleğini yansıtan, kamusal alanlara kimlik kazandıran ve kentliler için birer referans noktası oluşturan önemli kentsel imgeler arasında yer alır. Çizelge 7.28. de görüldüğü gibi özellikle sahil şeridinde yer alan heykeller öne çıkmasına rağmen yeterli katılımcı tarafından fark edilir bir öge olmadığı tespit edilmiştir. Sözel yorumlarda katılımcılar *“heykellerin görünürlüğünün düşük olması, yeterince bakım yapılmaması ve yeni heykellere yeterli alan açılmaması gibi eksikliklere dikkat çekmiş ve heykellerin kent meydanları, parklar ve yoğun yaya akslarına daha iyi entegre edilmesi ve görünürlüğünün artırılması”* gerekliliği olduğunu belirtmiştir.

Mersin’deki alışveriş alanları, kentin ticari kimliğini şekillendiren ve kentlilerin günlük yaşamında önemli bir yer tutan kentsel imgeler arasındadır. Geleneksel çarşılardan modern alışveriş merkezlerine kadar geniş bir yelpazeye sahip olan bu alanlar, sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan kent yaşamına katkı sağlamaktadır.

Mersin Çarşısı, Hastane Caddesi ve Balık Pazarı, yerel esnafa ev sahipliği yaparak şehrin tarihî mekanları arasında öne çıkmaktadır. Bu bölgeler, sadece ticaret değil, aynı zamanda **kent hafızasının bir parçası** olarak, kuşaklar boyu aktarılan bir alışveriş kültürünü temsil etmektedir (Çizelge 7.29.).

Çizelge 7.29. Yer-yön tarifinde en çok kullanılan imgeler, alışveriş mekanları

Öte yandan, Forum Mersin AVM, Sayapark ve Palm City AVM gibi modern alışveriş merkezleri kent imgesinde baskın özellik göstermektedir. Bu odaklar sosyal bir buluşma noktası olmanın yanı sıra, kentin yeni çekim merkezleridir.

Katılımcıların sözel yorumlarında geleneksel alışveriş noktaları olan Mersin Çarşısı, Alanya Sokağı, Hastane Caddesi ve Balık Pazarı, yaşlı bireyler tarafından sıklıkla tercih edilen alanlar arasında olmasının temel sebepleri, esnafla birebir iletişim kurabilme, taze ürünlere erişim sağlama ve yürüyerek ulaşılabilir olması bulunmaktadır. Yaşlı bireyler, bu çarşıları kent kimliğiyle bütünleşmiş, sıcak ve tanıdık bir ortam olarak görmektedir. Öte yandan, Forum Mersin, Sayapark ve Palm City gibi modern alışveriş merkezleri, geniş ürün çeşitliliği ve kapalı alan konforu nedeniyle yaşlı bireyler tarafından belirli avantajlara sahip olsa da erişilebilirlik, ulaşım sorunları, uzun yürüyüş mesafeleri yaşlı bireylerin bu alanları kullanırken karşılaştıkları başlıca sıkıntılar olarak belirtilmiştir. Ayrıca, modern alışveriş merkezlerinin daha hızlı tempolu yapısı ve büyük kalabalıklar, yaşlı bireyler için alışveriş deneyimini zorlaştırabileceği de gelen yorumlar arasındadır. Fakat buna rağmen AVM'ler kent imgesinde çoğunlukta önemli bir yer edindiği Çizelge 7.29'da görülmektedir.

8.SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyada demografik yapının değişim geçirmesiyle birlikte, nüfusun hızlı bir şekilde yaşlanmakta olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Yapılan araştırmalar ve bu araştırmaları destekleyecek veri kaynakları sonucunda -nüfus araştırmaları, nüfus sayımları, TÜİK ve BM'nin nüfus projeksiyonları gibi-, nüfusun dünyada hızla yaşlanmaya başladığı görülmektedir.

Yaşlı nüfusunun genel nüfus içindeki değişen yapısı, toplumlarda çok boyutlu sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bununla birlikte bu duruma tedbirler alınmadığı takdirde; bireyler yaşlanma ile birlikte sosyal, fiziksel, kültürel, psikolojik, ekonomik ve sağlık gibi pek çok konuda ortaya çıkan sorunlar, gerilemeler ve kısıtlamalarla yüzleşecektir.

Kentsel alanlar, bireylerin yaşam kalitesini yükseltmek ve çevreleriyle olan ilişkilerini güçlendirmek amacıyla tasarlanan veya zamanla doğal olarak oluşan mekânlardır. Kent dokusu ve açık alanlar arasında sürekli bir etkileşim söz konusudur; dış mekânların aktif kullanımı, kent yaşamının hareketliliğini artırarak sosyal ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunur. Kamusal alanların yoğun kullanımı, bireylerin bir araya gelmesini kolaylaştırırken, sosyal etkileşimi de teşvik eder. İnsanların günlük yaşamlarında bu alanları aktif olarak kullanması, kent kültürünün güçlenmesine ve topluluk bilincinin gelişmesine yardımcı olur. Bu nedenle, iyi planlanmış kentsel alanlar sadece fiziksel bir çevre sunmakla kalmaz, aynı zamanda sosyal bağları kuvvetlendiren ve kent dinamiklerini destekleyen önemli bir unsur haline gelir.

Kentsel-kamusal mekanlar, farklı yaş grupları, fiziksel koşullar göz önüne alındığında, kamusal alanların kapsayıcı ve engelsiz bir şekilde tasarlanmadığı, bireylerin kent yaşamına eşit şekilde katılımını destekler nitelikte olmadığı takdirde birey eskisi gibi fiziksel, gündelik rutinlerini gerçekleştiremez. Bununla birlikte kamusal mekâna katılımı zayıflar ve sosyal katılımı da kısıtlanır. Kamusal mekânda bağımsız hareket edemeyen yaşlı birey bağımlı hale gelerek psikolojik olarak da etkilenecek tüm yaşam kalitesi etkilenir. Bu nedenle konunun psikolojik, sosyal iletişim, sağlık ve mekânsal boyutları birlikte

barındıracak şekilde yaş dostu kent parametreleri ve bireylerin zihinlerinde oluşturduğu etki önem göstermektedir.

Bu tez çalışmasında, Mersin kentinin Yaş Dostu Kent incelemesi kapsamında çalışma alanı olarak seçilmesinde, kıyı kenti olarak sunduğu yaşam olanakları ile yaşlıların çoğunlukla emeklilik dönemlerinde tercih ettiği kentsel mekan olması ve bu anlamda yaşlı nüfusun yoğun olduğu önemli bir kıyı kenti olması aynı zamanda Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) yaş dostu kentler ağına katılımı, şehrin yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırmaya yönelik politikalar geliştirmesine yönelik çabaları ve demografik yapısındaki yaşlanma eğilimi önemli bir etmendir. TÜİK (2021) verilerine göre nüfusu 1.954.279 olan Mersin kentinde 65 yaş üzeri yaşlı nüfus sayısı 212.680 kişi olarak yaşlı nüfusun toplam nüfustaki payı 10,9 olarak Türkiye genelinde 8. sırada yer alarak yaş dostu kent kavramının kentteki önemini sayısal verilerle de ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışma, Mersin kenti özelinde yaşlı bireylerin kentsel/kamusal mekânlardaki erişilebilirlik, konfor ve katılım sorunlarını incelemeyi amaçlamıştır. Yapılan bu çalışma ile Mersin kenti kullanıcıların kentsel bellek ve deneyimleri üzerinden kentin yaş dostu kent parametrelerine uygunluğu araştırılmıştır. Çalışma sonucunda ise elde edilen bulgulara göre yorumlar ve öneriler getirilmiştir.

Bu çalışmanın özgün noktası, Kevin Lynch analiz yöntemi kullanılarak kapılan kent çözümlemesi sonucunda imgenin ve fiziksel deneyim süreçlerinin kent algısında ve kente katılımında önemin tespit edilerek bunun geliştirilmesine yönelik değerlendirme yapılmasıdır.

Bu araştırmanın söylem evrenini Mersin'de yaşayan 65 yaş üstü yaşlı bireyler oluşturmaktadır. Örneklemi ise Mersin'de yaşayan 25 kişi oluşturmaktadır. Bu 25 katılımcı; 65 -75 yaş aralığı 20 kişi ve 75 yaş ve üzeri 5 kişi olmak üzere belirlenmiştir. Hedef kitlenin bu aralıkta seçilmesindeki en temel sebeplerden biri 65-75 yaş aralığındaki bireylerin kenti aktif kullanması ve 75 yaş ve üzerindeki kişilerin ise dışarı çıkma sıklığının azalması olarak belirtilmiştir. Veriler, yaşlı bireyler için kentin her bölgesinden algılanan gökdelen ve kıyı şeridinin yaş grubu fark etmeksizin kolektif bir bellek ögesi olduğunu ortaya koyarken kentin deneyim rotalarında yoğunlaşan farklı öge ve eleştirilerin olduğunu da ortaya koymuştur.

Anket verilerine göre katılımcıların kent algısının yaş, cinsiyet, fiziksel durum ve sosyal geçmişe göre değişkenlik gösterebileceği ortaya çıkmıştır. Katılımcıların kentte dışarı çıkma sıklığı ve süresi bu süreçte mekanları algılama şekilleri mekânın sunduğu tarihi anlam ya da baskın estetik öge olması önem arz etmektedir. Kentte dışarı çıkma sıklığını daha çok zorunlu aktiviteler sağlarken tercihe bağlı aktiviteler, yönelim kısıtlılığı mekânsal konfor, farklı seçenekler ve erişim gibi nedenlerle az tercih edildiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Yaş dostu kent parametreleri kapsamında yöneltilen anket sorularına göre Mersin kenti, bağımsız, erişilebilir ve aktif bir kentsel hayata katılımı destekleyen mekânsal ve sosyal düzenleme gerekliliği açısından eksiklikleri öne çıkmıştır. Bu doğrultuda kentsel mekanlar hoş ve temiz bir çevre sunan, açık alan-meydan-park düzenlemelerinden memnuniyet veren, kaldırımlar ve yolların engelsiz, erişilebilir yürümeye uygun bir deneyim sağlayan, günlük ihtiyaçlar ve kente katılım için alışveriş mekanları açısından konfor sağlayan, kentsel mobilyaların yeterli olduğu bir çevre oluşturmasının önemi ortaya çıkmıştır.

Anket sonuçlarına göre kentte iki ana bölge ortaya çıkmıştır. Bunlar eski kent merkezi/Çarşı ve Yenişehir bölgesi, yeni cazibe merkezi Forum AVM aksı, olarak karşımıza çıkmıştır. Veriler iki bölge özelinde değerlendirilmeye alınması bulgular açısından daha olumlu sonuçlar verecektir.

Katılımcıların yaş grubu düşünüldüğünde kentsel bellek ögeleri açısından Çarşı bölgesi baskın özellik göstermektedir. Kişinin algılanan imgelerin yoğunluğu neticesinde kentte kendini konumlandırması ve yer-yön bulma, kendini mekânsal algı açısından güvende hissetmesi sonucu kenti deneyim olasılığında olumlu bir etki sağladığı belirtilmiştir. Yaş dostu kent-mekânsal algı açısından ise bu bölge fiziksel konfor açısından eleştirel bir durum sergilemektedir. Katılımcılar kentin bu bölgesinin düzensiz, kalabalık, araç-trafik sorunu olan, nitelikli yürüyüş alanlarının eksikliği bakımından eleştirilmiştir. Kent içi yeşil alan, boşluk tanımının yetersiz olduğu kent genelinde sahil aksı dışında baskın bir park düzenlemesinin olmaması eleştirilmiştir. Özellikle kentsel imgede önem arz eden eki lunapark ve Tevfik Sırrı Gür Stadyumunda bulunmasına rağmen Millet Bahçeleri ise katılımcılar tarafından yeterince benimsenmediği tespit edilmiştir. Tüm bu deneyim rotası

üzerindeki eksiklikler yaşlı bireylerin dışarı çıkma zorunlu aktiviteler dışı aktivite kısıtlılıkları yaş dostu kent oluşumunu olumsuz etkilemektedir.

Çarşıya göre yeni bir gelişme bölgesi olarak karşımıza çıkan ikincil bölge olan Yenişehir-Forum AVM- Marina aksı için ise imgesel öğelerde yoğunluğun azaldığı tespit edilmiştir. Bu bölgede de geniş bir alanı kapsaması ve cazibe merkezi olarak karşımıza Forum AVM kent belleğinde baskın özellik göstermekle birlikte ana toplanma ve dağılma mekânı olarak kilit bir görev üstlenmektedir. Bu bölgede de anketler neticesinde kesintisiz yaya ulaşımı, erişilebilirlik kavramları bazında kentin planlamasında eksiklik olduğu belirtilmiştir. Bu bölgenin daha düzenli fakat aynı şekilde karışık dükkân tabela ve kaldırım işgali açısından kenti ve rotayı olumsuz etkileyen unsurlar barındırdığı, kent içi yeşil alan, boşluk tanımının yetersiz olduğu kent genelinde sahil aksı dışında baskın bir park düzenlemesinin olmaması eleştirilmiştir. Bu bölgede sahil aksında bulunan belediye kafelerinin çeşitliliği ve ekonomik olarak daha uygun olması alanda tercihe bağlı etkinliklere yönelimin daha fazla desteklendiği yorumu getirilebilir. Fakat AVM kent imgesinde ne kadar baskın yer edinse de sözel yorumlarda kentli bu bölgede çarşı bölgesi gibi kent kimliği ile bütünleşmiş yerel alanların korunmasına ya da oluşturulmasına yönelik eleştiriler getirmiştir.

Bu sorunların çözümüne yönelik kentin iyileştirilmesi kapsamında tasarım ilkelerinde girdi olarak kullanılabilmesi amacıyla **Şekil 7.40’da** yaş dostu parametreler doğrultusunda tespitler ve öneriler özetlenmiştir.

Sonuç olarak “Kentsel Mekânda Aktif Yaşlanma”, “Yaş Dostu Kent” ve “Sağlıklı Kent” kavramları üzerinden, yaşlı bireylerin kentsel-kamusal mekanları kullanımını Mersin kenti üzerinden analiz ederek analiz sonuçlarından kentlerde aktif yaşlanma parametrelerini geliştirmeye yönelik eksik ve katılımcı yorumlarının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

PARAMETRE	AÇIKLAMA	MEVCUT DURUM	İYİLEŞTİRME ÖNERİSİ
ERİŞİLEBİLİRLİK	Kaldırımlar, yaya geçitleri, asansörler, rampalar vb.	- Özellikle Çarşı bölgesinde rampalar yetersiz ve işgal edilmiş, - Yaya geçitleri riskli, - Araçlar tarafından gasp edilmiş ve kesintisiz bir ulaşım sağlamayan kaldırımlar bulunmaktadır.	- Rampaların eğimi ve yüzey standartlarına uygun olmalı, - Engelsiz yaya ulaşımı için daha fazla konforlu yayalaştırma tanımlanmalı, - Araç parkına yönelik kati düzenlemeler getirilerek kaldırım ihlaline çözüm getirilmelidir.
ULAŞIM	- Toplu taşıma ağı, - Durakların konumu, - Otobüs erişimi vb.	- Durağa erişim zor, - Araçların engelli erişimine uygun değil, - Ulaşım ağı yeterli değildir.	- Yaşlılara uygun otobüsler ve bilgilendirme sistemleri geliştirilmeli, - Durakların konforu mevsim koşullarına göre iyileştirilmeli (klimalı duraklar vs.) - Akilli yaya geçitleri, görsel ve işitsel uyarıların yaygın kullanımı sağlanmalı, - Ulaşım sefer saatlerinin gecede sıklaştırılması ve aktif öğlen saatlerinde otobüs sayısının yolcu kapasitesi düşürülerek artırılması, - Trafik yoğunluğuna yönelik çalışma yapılarak yaya konforu aynı zamanda sürücü konforunun da iyileştirilmesi gerekmektedir.
AÇIK ALAN ve YEŞİL ALANLAR	- Parklar, - Oturma alanları, - Yeşil dokular vb.	- Parklar yetersiz ve homojen dağılımlı değil, - Mevcut park alanlarında yeterli oturma alanı bulunmamakta, - Sadece sahil aksında nitelikli yeşil alan bulunmakta - İklim etkisi baz alındığında gölgelikli- konforlu alan yetersiz	- İklim etkisi düşünülerek pergola ya da gölgelik sağlayan peyzaj düzenlemelerinin planlanması, - Yaşlı bireylerin dinlenme sıklıkları düşünülerek belirli aralıklarda kent mobilyalarının konumlandırılması, - Park düzenlemelerinin kent içerisinde de yer edinebilmesi gerekmektedir. (Sadece sahil aksında baskın kullanılabilir alan bulunmaktadır). - Park ve sahil düzenlemelerinde aktivite olanakları sağlayacak alanların tanımlanabilmesidir.
GÜVENLİK	- Aydınlatma, - Denetim, - Trafik düzenlemeleri vb.	- Gece aydınlatması yetersiz, - Eski kent bölgesinde âtıl olarak kalan alanlar güvenlik sorunu oluşturmaktadır.	- Aydınlatma ve güvenlik kameraları artırılmalı, - Âtıl bölgeler canlandırılarak kentiye yeniden canlilik dolayısıyla güvenlik unsuru sağlanmalıdır.
SOSYAL KATILIM	- Kamusal etkinlikler, - Kültürel merkezler, - Sosyalleşme alanları vb.	- Etkinlik sayısı az, - Yaşlı katılımı sınırlı	- Sosyal hayata katılımı desteklemek amacıyla kültürel faaliyetlere teşvik eden alanların ve mekanların planlanması, - Yaşlılar için düzenli sosyal programlar oluşturulmalı, - Park ve sahil düzenlemelerinde aktivite olanakları sağlayacak alanların tanımlanabilmesi ve kente katılım desteklenmelidir.
SAĞLIK HİZMETLERİNE ERIŞİM	Sağlık ocağı, hastane, eczane uzaklığı ve ulaşımı vb.	- Erişim bölgeler arası değişken, - Taşımacılık yetersizdir.	- Mobil sağlık hizmetleri ya da transfer sistemleri kurulmalı, - Evde bakım hizmetleri yoğunlaştırılmalıdır.
BİLGİLENDİRME ve İLETİŞİM	- Yönlendirme levhaları, - Dijital bilgilendirme sistemleri vb.	- Levhalar yetersiz ve okunaksız, - İşitsel ve görsel levhalar yetersiz	- Büyük puntolu, sade ve çok dilli levhalar kullanılması, - Akıllı, yaya geçitleri, görsel ve işitsel uyarıların yaygın kullanımı sağlanmalıdır..
KENT İMGESİ	- Tarihi Kent Öğeleri, - Yer yön bulmada baskın bina, heykel vb. öğeler	- Tarihi kentte korunmayan, yapılar ve bölgeler, - Kimlik kaybı, - Kentte bellek ögesi olarak görev yapacak unsurların sınırlılığı, - Kentin değişen yapısı yaşlı bireyde oluşturduğu yabancılik hissi	- Tarihi kent öğelerinin yaşlı bireylerin imge ve yön bulmasındaki etkisi paralelinde korunması, - Kent imgesinin yeni-gelişmekte olan yerleşimlerde güçlendirilmesi (yer-yön bulma için yaşlı bireyler açısından önemli bir etmendir).

Şekil 7.40. Yaş Dostu Kent Tasarım Parametreleri

Yaş dostu kent kapsamında kentsel mekâna müdahale süreçlerinde geliştirilecek çalışmalarda imgeye ve fiziksel çevrenin iyileştirilmesine yönelik kategoriler çerçevesinde ele alınabilir. Bunlar; var olan kentsel imgenin güçlendirilmesi, korunması, fiziksel sorunlarının çözülmesi, diğeri ise dönüşecek olan alanlara müdahale ederken yeni bir imge oluşturma ve aynı şekilde fiziksel çevrenin yaş dostu kent parametrelerince tasarlanmasıdır. Bu doğrultuda, yaş dostu kent tasarımına rehberlik edebilecek ilkeler ve mevcut durum analiz ve katılımcı yorumları çalınmanın sonuç ürünü olarak sunulmuştur. Verilen örneklerde görüldüğü gibi kentsel tasarım ve şehircilik süreçlerine imge çözümlemesinin dâhil edilmesi, kullanıcıların sürece katılmalarına olanak vermekte ve kentte yaşadıkları sorunları o mekâna yabancı olan bir plancı ya da tasarımcının değil kullanıcıların kendilerinin tanımlaması sağlanmaktadır. Bir alana tanıdık olma durumu o alanı kullandıkça ve öğrendikçe gelişmektedir. Bir yerin sürekli olarak kullanılması kullanıcının bilişsel haritasına sürekli girdi sağlamaktadır. Böylece kullanıcı belli bir süre sonra mekânda kendini daha doğru olarak konumlandırabilmektedir. Kullanıcılar alanı tanıdıkça imgelerinde yer alan öğeler de sayıca artmakta, farklılaşmakta ve imgeleri gelişmektedir. Bununla birlikte kendini kentte konumlandıran bireyin kenti deneyimleme süreci ve süresi artmaktadır.

Kamusal mekanlar; yaş dostu bir kent, aktif yaşlanma parametrelerini destekleyen politikalar, hizmetler, ortamlar ve yapılar sağlayarak yaşlı bireylerin yaşam kalitesini ve refahını mümkün kılmaya olanak sağlayacak şekilde ele alınmalıdır. Toplumsal ve bireysel davranışlar, bireylerin yaşamlarını sürdürdüğü çevredeki sosyal etmenler, aktivite çeşitliliği, ulaşım ve diğer bireylerle kurdukları etkileşime paralel olarak aktif yaşlanma ve yaş dostu kent kavramının ne kadar iyi kurgulandığına etki eden önemli faktörlerdir ve bu planlama sürecinde bütüncül olarak ele alınmalıdır.

Tüm bunların sonucunda yaşlı/ bağımlılığı olan bireylerdeki artış, yaşamlarını devam ettirecekleri konut ve çevresinin yaşlı bireylere göre düzenlenme ihtiyacının her geçen gün arttığını gösterdiği gibi, bu değişim ve dönüşümün sadece fiziki ihtiyaçlara cevap verecek şekilde ele alınmaması gerekliliği; yaşadığı mekâna duyduğu aidiyeti sarsmadan, güvenli, hayatlarını kolaylaştıracak mekanlara dönüştürülmesi gereken kompakt bir yaklaşımı desteklemesi elzemdir.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Akan, E. (2017). Yaşlılık Kurumlarında Yaşlı Mekânsal Davranış ve Bilişiminin Mekânsal Dizim Bağlamında İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Akdemir, N., Çınar, İ. F. ve Görgülü, Ü. (2007). Perception of ageing and ageism. *Turkish Journal of Geriatrics*, 10 (4), 215-222.
- Akyıldız, N. A., & Akbaş, E. (2021). Yaş Dostu Kent Kriterlerinin Kentsel Morfolojiyi Biçimlendirmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(2), 84-90.
- Alacahan, O. (2021). KENTLEŞME SÜRECİNDE İNSAN İLİŞKİLERİNİN NİTELİKSEL DEĞİŞİMİ (SİVAS KENT ÖRNEĞİ). *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(17), 1-29. <https://doi.org/10.20304/humanitas.857808>
- Appleyard, D. (1970). Styles and Methods of Structuring a City. *Environment and Behavior*, 2, 100-116.
- Arendt, H., (1994). İnsanlık Durumu, (Çev. Bahadır Sina Şener), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aslan, D. (2015). Yaşlı Dostu Kentler. Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu Bildiri Kitabı. (ss. 25-28). <http://www.yasliikisurasi.gov.tr/assets/catalogs/yasli-dostu-kentler-sempozyumu-bildiri-kitab.pdf>
- Atabek, E., (2002), Kamusal Mekânlarda Kalite: Yıldız Teknik Üniversitesi Kampüsü'nde Kullanıcı Görüşlerine Dayalı Kalite Değerlendirmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Azak, S. N., & Belir, O. (2020). Yaşlı Bireylerin Kent Mekânlarını Kullanım Analizleri: Heybeliada'da Bir İnceleme. *Modular Journal*, 3(1), 20-38.
- Başaran, İ. (2008). “Sağlıklı kent planlaması açısından Isparta,” Doktora tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Türkiye.
- Beyazıt, E. (2007). Kent yaşanabilirliğini artıran yaya mekânlarının türler arası ulaşım sistemi içinde irdelenmesi: Kabataş Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Caner, Ö.C., Gözün, G., Hilwah, A. & Gökçek, M. (2013). Yaşlı Dostu Şehirler: Kavramsal Çerçeve ve Örneklerle Değerlendirmeler, Güneş Tıp Kitabevleri, Ankara.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L.G. and Stone, A.M. (1992). Public Space. Cambridge: Cambridge University Press.
- Çuhadar, S. G. (2020). Yaşlanan nüfusa çözüm önerisi olarak aktif yaşlanma yaklaşımı: eleştiriler ve olası endeks için Türkiye önerileri. In Journal of Social Policy Conferences (No. 79, pp. 361-397). Istanbul University.
- Dikmen, Ç. B. (2020). *Sağlıklı Kentler Kavramı ve Fiziksel Çevrenin Yaratılmasında Mimarın Rolü*.SOCIAL SCIENCES STUDIES JOURNAL (SSSJJournal)
- Durak, M. (2012). Yaşlılık Döneminde Psikososyal ve Bilişsel Gelişim. 273-310 (Bacanlı, H. & Terzi, Ş.I. 2012, İstanbul).,
- Düzenli, T. ve Alpak, E.M. (2017). Yaşlıların Kentsel Açık Mekân Kullanımlarının İncelenmesi: Trabzon Kenti Örneği. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 10(2): 1-8.
- Edwards, P. ve Tsourus, A.D., (2008). A healthy city is an active city: a physical activity planning guide, Copenhagen: World Health Organization
- Erdoğan, Mergen vd., (2016). Biyolojik Yaşlanma Nedenleri ve Etkileri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi 4 (1): 34-41.
- Harvey, D. (2013). Asi şehirler. İstanbul: Metis Yayınları.
- Hasol, D. 1990. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yem Yayın, İstanbul.
- Gehl, Jan. (2010). Cities for People. Island Press.
- Gönen ve Kalınkara, (1987)'den akt. Ünlü, A. (2018). Ekolojik Adaptasyon. Yaşlılık ve Mimarlık. Sağlıklı Kentler Birliği.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Görgün Baran, A. (2005). Yaşlı ve Aile İlişkileri Araştırması Ankara Örneği. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları
- Gür, Ş.Ö. (1996). Mekan Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık, Trabzon.
- Kalınkara, Velittin (2011). Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kalınkara, V. (2017). Yaşlanan Kentler: Kentsel Alanda Aktif Yaşlanmayı Destekleyecek Kapsayıcı Tasarım ve Ergonomi. Toplum ve Demokrasi. 11, 229-248.
- Karataş, B. (1992). Türkiye’de Yaşlıların Konut Sorunu. Yapı Dergisi, Eylül 130,30.
- Kaya, M., Aslan, D., Vaizoğlu, S. A., Doruk, C., Dokur, U., Biçici, V., Gülen, T., Dursun, A., Erayman, A., Ertekin, Ö. (2008). Ankara’da Keçiören İlçesine Bağlı bir Mahallede Yaşayan 65 yaş ve üzeri Bireylerin Yaşam Kalitesi Özellikleri ve Etkileyen Faktörler. Türk Geriatri Dergisi, 11(1),12-17.
- Keleş, R. (1998). Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Koca, H. (1994). Ülkemiz Koşullarında Yaşlılık ve Yaşlının Sosyal Uyumu (Alan Araştırması). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Kyeongmo Kim, Tommy Buckley, Denise Burnette, Seon Kim, Sunghwan Cho, Measurement Indicators of Age-Friendly Communities: Findings From the AARP Age-Friendly Community Survey, The Gerontologist, Volume 62, Issue 1, February 2022, Pages e17–e27, <https://doi.org/10.1093/geront/gnab055>
- Lang, J., 1994, Urban Design:The American Experience, Van Nostrand Reinhold, New York
- Luciano, A., Pascale, F., Polverino, F., & Pooley, A. (2020). Measuring Age-Friendly Housing: A Framework. Sustainability, 12(3), 848. <https://doi.org/10.3390/su12030848>
- Lynch, K. (2010), Kent İmgesi, İ. Başaran (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları (Orijinal çalışma basım tarihi 1960).

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Manavoğlu, E., Ortaçesme, V. (2015). Antalya kenti yeşil alanlarının çok ölçütlü analizi ve planlama stratejilerinin geliştirilmesi. *Akdeniz University Journal of the Faculty of Agriculture*, 28(1), 11-19.
- Madanipour, A. (1999). ‘Why are the design and development of public spaces significant for cities’, *Environment and Planning B: Planning and Design*, 26(6), 879-891.
- Madanipour, A. (2000). Public space in the city. *Design Professionals and the Built Environment*, eds. P. Knox, P.
- Norberg-Schulz, C. (1971), *Existence Space & Architecture*, Studio Vista, London.
- Pekcan, H., (2000). Yaşlılık. Ed: G. Erkan, V. Işıksan, *Antropoloji Ve Yaşlılık (Vedia Emiroğlu’na Armağan) İçinde*, Ankara: H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını.
- Poon, L. (2015) How Should We Prepare for a Rapidly Aging Global Population? <http://www.citylab.com/politics/2015/09/what-a-rapidly-aging-global-population-means-for-the-world/403051/> Erişim Tarihi: 15.09.2024.
- Rapoport, A. (1977). *Human Aspects of Urban Form: Towards a Man-Environment Approach to Urban Form and Design*. UK: Pergamon Press.
- Rapoport, A. (1982). *The meaning of the built environment a nonverbal communication approach*. Sage Publications, Beverly Hills.
- Sánchez-González, D., Rojo-Pérez, F., Rodríguez-Rodríguez, V., & Fernández-Mayoralas, G. (2020). Environmental and Psychosocial Interventions in Age-Friendly Communities and Active Ageing: A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(22), 8305. <https://doi.org/10.3390/ijerph17228305>
- Sözen, Metin ve Tanyeli, Uğur (1986). “Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü”, Evrim Matbaacılık, İstanbul.
- Tamkoç, B., & Bilgin, Ö. F. (2020). AKTİF YAŞLANMA BAĞLAMINDA YAŞ DOSTU KENT KAVRAMI. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 211-226. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.816372>

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Tekeli, İ. (1999), “Önsöz”, Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan ve Yerel Yönetim, (Editörler: Ali Yaşar Sarıbay, Hasan Bülent Kahraman, E. Fuat Keyman), İstanbul: Demokrasi Kitaplığı.
- Tufan, İ. (2016). Antik Çağ’dan günümüze yaşlılık ve yaşlanma. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tutal, O. & Üstün, B. (2009). “Yaşlılık ve Yaş Dostu Kentler: Eskişehir”, Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 2(1):1-23.
- United Nations, (2015). World Population Ageing 2015. Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (ST/ESA/SER.A/390). New York.
- United Nations, (2024). <http://www.un.org> Erişim tarihi 02.12.2024.
- Usta, A., (1995). Kentsel Çevre Modeli Olarak Kampus Yerleşmelerinde Dış Mekan Kaliteleri, Mimari ve kentsel çevrede kalite arayışları sempozyumu: 5,6,7 Haziran: bildiriler / İ T Ü, İstanbul, 104-111.
- Will, A. (2015). Aging in Place: Implications for Re-modeling, Joint Center for Housing Studies, Harvard University.
- WHO, (2002), Assessinng the Nutritional Status of Older Persons Meeting the Nutritional Needs of Older Persons.World Health Organization Tufts University School of Nutrition and Policy, France.
- WHO (2007). Ageing and Life Course, Family and Community Health, Global Age-Friendly Cities: A Guide – France.
- World Health Organization. (2007). Global age-friendly cities: a guide. World Health Organization. <https://iris.who.int/handle/10665/43755>
- WHO. (2015). World Report On Ageing And Health. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/186463/1/9789240694811_eng.pdf?ua=1 Erişim Tarihi: 1 Haziran 2024.
- WHO, (2024). <http://www.who.int/ageing> Erişim tarihi 02.12.2024.

KAYNAKLAR DİZİNİ

Woolley, H. (2003), Urban Open Spaces, Spon Press, London.

Yücel, A., (1981). Mimarlıkta Biçim ve Mekânın Dilsel Yorumu Üzerine, İTÜ.

Zengin Taş, E., Kırıışık, H., Yıldız, F., Ata, Z., vd. (2023). Yaşlı Dostu Kentin Anlamı ve Aktif Yaşlanmaya Katkıları: Cumhuriyetin 100. Yılında İzmir Kenti Örneği. Kent Akademisi, 16(Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı Özel Sayısı | Special Issue for the 100th Anniversary of the Republic of Türkiye), 71-96.
<https://doi.org/10.35674/kent.1352981>

[URL-1] <http://www.sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi:15.07.2024).

[URL-2]<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Nufus-Projeksiyonlari-2018-2080-30567#:~:text=N%C3%BCfuzumuz%202069%20y%C4%B1%C4%B1na%20kada r%20artarak,100%20bin%20904%20ki%C5%9Fi%20olacakt%C4%B1r.&text=%C 3%9Cİkımızde%202023%20y%C4%B1%C4%B1nda%2C%202017%20y%C4% B1%C4%B1,artarken%2C%2013%20ilin%20n%C3%BCfusu%20azalacakt%C4% B1r.> (Erişim tarihi:15.12.2024).

[URL-3] <https://population.un.org/wpp/graphs> (Erişim tarihi:15.07.2024).

[URL-4] https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/43755/9789241547307_eng.pdf;seque (Erişim tarihi:15.07.2024).

[URL-5] <http://www.mersin.gov.tr/mersin-kent-ozeti> (Erişim tarihi:12.01.2025).

[URL-6] <https://www.janusmezat.com/urun/7454386/mersin-sehri-plani-orjinal-cizim-hermann-jansen-28x40-cm> (Erişim tarihi:18.01.2025).

[URL-7] https://www.spo.org.tr/resimler/ekler/29c68884bd359ad_ek.pdf (Erişim tarihi:20.01.2025).

[URL-8] <https://www.yumuktepe.com/hugdan-gokdelene-mersin-3-bolum/> (Erişim tarihi:20.01.2025).

EK AÇIKLAMALAR

Ek Açıklama-A: Anket Çalışması Etik Kurul İzni

T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN VE MÜHENDİSLİK BİLİMLERİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
ESKİŞEHİR

Toplantı Tarihi: 12.12.2024

Toplantı No: 2024-15

GÜNDEM:

1. Başvuru Sahibi: Şule KÜÇÜKDAĞ (Prof.Dr.Ayşen ÖZTÜRK ile birlikte)

Konu : "Kentsel/Kamusal Mekanda Yaşlı Olmak: Mersin Kenti Örneği" başlıklı Yüksek Lisans Tezi için Etik Kurul Başvurusunun incelenmesi.

KARAR:

1. Başvuru Sahibi: Şule KÜÇÜKDAĞ (Prof.Dr.Ayşen ÖZTÜRK ile birlikte)

Prof.Dr.Ayşen ÖZTÜRK'ün danışmanı olduğu "Kentsel/Kamusal Mekanda Yaşlı Olmak: Mersin Kenti Örneği" başlıklı Yüksek Lisans Tezi için Şule KÜÇÜKDAĞ'ın yaptığı Etik Kurul Başvurusu 12.12.2024 Perşembe günü saat: 13.00'da ESUZEM üzerinden gerçekleştirilen toplantıda değerlendirilmiştir. Araştırmalarında kullanacakları ölçme aracının/araçlarının; fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluk başvuru sahibine/sahiplerine ait olmak üzere veri toplamak için gerekli yerlerden yasal izinleri almak şartıyla **Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu yönergesine uygunluğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

(İmza)

Prof. Dr. Melih İPHAR
Başkan

(İmza)

Prof. Dr. Arzu ALTIN YAVUZ
Başkan Yardımcısı

(İmza)

Prof. Dr. Hatice DAĞHAN
Üye

(İmza)

Prof. Dr. Berna ULUTAŞ
Üye

(İmza)

Prof. Dr. Hakan ANAY
Üye

(İmza)

Prof. Dr. Tufan GÜRAY
Üye (Raportör)

(İmza)

Prof. Dr. Mustafa UYANOĞLU
Üye

Ek Açıklama-B: Alan Çalışması Anket Formu

"KENTSEL/KAMUSAL MEKÂNDÂ YAŞLI OLMAK: MERSİN KENTİ ÖRNEĞİ" YÜKSEK LİSANS TEZİ KAPSAMINDA HAZIRLANAN ANKET ÇALIŞMASI

Bu anket "ESOGÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı kapsamında "Şule Küçükdağ (tez yazarı)" tarafından "Kentsel/Kamusal Mekânda Yaşlı Olmak: Mersin Kenti Örneği" başlıklı tez çalışması için hazırlanmıştır. Anket; demografik ve fiziksel analiz, kentsel/kamusal mekân kullanım analizi, yaş dostu kent parametreleri analizi ve kentsel bellek/imge analizi olmak üzere 4 bölüm/35 sorudan oluşmaktadır.

Ankette isminizi yazmak zorunda olmamakla birlikte araştırmada toplanan veriler KVKK yöntemi ile korunacak ve katılımcıların isim veya kimliğini açığa çıkarak bilgiler gizli tutulacaktır.

A. DEMOGRAFİK VE FİZİKSEL ANALİZ

1. Cinsiyeti:	☐ Kadın ☐ Erkek
2. Doğum Tarihi:	
3. Doğum Yeri:	
4. Medeni Durumu:	☐ Evli ☐ Bekar ☐ Dul ☐ Boşanmış
5. Eğitim Durumu:	☐ Okur yazar değil ☐ ilköğretim ☐ Lise ☐ Üniversite
6. Mesleği:	
7. Çalışma Durumu:	
8. Ekonomik Durum:	☐ Geliri yok ☐ 17.000'den az ☐ 17.000-20.000 ☐ 20.000 ve üzeri
9. Yaşamınızı nerede sürdürüyorsunuz?	☐ Evde yalnız ☐ Evde bakıcı ile ☐ Evde aile bireyleri ile

	☐ Diğer
10. Kronik Hastalık Durumu (Varsa açıklayınız.):	☐ Var ☐ Yok
11. Hafıza Bellek Problem Durumu:	☐ Var ☐ Yok
12. Fiziksel Problem Durumu (Varsa açıklayınız.):	☐ Var ☐ Yok
13. Yardımcı Alet Kullanımı (yürüyüş yardımcısı vb. cevap evet ise nedir?):	☐ Evet ☐ Hayır

B. KENTSEL/KAMUSAL MEKAN KULLANIM ANALİZİ

14. Mersin'in hangi bölgesinde (ilçesinde) yaşamaktasınız?	
15. Mersin'de ne kadar süredir yaşamaktasınız?	
16. Mersin'de yaşama nedeniniz nedir?	☐ Memleketim olması ☐ Görev nedeniyle ☐ Emeklilik için taşınma ☐ Diğer Açıklayınız
17. Mersin'de yaşamaktan genel olarak memnunum /memnun değilim? (Nedenlerini açıklayınız)	
18. Mersin'de genelde sokağa çıkma nedeniniz nelerdir? 1., 2.,3. neden gibi çoklu seçim olabilir.	☐ Dışarıda yeme-içme ☐ Komşu,aile, ev ziyaretleri ☐ Kültür-sanat-dini aktiviteler ☐ Alışveriş ☐ Deniz kenarı veya park içi yürüyüş ☐ Diğer.....Açıklayınız.
19. Mersin'de evden çıkma sıklığınız nedir?	☐ Günde 1-2 saat ☐ Günde 3-5 saat ☐ Gün aşırı ☐ Haftada 1-2 saat ☐ Haftada 3-5 saat ☐ Ayda birkaç saat
20. Mersin'de bir yerden bir yere giderken ulaşım	☐ Özel araç

tercihiniz nedir?	☐ Toplu taşıma ☐ Yürüyerek ☐ Bisiklet veya motosiklet ☐ Taksi
21. Kent içinde günde kaç saat yürüyüş yaparsınız?	☐ 0-15 dk. ☐ 15-30 dk. ☐ 30-60 dk. ☐ 60 dk'dan

C. YAŞ DOSTU KENT PARAMETRELERİ ANALİZİ

22. Mersin'de kullandığım kentsel/kamusal alanların hoş ve temiz bir çevre sunduğunu düşünüyorum.				
Kesinlikle Kabılmıyorum	Kabılmıyorum	Ne Kablıyorum Ne Kabılmıyorum	Kablıyorum	Kesinlikle Kablıyorum

Hangi kentsel mekanları sıklıkla kullanıyorsunuz? Açıklama:

23. Mersin'deki yeşil alan/park düzenlemelerinden memnunum.				
Kesinlikle Kabılmıyorum	Kabılmıyorum	Ne Kablıyorum Ne Kabılmıyorum	Kablıyorum	Kesinlikle Kablıyorum

Hangi parkları sıklıkla kullanıyorsunuz? Açıklama:

24. Mersin'deki açık alan/meydan düzenlemelerinden memnunum.				
Kesinlikle Kabılmıyorum	Kabılmıyorum	Ne Kablıyorum Ne Kabılmıyorum	Kablıyorum	Kesinlikle Kablıyorum

Hangi açık alan ve meydanları sıklıkla kullanıyorsunuz? Açıklama:

25. Mersin'deki sahil düzenlemelerinden memnunum.				
Kesinlikle Kabılmıyorum	Kabılmıyorum	Ne Kablıyorum Ne Kabılmıyorum	Kablıyorum	Kesinlikle Kablıyorum

Sahilin hangi bölgesini kullanıyorsunuz? Açıklama:

26. Mersin'de kaldırımların ve yolların yürümeye uygun olduğunu düşünüyorum.

Kesinlikle Kabılmıyorum	Kabılmıyorum	Ne Kablıyorum Ne Kabılmıyorum	Kablıyorum	Kesinlikle Kablıyorum
----------------------------	--------------	----------------------------------	------------	--------------------------

Açıklama:

27. Alışveriş mekanları ve çarşı düzenlenmelerinden memnunum.

Kesinlikle Kabılmıyorum	Kabılmıyorum	Ne Kablıyorum Ne Kabılmıyorum	Kablıyorum	Kesinlikle Kablıyorum
----------------------------	--------------	----------------------------------	------------	--------------------------

Genellikle hangi çarşı alanlarını kullanıyorsunuz? (Eski Çarşı, AVM vb.)? Açıklama:

28. Mersin'de gece dışarı çıkma sıklığınız nedir?

Hiç	Nadiren	Gerekmedikçe Çıkamam	Her Gece Çıkarım	Diğer
-----	---------	-------------------------	---------------------	-------

Nedenlerini açıklayınız (güvenlik, aydınlatma vb.)

29. Gece dışarıda olmanın güvenli olduğunu düşünüyorum.

Kesinlikle Kabılmıyorum	Kabılmıyorum	Ne Kablıyorum Ne Kabılmıyorum	Kablıyorum	Kesinlikle Kablıyorum
----------------------------	--------------	----------------------------------	------------	--------------------------

Nedenlerini açıklayınız (güvenlik, aydınlatma vb.)

30. Mersin'de yürüme yolları üzerinde, parklarda vb. yeterli kamu tuvaletleri bulunduğunu düşünüyorum.

Kesinlikle Kabılmıyorum	Kabılmıyorum	Ne Kablıyorum Ne Kabılmıyorum	Kablıyorum	Kesinlikle Kablıyorum
----------------------------	--------------	----------------------------------	------------	--------------------------

Nedenlerini açıklayınız.

31. Kamu tuvaletleri kullanım sıklığınız nedir?

Hiç	Nadiren	Gerekmedikçe Kullanmam	Hep Kullanırım	Diğer
-----	---------	---------------------------	-------------------	-------

Nedenlerini açıklayınız.

32. Mersin'de yürüme yolları üzerinde, parklarda vb. oturma-dinleme için yeterli kent mobilyası var olduğunu düşünüyorum.

Kesinlikle Kabılmıyorum	Kabılmıyorum	Ne Kablıyorum Ne Kabılmıyorum	Kablıyorum	Kesinlikle Kablıyorum
----------------------------	--------------	----------------------------------	------------	--------------------------

Nedenlerini açıklayınız.

D. KENTSEL BELLEK/İMGE ANALİZİ

33.Mersin'de en çok kullandığınız kamu yapıları, nelerdir?

34.Mersin'de yer-yön tarif ederken en çok kullandığınız kentsel imgeler nelerdir?

Binalar:

Meydanlar:

Yollar (Çevreyolu, yaya-yolu vb.):

Heykeller:

Alışveriş mekanları AVM vb.:

Diğer: